

**El lenguaje
en la Educación
Preescolar
y Ciclo
Preparatorio
Vasco-Castellano**

Estudios
y experiencias
educativas
serie Preescolar
N.º 6

**EL LENGUAJE
EN LA EDUCACION PREESCOLAR
Y CICLO PREPARATORIO**

VASCO - CASTELLANO

Colección ESTUDIOS Y EXPERIENCIAS EDUCATIVAS

Esta colección está dirigida por la Dirección General de Educación Básica y en ella colaboran profesores de E. G. B. y especialistas en las distintas áreas.

Serie PREESCOLAR

- N.º 1. La Matemática en la Educación Preescolar y 1.º y 2.º de E. G. B.
- N.º 2. La Educación plástica en Preescolar y 1.º y 2.º de E. G. B.
- N.º 3. La expresión dinámica: Educación psicomotriz.
Educación musical.
- N.º 4. El Lenguaje en la Educación Preescolar y Ciclo Preparatorio (1.º y 2.º de E. G. B.)
- N.º 5. El Lenguaje en la Educación Preescolar y Ciclo Preparatorio (1.º y 2.º de E. G. B.). Catalán-castellano.
- N.º 6. El Lenguaje en la Educación Preescolar y Ciclo Preparatorio. Vasco-castellano.

En Preparación:

El lenguaje en Preescolar y 1.º y 2.º de E. G. B.
Bilingüismo gallego-castellano.
Desarrollo psicológico del niño de 5 a 8 años.

Serie E. G. B.

- N.º 1. La enseñanza de las ciencias y sus relaciones interdisciplinarias en la 2.ª etapa de E. G. B.
- N.º 2. La enseñanza de la lengua inglesa en E. G. B.

ESTUDIOS Y EXPERIENCIAS EDUCATIVAS

Serie: PREESCOLAR

N.º 6

EL LENGUAJE EN LA EDUCACION PREESCOLAR Y CICLO PREPARATORIO

VASCO - CASTELLANO

Aportación del Ministerio de Educación y Ciencia al Año Internacional del niño.

MINISTERIO DE EDUCACION Y CIENCIA

Dirección General de Educación Básica

Texto: Subdirección General de Ordenación Educativa.

Coordinan la serie: Servicio de Planes de Estudio y Orientación y Gabinete de Educación Preescolar.

Equipo colaborador:

Arantza Aristi
Karmele Agirresarobe
Felipe Etxeberria
Gilermo Etxebarria
M. Carmen Garmendia
Mikel Lasa
Xabier Mendiguren
Iontxo Oihartzabal
Tomas Uribetxeberria
Iñaki Zubeldia
Carlos Arribas

PATROCINADO POR EL I.C.E. DE LA UNIVERSIDAD DE BILBAO

Edita: Servicio de Publicaciones del Ministerio de Educación y Ciencia.

Imprime: I. G. Castuera. San Blas, 4 - Burlada - Pamplona.

Dep. legal: NA. 29 - 1979 - ISBN: 84 - 369 - 0659 - 4

Impreso en España

INDICE

BASES PARA UNA PLANIFICACION Y PROGRAMACION DEL BILINGUISMO	9
ELEBITASUNARI BURUZKO PLANGINTZA ETA PROGRAMAKUNTZA OROKORRA	37
EUSKARAREN PROGRAMAKUNTZA HAUR ERDALDUNENTZAT	61
3 urte	63
4 urte	81
5 urte	103
MORFOSINTAXIAZKO ERANSKINA	127
EUSKARAREN PROGRAMAKUNTZA 3, 4 eta 5 URTETAKO HAUR EUSKALDUNENTZAT	133
HIZKUNTZA ETA ESKOLAURREA	135
HIZTEGIA	157
MORFOSINTAXIAZKO ERANSKINA	176

BASES PARA UNA PLANIFICACION Y PROGRAMACION DEL BILINGÜISMO

1. ACERCAMIENTO SOCIO-LINGÜÍSTICO

No es posible realizar efectivamente una programación bilingüe, sin tener en cuenta las situaciones concretas y específicas de cada lugar.

Desde el punto de vista lingüístico y de una forma práctica y operativa se suele dividir el País Vasco en tres zonas:

- Zona Vasco parlante, incluye las poblaciones de la llamada «Área Vascófona», con la excepción de San Sebastián.
- Zona especial, incluye las capitales, algunas poblaciones urbanas de cierta entidad de la zona no vasco parlante.
- Zona castellanizada, el resto de las poblaciones no encuadradas en la Zona Vasco parlante y en la Zona especial.

Lingüísticamente por lo tanto, nos encontramos con situaciones muy caracterizadas.

Sin embargo no sería exacto el contentarse con esta visión estática. Es necesario subrayar la dinámica de revasquización que afecta indistintamente a las tres zonas y las actitudes netamente favorables en pro de un bilingüismo generalizado detectadas en el «**Estudio Socio-lingüístico de Euskara**» realizado por Siadeco en 1977.

Esas actitudes favorables lejos de limitarse al plano de las buenas intenciones, se han plasmado en una dinámica poderosa dando origen al movimiento de las ikastolas y las campañas de revasquización y alfabetización que han afectado con fuerza incluso al área no vascófona como lo demuestran las siguientes estadísticas.

	N. ^o ikastolas	Alumnos	% respecto al n. ^o de alumnos de la zona vascófona de la pro- vincia respectiva.
San Sebastián	16	8.765 (2)	31
Gran Bilbao+Encartac.	27	4.810 (1)	43
Zona castellan. Alava	10	1.367 (2)	88
Zona castellan. Navarra	12	2.247 (1)	73
TOTAL	65	17.189	43

(1) Datos del curso 1977/78

(2) Datos del curso 1976/77

Estas cifras nos indican que la dinámica de revasquización afecta por igual a las dos zonas castellanizada y vascófona del País.

2. SITUACION ACTUAL DE LA ENSEÑANZA BILINGÜE

Es evidente que el tipo de enseñanza impartido en el País Vasco, *no responde a las tendencias arriba indicadas y si alguna vez se ha planteado el problema no ha existido ningún tipo de programación racional, integral y coherente.*

De una manera esquemática y gráfica y desde el punto de vista del bilingüismo, la actual situación del País Vasco se puede representar de la siguiente manera:

Enseñanza exclusiva- mente en castellano	Euskara como asignatura	Ikastolas
Tendencia asimilacio- nista pura	Tendencia re- duccionista	Bilingüismo cul- tural equilibrado

Estos tres segmentos son contrapuestos y estancos. Se echan de menos modelos intermedios que marginando las actuales prácticas mayoritarias, la asimilacionista y la reduccionista, permitiesen la generalización de diferentes tipos de enseñanza bilingüe, adaptándolos a las *varias situaciones lingüísticas con un objetivo único*, a más o menos largo plazo, de implantar progresivamente un bilingüismo equilibrado en todo el País Vasco.

Hablamos de diferentes tipos de enseñanza bilingüe puesto que somos conscientes de que un tratamiento homogéneo no es viable por el momento. En algunos casos incluso, no será posible más que la enseñanza del euskara como mera asignatura. En estos momentos, consideraríamos esto como un mal menor, pero en todo caso, un paso previo hacia un bilingüismo equilibrado. A pesar de todo, somos conscientes de que los frutos de un programa escolar en el que el euskara se incluye como una asignatura

más, serán escasos, puesto que corre el peligro de un mero conocimiento formal de la lengua.

– Definición de escuela bilingüe

Quede claro pues que el objetivo de un programa escolar bilingüe debe ser la utilización de las dos lenguas como instrumentos de comunicación y de enseñanza. Un programa de enseñanza bilingüe debe

«convertirse en un programa educativo, de forma que
»iniciando al niño de forma paulatina desde los primeros
»años de la etapa preescolar en su primera lengua, inte-
»gre la segunda lengua cada vez con más fuerza y natu-
»ralidad en todas las experiencias y actividades de la
»escuela. Para ello hay que injertar el aprendizaje de la
»segunda lengua en el proceso educativo total, para que
»pueda ser un instrumento útil en las relaciones de la
»vida diaria».

Este objetivo, sin embargo, será inalcanzable si no se conoce y respeta el proceso del aprendizaje de la lengua. Justamente es este proceso el que nos lleva a proponer modelos de programación bilingüe diferenciados en función de las situaciones socio-lingüísticas de cada sitio.

3. EL PROCESO DE APRENDIZAJE DEL LENGUAJE

M. De Greve y F. Van Passel subrayan la importancia de definir a lo largo de un proceso gradual, los objetivos y logros a obtener dentro de cada etapa. Este proceso gradual se desarrollaría según este esquema general:

I. APRENDIZAJE (la lengua como medio de comunicación).

A. Conocimiento elemental.

B. Conocimiento básico de la lengua y reforzamiento del conocimiento activo.

II. PERFECCIONAMIENTO (la lengua como medio de expresión).

La organización «**Modern Language Association of America**» en su libro «**Four Growth Goals for Language Teaching**» presenta los cuatro objetivos siguientes:

1) **Conocimiento oral pasivo**, para lo cual hay que capacitar al alumno en el entendimiento del lenguaje-objeto corriente.

2) **Conocimiento oral activo**, para lo cual hay que capacitarle en la expresión libre y espontánea, con un nivel de corrección y fluidez adecuado.

3) **Conocimiento escrito pasivo**, según el cual el alumno estaría capacitado para leer y comprender correctamente textos no especializados de publicaciones diarias o periódicos y otros textos coloquiales.

4) **Conocimiento escrito activo**, según el cual el alumno es capaz de expresar sus propias ideas o vivencias por escrito.

Es evidente que estos objetivos marcados por la MLAA son bastante generales y para concretarlos más, la glotodidáctica distingue tres niveles en el desarrollo del lenguaje:

- Conocimiento inicial
- Conocimiento básico
- Conocimiento perfeccionado

Vamos a definir con más detalle cada uno de estos tres niveles.

- Nivel de conocimiento elemental

Definiremos este nivel en función de las cuatro habilidades anteriormente citadas que instrumentalizan el conocimiento de una lengua.

a) Por lo que al **conocimiento oral pasivo** se refiere, el alumno que alcance este nivel, ha de ser capaz de seguir una conversación mantenida por un individuo para quien dicho idioma sea la lengua materna y otro que lo haya aprendido con posterioridad, en la cual se utilicen alrededor de 1.000 expresiones, 20 estructuras sintácticas y todo ello con una velocidad de 100 palabras por minuto aproximadamente.

Esta definición se basa en las investigaciones y experiencias de R. Michea, Gongenheim, Palmer, Passy, Van Passel y otros.

b) Por lo que al **conocimiento oral activo** se refiere, el alumno, valiéndose de las 1.000 palabras, arriba mencionadas (en las que se incluyen palabras-función, sustantivos, verbos, adverbios y adjetivos) debe de ser capaz de expresarse con una velocidad algo menor que la de 100 palabras por minuto, teniendo en cuenta que en su discurso habrá interrupciones y repeticiones.

Es evidente que a este nivel, se cometerán aún numerosas imperfecciones de pronunciamiento, entonación y ritmo, puesto que el lenguaje es en este comienzo sólo medio de comunicación y la hipercorrección pudiera ser un obstáculo para dicha comunicación. El profesor tendrá que actuar con mucho sentido de la discriminación, tratando de no obstaculizar inútilmente la adquisición por parte del alumno de las estructuras básicas del lenguaje.

Muchas veces se suele pretender que el alumno alcance una pronunciación correcta, hasta el punto que supere la de su propia lengua y esto es utópico.

c) **Conocimiento escrito pasivo**. El alumno tiene que ser capaz de entender, valiéndose del vocabulario limitado de las 1.000 palabras, cartas, comunicaciones cortas y notas breves.

d) **Conocimiento escrito activo**. Tendría que ser capaz de expresar por escrito los objetivos de lectura, anteriormente mencionados.

Este nivel de conocimiento inicial requiere un tiempo de aprendizaje de 200 horas como media. A pesar de todo sería posible

alcanzar este objetivo en un plazo más breve si los alumnos cuentan con conocimientos previos. La intensidad del aprendizaje y el mayor o menor número de individuos que integran el grupo, son factores que inciden fuertemente en este punto. Por lo que al número se refiere, el óptimo se situaría entre 8 y 10 alumnos por grupo.

– Nivel de conocimiento básico

Si para un tipo de relaciones circunstanciales o para dentro de un grupo restringido y cerrado el conocimiento inicial es suficiente, para mantener unas relaciones regulares dentro de una sociedad es preciso alcanzar el **nivel del conocimiento básico**.

Definámoslo como antes en función de las cuatro habilidades lingüísticas fundamentales:

a) El haber alcanzado este nivel supone el entender una conversación que dos nativos mantengan sobre temas cotidianos.

Debe dominar unas 2.000 manifestaciones lexicales y un conjunto de giros y modismos de utilización más frecuente en esa lengua. El ritmo de la conversación debe de ser aproximadamente de 150 palabras por minuto.

A pesar de que, en primera instancia, puede parecer restringido este vocabulario, es necesario darse cuenta de que las manifestaciones semánticas expresadas a través de ellas, son mucho más numerosas. Así por ejemplo, Michael West, a través de 1490 palabras, ofrece 24.000 manifestaciones semánticas en el caso del francés.

El alumno ha de tener la capacidad de valerse de todas las posibilidades de transformación de las estructuras básicas aprendidas en la 1.ª y 2.ª fase.

Podrá seguir conversaciones a ritmo más rápido, por ejemplo diálogos de radio y televisión entre locutores que utilicen una dicción clara y exacta y esto directamente, sin necesidad de preparación previa en el tema tratado. Por lo tanto, aunque todavía sea incapaz de captar una conversación callejera o una espontánea, podrá seguir con lapsus notables, las conversaciones mantenidas en una reunión, un mensaje telefónico, una conferencia sobre temas generales y otras manifestaciones, siempre que sean afines a los modelos estudiados en las lecciones.

En el caso vasco, la dificultad sería mayor puesto que son pocas las personas que utilizan en público el euskara unificado de los métodos.

b) **Capacidad oral.** Normalmente, el alumno debe de ser capaz de relacionarse convenientemente por ejemplo con los clientes, con sus compañeros de negocios, con sus compañeros de estudios o de trabajo, con el profesor, etc., y de expresar sus propias ideas sin dificultad, aunque sin la rapidez de un nativo. El ritmo de la expresión alcanzará las 100 palabras por minuto y podrá asimismo, dar una conferencia preparada de antemano.

La pronunciación será «aceptable» y en todo caso no deberá ser obstáculo para la comprensión del oyente, ni demasiado fatigosa. No es de extrañar ciertas incorrecciones de acentuación, entonación y ritmo, todavía cometidas.

c) **Capacidad lectora.** El alumno leerá sin dificultad todo tipo de cartas (fuera de las muy especializadas) obras de teatro (valiéndose de tiempo en tiempo del diccionario), noticias, etc, a pesar de no llegar a entender el sentido exacto de todas las frases.

Con mayor dificultad podrá leer novelas, entendiéndolas al 85% y sirviéndose del diccionario. Sin embargo, a este nivel no estará en condiciones aún de ser un lector cumplido de las obras literarias. Esto lo conseguirá a través de lecturas continuadas y bien escalonadas. Es mejor que lea pocos libros y despacio, con el fin de evitar intentos infructuosos y frustrantes.

d) **Capacidad de escritura.** Estará capacitado para escribir cartas, resúmenes, notas y otros escritos, y estudios que no sean excesivamente especializados. La adquisición de una terminología especializada exige un número de horas complementarias, pero, por lo demás, serían suficientes unas 200 horas para poder llegar a este segundo nivel. Sin embargo, no es necesario que esas 200 horas se inviertan todas en clases, puesto que el trabajo personal se hace cada vez más imprescindible. El número del grupo no debe ser superior al de 8, el óptimo variaría entre 4-8 alumnos, debido a la intensidad de las relaciones personales que exige este nivel.

– **Conocimiento perfeccionado**

El objetivo de este tercer nivel es la profundización y mejora de lo adquirido anteriormente, de tal forma que de mero instrumento de comunicación, pase a ser, la lengua, medio de expresión. A pesar de todo se llegaría a un grado de conocimiento inferior al requerido para ser profesor de lengua y traductor; dicho de otra forma, no se trata de «especializarse», sino de llegar a un dominio lingüístico correspondiente a un contexto socio-cultural determinado.

Muchos profesionales (intelectuales, ingenieros, comerciantes, artistas, políticos, etc.) se encuentran en la necesidad de adquirir este nivel lingüístico para expresar sus ideas y sentimientos personales y profesionales con soltura y facilidad, en una lengua distinta a la suya, sin que sea preciso por otra parte el ocultar su nacionalidad de origen.

Este nivel de conocimiento podría definirse así en función de las cuatro habilidades.

a) **Conocimiento oral pasivo.** El objetivo ha de ser la capacitación del alumno para que pueda participar enteramente en la vida social, de tal forma que pueda entender una conversación, usual y standard, con una velocidad de aproximadamente 250 palabras por minuto, mantenida entre nativos de dicha lengua. La comprensión de las diferencias dialectales será un objetivo posterior y

requiere tiempo. Por otra parte, tiene que ser capaz de comprender bien y poder resumir películas y obras de teatro.

Para esto, es necesario el conocimiento de unas 3.000 manifestaciones lingüísticas, algunas centenas de términos culturales científicos y técnicos internacionales. Por otra parte, es también necesario conocer la mayor parte de los modismos utilizados en el lenguaje coloquial.

b) **Conocimiento oral activo.** Puesto que el alumno está capacitado para tomar parte activa, podrá participar en todas las manifestaciones lingüísticas sin obstáculos y con normalidad. Podrá improvisar cualquier tema de conversación y dar explicaciones de todo tipo, sin cansar al oyente.

A este nivel, puesto que es dueño de un buen conjunto de reflejos lingüísticos, no necesitará recurrir constantemente a la traducción mental para poder expresar claramente los contenidos.

Sin embargo, fuera de las conversaciones superficiales, la fluidez verbal del alumno será inferior a la del nativo. Por otra parte, hay que tener presente que la facilidad de expresión varía entre los mismos nativos y que, por lo tanto, la fluidez verbal en la segunda lengua está muy correlacionada con la que el mismo individuo posee en su lengua propia.

c) **Conocimiento escrito pasivo.** Ha de ser capaz de leer y comprender con rapidez cualquier texto no especializado: periódicos, novelas, obras de teatro, etc, sin necesidad de cuestionarse constantemente sobre el texto leído. El desconocimiento ocasional de palabras sueltas no tiene mayor significado, puesto que lo mismo sucede en la utilización de la lengua nativa. El echar ocasionalmente mano del diccionario no significa necesariamente escasez de recursos léxicos.

d) **Conocimiento escrito activo.** Debe de estar capacitado para escribir cartas y cualquier otro texto, así como corregir textos ajenos, aunque tenga que valerse del diccionario para algunos detalles.

A estas alturas, el alumno deberá manejar la segunda lengua aproximadamente como propia lengua nativa.

Para alcanzar este nivel, son necesarias otras 200 horas complementarias, haciendo ejercicios y composiciones numerosas y dejando un amplio campo a la iniciativa libre del alumno.

Resumiendo, el alumno al término de esta etapa, deberá sentirse «adaptado» a la 2.ª lengua.

Para ello, además de la lengua, deberá llegar a un conocimiento aceptable de los valores culturales e intereses de dicha comunidad.

Por lo que respecta a las formas dialectales, en este nivel el alumno deberá poseer capacidad de comprensión y tener el oído hecho a los diferentes cambios y entonaciones.

– Nivel de profundizamiento y especialización

Más allá de los niveles descritos hasta ahora, es preciso profundizar aún más para aquellos menesteres en los que la lengua sea

un útil de trabajo, como por ejemplo, profesor de lengua, intérprete, traductor, etc.

Esta profundización se puede hacer en dos direcciones, en el terreno de la didáctica de la lengua o con el propósito de dominar la terminología propia de una rama especializada del saber.

Tampoco se puede confundir la situación de un intérprete y de un traductor. Al primero se le exige un dominio riguroso de la lengua hablada, mientras que el segundo, más que capacidad auditiva y oral, debe poseer un alto grado de capacidad lectora y de escritura. Los objetivos de cada especialización condicionan fuertemente el proceso y los contenidos del aprendizaje.

– Anexo

En el proceso de aprendizaje de una lengua, tal como acabamos de definir, se han tomado en consideración los objetivos que conciernen a los adultos, a modo de marco y referencia globales. Teniendo en cuenta la personalidad específica del niño y las características del proceso de aprendizaje del mismo, no es necesario subrayar las adaptaciones y cambios notorios que habría que introducir necesariamente en tal proceso.

– Así por ejemplo, y tratándose de la etapa de preescolar y 1.º y 2.º años de E.G.B., no tiene sentido hablar de capacidad lectora y de escritura, fuera del último año y de forma muy limitada.

– Si en el mundo de los adultos y en grupos muy reducidos, para alcanzar los objetivos descritos en cada nivel, son necesarias unas 250 horas, teniendo en cuenta la capacidad de imitación y la plasticidad de su inteligencia, sería posible alcanzar objetivos similares en un plazo más corto, siempre que se utilice una didáctica adecuada.

– Por otra parte, y muy especialmente al referirnos a los niños pequeños, puesto que tienen focos de interés muy diferentes a los de los adultos, el léxico a utilizar tiene que ser restringido y adecuado. De la misma manera, su mentalidad más limitada y particular le facilita la adquisición del nivel expresivo.

– Quisiéramos recalcar de nuevo, la importancia de realizar frecuentes evaluaciones a través del proceso.

– Es necesario realizar un esfuerzo de adaptación de los programas, orientaciones y medios didácticos a las circunstancias particulares de cada lugar y así mismo adaptar los contenidos a los intereses y posturas cambiantes de los niños.

(Rf. «Bilingüismo y Educación» RENZO TITONE - Fontanella).

– Por último quisiéramos recordar que el aprendizaje de una segunda lengua es un proceso acumulativo, pero que sin embargo, combina el comportamiento congoscitivo con las habilidades sicomotoras. Poco a poco el niño se va adueñando de un nuevo sistema de comunicación y llega a entender que la nueva lengua no es un simple «código». A medida que vaya avanzando, empezará a relacionarse en dicha lengua, a expresar sus ideas y en los niveles

sucesivos a utilizarla como instrumento de adquisición de nuevos conocimientos. Fundamentalmente el profesor tendrá que ayudarle a descubrir, valorar y estimar una nueva cultura y un mundo de vivencias diferentes al suyo propio. Por lo tanto, el quehacer del profesor va más allá de una mera transmisión de contenidos.

4. TIPOLOGIA BILINGÜE PARA LAS ESCUELAS DEL PAIS VASCO

Tomando en cuenta el proceso de adquisición del lenguaje arriba descrito y las diferentes situaciones que encontramos hoy día en el País Vasco, proponemos cuatro procesos diferenciados tendentes a un mismo objetivo, a los que hemos convenido en llamarles tipos o modelos A, B, C y D.

- Ingreso
- Para los niños castellano-parlantes de 3 - (5) años
 - Medio sociolingüístico castellanizado

TODAS LAS MATERIAS EN CASTELLANO: EUSKARA 2.ª LENGUA

PROCESO

PREESCOLAR	Acercamiento al euskara a través de actividades lúdicas
EGB I	Euskara: Nivel Elemental
EGB II	Euskara: Nivel Básico Cultura Vasca: en castellano
BUP FP	Grupo A: Nivel Perfeccionado Grupo B: Nivel Básico

MODELO

B

Ingreso – En los grupos donde el castellano sea predominante, así como en los medios sociolingüísticos castellanzados y en el caso de que no haya posibilidad de aplicar el modelo C

PROCESO

PREESCOLAR	<p>Castellano: Lengua dominante</p> <p>Euskara: Familiarizarse a través de actividades lúdicas</p> <p>Objetivo: Nivel Elemental</p>
EGB I	<p>Programa: Contenidos más importantes en castellano Contenidos prácticos en euskara</p> <p>Euskara: Nivel Básico</p>
EGB II	<p>Programa: Predominantemente en castellano (contenidos importantes) Contenidos prácticos en euskara</p> <p>Euskara: Nivel perfeccionado Terminología científica</p>
B U P F P	<p>Grupo 1: Posibilidad de saltar al modelo C / D</p> <hr/> <p>Grupo 2: Los que no hayan saltado al modelo C / D continuarán con el mismo plan definido en EGB II</p>

- Ingreso
- Niños de lengua castellana de 3 (2) años
 - Niños bilingües, para quienes el castellano es predominante

PREESCOLAR	<p>EUSKARA-CASTELLANO</p> <ul style="list-style-type: none"> - Utilización equilibrada de ambas lenguas, repartiéndose por igual en todas las materias - Castellano 1.ª lengua - Euskara: Nivel Elemental Nivel Básico
EGB I	Primera opción de entronque con el modelo D para aquellos niños que sean capaces de iniciarse al aprendizaje de la lectura y escritura en euskara
	<p>Lectura y escritura: en castellano</p> <p>Programa: Castellano utilización equilibrada Euskara</p> <p>3er año de EGB: Lectura y escritura en euskara</p>
	<p>Objetivo: Nivel Básico Nivel Perfeccionado</p>
EGB II	Idem. modelo D
BUP FP	Idem. modelo D

MODELO

D

- Ingreso
- Niños vascoparlantes de 3 (5) años
 - Niños con bilingüismo equilibrado

PROCESO

PREESCOLAR	Integralmente en euskara (transición gradual del dialecto al euskara normalizado)
EGB I	Lectura y escritura: en euskara Programa: Todas las materias en euskara Castellano hablado: Introducción gradual desde el 3. ^{er} año Lectura y escritura
EGB II	Programa: Todas las materias en euskara Cultura Vasca (Geografía, Historia, Literatura, ...) - Profundización Castellano: - Gramaticalización/Literatura - Terminología científica
BUP -- FP	Programa - euskara utilización equilibrada - castellano

5. ANOTACIONES GENERALES A LAS ORIENTACIONES LINGÜÍSTICAS

- Este trabajo se limita al área de lenguaje.
- Queremos resaltar el carácter de provisionalidad y generalización que deliberadamente le hemos dado.
- La glotodidáctica pone de manifiesto la importancia de una preparación especializada en la enseñanza bilingüe: Finocchiaro, Titone, Girard, C.A.C. Report. Lenneberg...

Lo cual fundamentalmente, conlleva las siguientes exigencias:

- la necesidad que el profesor tenga un buen dominio de ambas lenguas
- ser consciente del desarrollo estructural de la 2.ª lengua
- conocer y dominar las nuevas técnicas de la enseñanza de las lenguas y las teorías sociolingüísticas.

Tomando en consideración las lagunas que han existido hasta ahora, es de vital necesidad (en las Escuelas de Magisterio, Facultades Universitarias, etc.) organizar cursos de preparación sistemáticos para los futuros enseñantes y cursillos de recyclage para los que están ejerciendo esta labor.

- Puesto que en la enseñanza de una segunda lengua los fenómenos de interferencia causan dificultades considerables, es necesario respetar, en la medida de lo posible el siguiente principio: Una lengua - Un profesor (Grammont).

Hay que evitar por lo tanto, las comparaciones y traducciones de una lengua a otra y en su lugar utilizar otros medios: gráficos, mímica...

- A tenor de lo que dice la psicolingüística, la primera infancia es la edad privilegiada para aprender una segunda lengua (Luria, Richelle, Penfield, recomendaciones de la UNESCO, etc...).

Según los neurólogos, el cerebro infantil goza de una gran flexibilidad en estos años en que se produce el desarrollo lingüístico del niño. El niño posee una sensibilidad especial para las connotaciones fonéticas y una gran capacidad de imitación. Generalmente puede con facilidad, dominar hasta más de dos lenguas, sobre todo si relaciona cada una de las lenguas con una persona diferenciada y relevante. Más tarde, las dificultades para dominar una segunda lengua son cada vez mayores, puesto que su capacidad de discriminación fonética se amengua considerablemente y la primera lengua produce interferencias cada vez más numerosas sobre la segunda.

Estos juicios fueron claramente subrayados en la conferencia celebrada por la UNESCO en 1962 en Hamburgo, en la cual, además se llegó a un acuerdo general sobre las siguientes importantes recomendaciones:

1.º) El niño tiene capacidad y presteza para poder aprender una segunda lengua, tan pronto como inicie su actividad escolar. Este aprendizaje puede iniciarse incluso en el preescolar.

- 2.º) Las habilidades lingüísticas se obtienen según este orden:
- a) Capacidad de comprensión auditiva - Capacidad oral
 - b) Capacidad de lectura - Capacidad de escritura

En los primeros años, la enseñanza debe de ser exclusivamente oral.

3.º) Es necesario dedicar un tiempo amplio a la segunda lengua dentro del programa escolar.

4.º) La enseñanza con los niños pequeños, exige una preparación especial y los profesores deberán de dominar con soltura la segunda lengua.

– Queremos subrayar principalmente las dos condiciones necesarias que exige la enseñanza de una lengua:

- a) La importancia de que el grupo de alumnos sea lo más homogéneo posible, desde el punto de vista lingüístico.
- b) en cuanto al tamaño del grupo se refiere, no deberá dificultar las estrechas relaciones personales que deben existir entre el profesor y los alumnos. En su defecto, cualquier programación puede quedar invalidada.

– Si de verdad se intenta conseguir un bilingüismo equilibrado, no es suficiente otorgar el mismo tratamiento, por lo que al tiempo se refiere, a las dos lenguas, puesto que la falta de normalización definitiva del euskara, la escasez de medios de comunicación existente en esta lengua y la diglosia ambiente, ponen en una situación de total desventaja al euskara. Y así a un programa formalmente equilibrado pueden corresponderle resultados netamente escorados en favor del castellano.

Teniendo en cuenta los objetivos de la tipología arriba propuesta y de los diferentes programas que emanan de ella, nos atreveríamos a señalar los mínimos siguientes:

- Modelo A: Una hora diaria como mínimo en euskara.
 - » B: Una hora y media como mínimo en euskara.
 - » C: Medio día como mínimo en euskara.
 - » D: Exclusivamente en euskara.

– Las técnicas de lectura-escritura y la segunda lengua.

Haciendo referencia a la práctica dominante en nuestros entornos, es necesario afirmar que la introducción demasiado temprana de las técnicas de lectura y escritura incide negativamente en el aprendizaje oral de la segunda lengua. Si en el caso de la primera lengua está demostrado que esta práctica es la causa principal del 30% de los fracasos escolares, es evidente que la gravedad del peligro es aún mayor para los alumnos que adquieren estas técnicas a través de una segunda lengua.

La neurosicología, la pedagogía y la lingüística y otras ciencias afines, nos dan pie a hacer las afirmaciones siguientes:

1. Es necesario sobrepasar los métodos habituales que se utilizan para la adquisición de estas técnicas.

2. En muchos casos, el fenómeno que se oculta bajo el nombre de dislexia, no es un fenómeno clínico, antes, al contrario, tiene orígenes metodológicos y organizativo-funcionales: grupos excesivamente numerosos, falta de mentalización, etc.

3. El preescolar y los primeros años de EGB no tienen como finalidad exclusiva el aprendizaje de la lectura y escritura. Existen otros objetivos de vital importancia como pueden ser: el cultivo de la sensibilidad, el comportamiento vital y la expresión oral.

– De forma general, el aprendizaje de la lectura y escritura deben hacerse en la lengua materna. Sin embargo en los casos en que se haya adquirido un grado mínimo de expresión en la segunda lengua y cuando la ortografía de esta lengua no está muy alejada del lenguaje oral, es admisible que dicho aprendizaje se pueda realizar en la segunda lengua. Para determinar si se ha alcanzado este nivel mínimo es necesario medir, además del grado de madurez psíquica y física del niño, su madurez lingüística, a través de técnicas de evaluación adecuadas.

Dentro del modelo C propuesto, hay que basarse en dichas evaluaciones para poder discriminar quién de entre los alumnos está preparado para iniciar el aprendizaje de la lectura y escritura en euskara.

Por lo que atañe a la edad cronológica, aunque cada niño tiene su ritmo particular, se considera que la edad adecuada es la de 6-7 años. El uso vigente en la mayoría de las naciones avanzadas, vienen a confirmar esa apreciación:

- Suecia: a los 7 años
- Unión Soviética: a los 7 años
- Naciones Unidas: a los 6 años
- Alemania: entre los 6-7 años

En el «Manifest sobre l'Aprenentatge de la lectura» se indica entre los 6-8 años.

Las últimas Orientaciones Pedagógicas de Ministerio de Educación, siguen la misma tendencia.

– La reflexión sobre la enseñanza de la segunda lengua se ha desarrollado sobre todo a nivel de los adultos (lo cual, digamos de paso, no deja de ser un contrasentido relativo) y a menudo trasladamos las mismas técnicas y criterios al mundo del niño. La glotodidáctica infantil reviste dos características fundamentales, que no hay que olvidar:

- La ludicidad: atmósfera de juego.
- La globalidad: la lengua debe integrarse en una acción global.

Estas dos características obligan a que el profesor se adapte a las situaciones cambiantes, a una utilización expresiva de la lengua, al empleo ágil de técnicas variadas. Sin embargo, y con el

objetivo de no caer en espontaneísmos infructuosos, esta enseñanza exige una programación y sistematización ajustadas.

– Para el niño, tan importante como la atmósfera de la escuela y el programa utilizado es el medio ambiente y sobre todo el compromiso y estima manifestados por sus padres hacia con la segunda lengua.

Una escuela bilingüe debe de estimular este compromiso y estima a través de conferencias, campañas de alfabetización y mentalización.

Para ganar la adhesión de los padres hacia los objetivos de la escuela bilingüe, es del todo necesario darles una información transparente de los programas escolares a fin de que estén al corriente del proceso de bilingüismo seguido en sus escuelas respectivas.

Con todo, queremos delatar las interpretaciones inadecuadas y dañosas, que en algunos casos suelen darse a este respecto: es decir, algunos padres al obligar de manera forzada la utilización de la segunda lengua al niño, se esfuerzan en hablarles en esa lengua y por no dominarla adecuadamente, la utilizan en forma desmañada, causando en el niño una anomia verbal notoria.

Ante este peligro, propondríamos lo siguiente: el padre o la madre deberán emplear, de forma habitual, la lengua que respectivamente mejor dominen y solamente se dirigirán al niño en la segunda lengua a medida que lo vayan aprendiendo y como excepción. Sin embargo, volvemos a repetir lo anteriormente dicho, es decir, la necesidad que tiene el niño de ser estimulado por sus padres en la utilización de la segunda lengua, puesto que de esta forma tendrá una vivencia práctica de la importancia de la misma, acuciado por el ambiente familiar.

6. OBSERVACIONES TECNICAS RESPECTO AL EUSKARA

6.1. FONOLOGIA

– Lectura y pronunciación de la cadena hablada

En el campo de la didáctica del euskara se halla bastante difundida una idea falsa de lo que es una «buena pronunciación». A pesar de que para algunos profesores el pronunciar bien consiste en silabear las palabras enfáticamente, esta práctica provoca la ruptura de la cadena hablada como un todo ensamblado y favorece en el alumno hábitos verbales artificiales con mengua de la expresividad.

Además, esta práctica entorpece y desluce aspectos tales como la entonación, el ritmo y la acentuación. Una buena pronunciación debe salvaguardarse ante la expresividad verbal, integrando adecuadamente todos los aspectos señalados.

Desde el punto de vista metodológico, fuera de algunos ejemplos analíticos necesarios, la pronunciación, como norma general, y no como excepción, debe de ser **relajada**.

El vicio contrario trae como consecuencia el distanciamiento entre la enseñanza y la lengua viva.

La calidad de la lectura practicada por el profesor estará estrechamente ligada con esta norma.

– Comparando el euskara con el castellano, existen diferencias por lo que a sonidos se refiere:

- a) sonidos palatalizados: dd, tt,
- b) sonidos fricativos y africados:

z - tz

s - ts

x - tx

- c) Las explosivas que aparecen a final de palabra
-k y -t

gizonek

ekarri dizkizut , etc...

Las subordinadas de relativo e interrogativas indirectas provocan dificultades especiales en euskara –duzun– por el hecho, de que procedimientos de este tipo no son usuales en castellano

- d) –ñ –n –l
–ll

A pesar de que la Academia de la Lengua Vasca no haya decidido nada sobre la forma de pronunciar las palatalizadas, teniendo en cuenta el criterio más generalizado en los técnicos sobre la materia, nos atrevemos a proponer las siguientes recomendaciones prácticas:

- –in Parece más conveniente pronunciar este grafema como ñ
- ll En el caso de este grafema, teniendo en cuenta la influencia debida al erdara, se recomienda conservar el valor fonético de cada grafema en los sitios donde existe el peligro del yeísmo.
- j Teniendo en cuenta que este grafema se pronuncia de tres formas distintas, allá donde no haya hábito bien anclado y siguiendo la tendencia unificadora del idioma, lo más razonable sería darle el valor del grafema i.

e) Dentro de la cadena hablada, se producen con frecuencia choques y cambios de consonantes. A falta de una decisión de la Academia de la Lengua Vasca, los técnicos, con el fin de evitar cambios extraños que pudiera provocar el euskara escrito sobre el hablado, recomiendan lo siguiente: cuando a «ez» y «bait» siguen formas verbales, la pronunciación se modificará en la forma señalada en los ejemplos que se dan a continuación:

<u>Escritura</u>		<u>Pronunciación</u>
ez badago	=	ezpadago
ez dakit	=	(eztakit)
ez gabiltza	=	(ezkabilitza)
bait dator	=	(baitator)

<u>Escritura</u>		<u>Pronunciación</u>
bait gara	=	(baitkara)
ez nuke	=	(enuke)
ez luke	=	(eluke)
bait nekien	=	(bainekien)
bait luke	=	(bailuke)
ez zxuen	=	(etzuen)
bait zuen	=	(baitzuen)

A pesar de ello, nos parece respetable la práctica que consiste en dejar de pronunciar la «t» en **bait**.

f) Teniendo en cuenta que, en la acentuación de las palabras vascas, existen tendencias diferentes, nos es imposible dar unas normas muy definidas. Sin embargo, el individuo que es sensible al genio de la lengua, fácilmente detecta las interferencias producidas en la acentuación del euskara, así por ejemplo:

Euskal Herria	–	Euskalherria
Ekonomia	–	Ekonomía
Danona	–	Danóna
Euskalduntzen	–	Euskaldúntzen
Saioka	–	Saióka

El profesor deberá cuidar de que no se produzcan dichas interferencias.

MORFOSINTAXIS

Las interferencias que se producen en el plano de la morfología, entre el euskara y el castellano, son notorias, debido a las estructuras tan diferenciadas de las mismas. A modo de orientación y sin ánimo de agotar el tema, haremos referencia a algunas de ellas:

1. EN LA DECLINACION

- Diferenciación entre la declinación **definida** e **indefinida**:

etxean	kalean	
etxetan	kaletan	
etxeetan	kaleetan	t.a.

- Diferenciación entre la declinación de los **inanimados** y de los **animados**:

Elizara noa / Elizarengan sinesten dut, t.a.

Eguzkitik dator / Eguzkiagandik jasotzen dugu

- Distinción entre el **ergativo** y **nominativo**:

Ni etorri naiz

Nik ekarri dut

Gizona dator

Gizonak daki

Gizonak datoz

Gizonek dakite t.a.

- Diferenciación del **partitivo**:

Ez dago ogirik

Ogia ekarri dut t.a.

- Diferenciación entre el **sociativo** y el **instrumental**:

Begiz ikusi dut

Aitarekin joan naiz

Makilarekin dabil

Makilaz jo du t.a.

- Diferenciación entre el **posesivo** y el **delimitativo**:

Etxeko atea

Etxearen atea, t.a.

- El caso de la sobredeclinación:

Etxeko bidea / Etxerako bidea

Mendiko bidea / Menditiko bidea, t.a.

Aitarekiko harremanak, Aitarenganako errespetoa.

- Distinción entre **nor** – **zer** – **zein**
 Zein da, en lugar de **Nor da**
 Zein ordu, en lugar de **Zer ordu**
 Zer polita, en lugar de **Zein polita**
- La utilización de los interrogativos **nor** – **zer** – **zein** en la frase:
 Nork? Iñork ez! La partícula **ez** es necesaria en esta oración.
- La utilización de los **pronombres posesivos intensivos** da lugar a dificultades y confusiones:
 Zuk nire ama ondo ezagutzen duzu
 Nik neure ama ondo ezagutzen dut
 Zuk haren aita ikusi duzu
 Hark bere aita ikusi du, t.a.
- Mientras que en algunos casos el castellano no utiliza el artículo, el euskara exige la utilización del artículo definido:
 - En los **vocativos**:
 Gizona, zaude patxadan! t.a.
 - En las **aposiciones**:
 Mikel, Bilboko alkatea! t.a.
 - En los **enunciados y títulos**:
 «Liburutegia»
 «Txomin sagardotegia»
Oharra: Ez dedila inor...
- Para un alumno no vasco parlante, el diferenciar el uso de los interrogativos «**nola**» y «**nolako**» no le es siempre fácil, puesto que su propia lengua utiliza una sola palabra (cómo) para diferenciar estas dos categorías existentes en el euskara:
 A la pregunta «Nola» le corresponde un **adverbial**:
 «**Gaizki** etorri naiz»
 A la pregunta «Nolako» le corresponde un **adjetivo calificativo**:
 «Gaiztoa da»
- Dejando de lado las discusiones existentes sobre el significado del concepto «declinación», es necesario hacer una observación importante: lo que se declina no es la palabra, sino el sintagma entero:
 Mutilari
 Mutil handiari
 Mutil handi bati
 Mutil handi egin denari

2. EL VERBO

El verbo vasco puede integrar tres pronominales en una forma verbal. No es de extrañar que su conjugación sea fuente de dificultades especiales para el no vasco parlante.

- Distinción de los verbos auxiliares (sujetos **Nor** y **Nork**)
- Inclusión del **dativo** dentro del mismo verbo:

Eman Didazu

- Inclusión de la **pluralidad** dentro del mismo verbo:
Eman dizkidazu
- Distinción entre el verbo **sintético** y el **perifrástico**
Nabil / Ibiltzen naiz etc
- En todo caso, es necesario superar las dificultades que suscitan los siguientes tres aspectos del verbo vasco:
Ikusten dut / Dakusat
Ikusiko dut
Ikusten nuen / Nekusan

Jakiten dut / Dakit
Jakingo dut
Jakiten nuen / Nekien

- Por influencia de la enseñanza se hace cada vez más notoria una invasión del campo semántico del verbo **Eduki** por el **Ukan**. Sin embargo, es necesario diferenciar netamente los campos semánticos respectivos.

- **Verbos de empleo ambiguo;**

Existen algunos verbos con régimen no unívoco y ambiguo:

Irten, lagundu, igo, begiratu
ekin, deitu, saiatu, ahalegindu, t.a.

En estos casos, en la medida de lo posible se recomienda hacer una diferenciación semántica, o bien seguir el uso popular más difundido.

- «Elkar» se utiliza en euskara en régimen de complemento directo, a diferencia del castellano en el que su equivalente va ligado a verbos recíprocos.

«Elkar ikusi dugu», «Elkar jo dugu» t.a. y no
«Elkar ikusi gara», «Elkar jo gara» t.a.

- En los verbos reflexivos, el euskara suele utilizar «buru» como complemento. Ultimamente, se va relegando su uso de forma indebida:

«Arriskuan ikusi dut neure burua» / «Arriskuan ikusi naiz»
t.a.

- El criterio exclusivo del empleo del verbo en singular con los nombres indefinidos que hacen las veces de sujeto o complemento respecto al mismo, es abusivo. Se puede utilizar indistintamente el singular o el plural. En Guipúzcoa y Vizcaya, la tendencia a la utilización del plural es predominante.

3. LAS ESTRUCTURAS

A pesar de que la teoría del elemento inquirido necesita de un nuevo análisis y hasta que Euskaltzaindia tomó una decisión al respecto, es necesario tomar en consideración esta particularidad importante de la lengua vasca. Véase a este objeto «**Erderismos**» de Sebero Altube y «**Sintaxis de la oración compuesta**» de Villa-

– En las oraciones coordinadas, hay que diferenciar las funciones de las conjunciones «ala» y «edo»

Aita **edo** osaba etorri da

Ardoa **ala** ura nahi duzu?

Así mismo las copulativas:

Baita ere

ezta ere

– En las distributivas, existe una tendencia reduccionista de utilizar «edo» en lugar de las partículas más correctas «nahiz», «bai ... bai», «zein zein».

– Entre los alumnos que estudian el euskara, existe una tendencia notoria a no utilizar el sufijo –n que acompaña al verbo en las oraciones de relativo y en las interrogativas indirectas.

«Ze ordu **da** galdetu du» en vez de

«Ze ordu **den** galdetu du»

En otros casos, se observa la tendencia a utilizar el sufijo modal –la en lugar del –n exigido por el relativo:

«Txomin, esnea ekartzen duela, gaixorik dago»

«Txomin, esnea ekartzen duena, gaixorik dago»–ren ordez

– En las subordinadas causales también se producen graves interferencias del castellano, utilizando **zergatik** y **ze** en lugar de la interrogativa «zergatik» y de las partículas –**lako**, **bait**, **eta**, subordinantes causales, más apropiadas.

El clásico «zeren eta» de utilización cada vez más frecuente, se da como válido.

– Participiales: las adverbiales **nekatuta** y semejantes suelen convertirse en adjetivos y se las declina. Es una práctica que hay que rechazar como totalmente incorrecta:

«**Nekatutak** gaude» en vez de «**Nekatuta** gaude»

– En las oraciones negativas, el verbo auxiliar debe colocarse siempre detrás de la partícula «ez»; por lo tanto, expresiones como «ez nahi dut», «ez jan dut», en lugar de las estructuras correctas «**ez dut nahi**», «**ez dut jan**», hay que rechazarlas sin paliativos.

– En las oraciones subordinadas dubitativas, barbarismos como «ez dakit badator» en lugar de «ez dakit etorri den» son totalmente condenables.

– En las comparativas, la distinción entre las partículas cuantitativas y cualitativas, origina dificultades notorias:

«Ni zu **bezain** indartsua naiz»

«Nik zuk **adina** indar daukat»

«Nik zuk **bezala** dakit euskaraz»

«Nik zuk **bezalako** euskara erabiltzen dut» t.a.

4. EL LEXICO

En lo que respecta al léxico vasco, es necesario recalcar dos vicios que tiene el mismo origen:

a) La utilización demasiado abundante de archisememas, es decir: utilización de un sólo término para conceptos diferentes.

eserleku, aulki	silla
	sillón
	sofá
	banco
	banqueta
bidea	taburete, t.a.
	carretera
	camino
	autovía, t.a.
	batzarra, billera
seminario	
congreso	
simposium, t.a.	
oinetakoa	
	bota
	botín
	zapatilla
	sandalia, t.a.
berokia	abrigo
	calefacción
	manta, t.a.
goxokia	caramelo
	pasta
	dulce
	tarta
	chupachus, t.a.

Como remedio a este mal, recomendamos al profesor una mayor riqueza y definición del vocabulario.

b) La utilización de palabras sinónimas para un solo concepto:

cuchillo	haizto
	labana
	ganibeta
	kutxilloa
carta	eskutitza
	gutuna
	karta
periódico	egunkaria
	periodikoa
	egunerokoa
	kazeta
	hizparringia
berripapera, t.a.	

En estos casos, se recomienda, en la medida de lo posible, hacer diferenciaciones semánticas en algunos casos, y en otros, la elección de la palabra de utilización más frecuente y en todo caso, la utilización de una misma palabra siempre, haciendo caso omiso de prejuicios puristas.

d) En la morfología vasca, tienen gran importancia las palabras compuestas. El orden de los componentes en muchos casos, altera totalmente el significado del término:

esnebehia	–	behiesnea
ardobotila	–	botilardo
zakupatata	–	patatazakua, t.a.

Cuando los dos componentes son sustantivos, el determinante debe preceder al determinado. Esta particularidad del euskara origina dificultades importantes en los no vascoparlantes.

e) La derivación es un recurso rico en posibilidades para el euskara. Pero la utilización de los sufijos con unos criterios lógicos demasiado estrechos, violenta el campo semántico de las palabras usuales. En consecuencia, el significado de los sufijos vascos debe ser definido a través de la utilización masiva de términos usuales, con el fin de evitar la creación de palabras derivadas, con lógica de laboratorio. Mas concretamente, queremos decir lo siguiente: un mismo sufijo en contextos y con radicales diferentes, puede recibir significados marcadamente diferentes:

luzera	–	ibilera
makilakada	–	platerkada
txerriki	–	estalki – biki – gaizki, t.a.

f) Como cualquier otro idioma, el euskara posee modismos muy variados. Desde el comienzo del proceso del aprendizaje hay que hacer una utilización gradual y constante de los mismos, con el objeto de que los alumnos lleguen a un dominio expresivo de la lengua: interjecciones, refranes, palabras tabú, clichés, términos de iniciación de frases,

Arraioa
Arranapola
Arranetan
Kaiku-Kirten
Tuntun
Txatxua
Txokila

«Nori berea da zuzenbidea»
«Etxean otso ta kanpoan uso»
«Geroa alferraren leloa»
«Etxeko lahatzak daki etxeko berri»

Adarra jo!
Lehengo lepotik burua!
etc...

**ELEBITASUNARI BURUZKO
PLANGINTZA ETA
PROGRAMAKUNTZA OROKORRA**

ELEBITASUNARI BURUZKO PLANGINTZA ETA PROGRAMAKUNTZA OROKORRA

1. HURBILPEN SOZIO-LINGUISTIKOA

Elebitasunaren programateka bat ezin daiteke egoki planteatzea, tokian tokiko egoera soziolinguistiko berezi eta zehatza kontutan hartzeke.

Hizkuntzaz den bezainbatean, praktikoa eta operatiboa izan daitekeen honako banaketa hau egin ohi da:

- **Euskal zona;** «Area Vascófona» delakoaren barnean dauden populazioak hartzen ditu, Donostia salbu.
- **Zona berezia;** hiriburuak eta Euskal zonaz kanpo dauden zenbait hiri-tankerako populazioak hartzen ditu.
- **Erdal zona;** zona berezian eta euskal-areaz kanpo dauden populazioak hartzen ditu.

Ikus daitekeenez, hizkuntza kontutan hartzen dugularik, zona oso bereziak topatzen ditugu E.H.an. Hizkuntzaren egoera hau, ordea, ezin daiteke zenbaki hotzetan har, hau da: egoera erabat estatikoa bailitzen. Azpimarratu beharra dago, egoera erreala beste bat dela, alegia, zona guzietan berreuskalduntze prozesu dinamikoko bortitz eta indartsu bat nabaritzen dela.

Eta SIADECOren azterketa sozio-linguistikoak argi eta garbi erakutsi duenez, E.H.ko biztanleen jarrera, bilinguismoari buruz, erabat aldekoa da.

Bestalde, azken urteotako historiak garbi utzi du, jarrera hori praktikara eraman duela E.H.k, ikastolen mugimenduak eta alfabetakuntzak erakusten duenez, nahiz eta egoera politikoa batere aldekoa ez izan.

Mugimendu hau ez da euskal zona hutseko gertakizun soil bat izan, zeren eta zona berezi eta erdal zonetan ere eskabide hau nahiko bortitza izan da, ondoren jartzen ditugun datuek frogatzen dutenez.

	Ikastola Kopurua	Ikasle Kopurua	% Ikas. Ikas- lego guztiari buruz
Donostia	16	8.765 (2)	31 %
Bilbao aldea+Enkartazioa	27	4.810 (1)	43 %
Arabako erdal herria	10	1.367 (2)	88 %
Nafarroako erdal herria	12	2.247 (1)	73 %
G U Z T I R A	65	17.189	43 %

(1) Oharra: datu hauk 1977-8go ikasturtekoak dira

(2) Oharra: datu hauk 1976-7go ikasturtekoak dira

Zifra hauk, besterik gabe, berez aski gora mintzo dira.

2. EGUNGO EGOERA ELEBITASUNARI BURUZ

Egoera hau kontutan harturik, irakaskuntzak, garbi ageri denez, ez dio erantzun egoki bat eman, eta bestalde, planteatu duenean inolako programakuntza arrazoizkorik gabe egin du: planteamentu koherente eta integral baten falta nabari bait da.

Elebitasunari dagokionez, E.H.ko irakaskuntzaren egoera grafikoki eta labor modu honetan errepresenta daiteke:

Erdera hutsa	Euskara gai	Ikastolak
Joerea asimilazio- nista hutsa	Joera reduk- zionista	Kultur-elebitasun orekatua

Hiru jarrera hauk muturrekoak dira, kontrajarriak, eta esan dezagun, halaber estankoak (elebidun eskoletan aplikatzen diren ereduak beste segmentuetara aplikagaitzak direlarik).

E.H.ak, era askotako jokabideren bitartez, bere hizkuntza nazionala den euskara, eremu eta herrialde guzietan mailaz-maila berreskuratzeko gogoia agertu badu, helburu hori elebitasun orekatu baten bidetik bakarrik lor daiteke. Beraz, bai joera asimilazionista bai reduktionista labor geratzen dira.

Lehenengo bi joera hoiek gorago aipatutako eskabidearen kontra doaz, eta nahitaez elebitasun orekatu batetara heldu behar da eskabide horri erantzun egoki bat ematekotan.

Hala eta guztiz ere, gorago ikusi dugunez, egoera eta ahalbide desberdinak daudela ikusirik, ez da posible eredu eta programakuntza baten arabera elebitasun orekatu honetarantz abiatzea.

Are gehiago, zenbait kasutan, euskara gai bezala irakastea baino ez da posible izango. Une honetan, hau gaitzerdi bezala onhartu beharra dago, baina beti elebitasun orekaturako aurrebide huts bezala ikusiz. Dena dela, jokabide honen emaitzak nahiko

eskasak izango dira, hizkuntza teorikoki ezagutze hutsean geratzeko arriskua bait dago.

Argi gera bedi, elebitasunaren helburua bi hizkuntzak harremanetarako eta irakaskuntzarako tresna eta bitarteko bezala erabiltzea dela. Elebidun irakaskuntzaren programaketa hezieraprograma batetan mamitu behar da, haurra eskolaurretik piskanaka hartu bere lehen hizkuntzarekin, eta gero eta modu sendoago eta egiazkoago baten bitartez bigarren hizkuntza hori eskolako ekintza eta esperientzietan txertatuz eta zertuz. Honetara bigarren hizkuntzaren ikasketa erabat heziera prozesuaren osotasunean errotu behar da, harremanetarako eta bizitzarako tresna egoki bilaka dadin.

Helburu hori lortu ahal izateko, ordea, hizkuntz irakaskuntzaren prozesua ezagutu eta errespetatu behar da, eta prozesu horrek eredu desberdinetara behartuko gaitu, lorpenen maila eta tokian tokiko egoera sozio-linguistikoa kontutan harturik. Horrela, prozesu hori zenbait programaketa ezberdinetan mamitu beharko dugu.

3. HIZKUNTZ IRAKASKUNTZAREN PROZESUA

M. De Greve eta F. Van Passel-i bagagozkie, prozesu zehatz eta mailakatu baten barruan, garrantzi handikoa da ikasmaita bakoitzaren helburu edo iriskizun berezia azpimarkatzea, eta honelako eskema batetan agertzen dute beren ikuspuntua:

I. APRENDIZAIA (Hizkuntza komunikabide bezala).

A. Haserako ezagupena.

B. Oinbarrizko hizkuntz ezagupena eta ezagupen aktiboaren errebortxapena.

II. HOBAKUNTZA (Hizkuntza expresabide bezala).

«Modern Language Association of America» erakundeak bere **Four Growth Goals for Language Teaching** liburuan honako lau helburu hauk proposatzen ditu:

1) **Entzutezko ulermena**, eta honetarako ikaslearen baitan hizkuntza-objetu arrunta ulertzeko gaitasuna landu behar da.

2) **Mintzamena** eta honetarako libreki eta erraztasunez expresatzeko gaitasuna landu behar da, korrektotasun eta jariaortasun egoki samar baten mailan.

3) **Irakurmena**, hau da, testu imprimatuak aldizkari edo egunkari ez-espezializatu batetatik hartuak, bere kabuz irakurtzeko gai izan behar du ikasleak, eta ongi ulertzeko, elkarrizketako hizkuntzaz idatzirik baldin badago batipat.

4) **Idazmena**, bere burua idatziz expresatzeko gai izan behar du ikasleak.

Ikus daitekeenez, helburu aski orokorrak dira MLAA-K eskaintzen dituen hauk eta glotodidakak hiru bat mailatan banatzen dute hizkuntz hazkundera: **haserako ezagupena, ainharrizko ezagupena** eta **hobakuntzazko ezagupena**.

– **Haserako ezagupen** honek zer eskatzen duen ikustetik hasiko gara eta hizkuntza jakiteak suposatzen dituen lau trebetasun orokorren arabera egingo dugu.

a) **Ulermenari** dagokionean, ikasleak gai izan behar du jaiotzatiko hitzun baten eta hitzun berri baten arteko elkarrizketa segitzeko eguneroko bizimoduko gai desberdinei buruz ari direlarik 1.000 bat hitzetan edo esamoldetan oinharriturik, eta 20 bat egitura sintaktikoz baliaturik, eta guztiau minutuko 100 bat hitzetako abiaduraz.

R. Michea, Gongenheim, Palmer, Passy eta Van Passel bezalakoek ikerketan eta esperientzian oinharritzen da eritzi hau.

b) **Mintzamenari** dagokionez, lehen aipaturiko 1.000 hitz horiez (funtzio hitz, substantibo, aditz, adberbio eta adjektiboz) baliaturik minutuko 100 hitz baino zerbait gutxiago erabiliz hitz egitea lortu behar du ikasleak zeren eta pausaldi asko egin behar baitu mintzatzarakoan. Funtsean, elkarrizketan partaide izateko gutxienez behar dituen hizkuntz elementuen jabe izan behar du, eta solaskideari ulertzen ez dion bakoitzean azalpen bat eskatzeko gai izan behar du ikasleak. Esan beharrik ez dago, maila honetan ahozkerara, intonazio eta erritmo hutsak ugari egin behar dituela, zeren eta hizkuntza komunikabide baita lehenik. Hiperkorrekzioa lortu nahi izatea kaltegarri gerta daiteke komunikapenerako. Zentzuz jotaku behar du irakasleak, eta oinharritzko egiturez jabetzeari traba handiegirik jarri gabe. Sarritan, ikasleak bere hizkuntzan ere ez duen bezalako korrektotasun fonetikoa lortu nahi izaten da 2 hizkuntzaz eta hori utopia bat proposatzea da.

c) **Irakurmena.** Gutun bat, komunikapen labur bat, ohar erraz batzu, zenbait gertakari eta kondakizun ulertzeko gai izan behar du ikasleak aipaturiko 1.000 hitz horien barruan.

d) **Idazmena** maila honetan, irakurmenari buruz esan duguna modu beretsuan idatziz adierazteko gai izan behar du ikasleak.

Batekoz beste 200 bat ordutako ihardunaren ondorioz lor daiteke lehen ezagupen maila hau. Hala ere, helburu beratu lehenago iristea ere posible da ikasleek aurretiaz ezagupenen batzu baldin badituzte. Ikastaldiaren intentsitateak eta taldea osatzen duten ikasleen kopuruak ere zeresan handia du puntu honetan. Kopuruari dagokionean, 8-10eko taldeak jotzen dira hoberentzat.

- Oinharritzko ezagupena

Bidaia batetarako edo talde hertsia batetan gerta daitekeen elkarrizketa erraz batetarako aski izan daitekeen arren **haserako maila**, gizarte batetan eta erregularki harremanetan egon nahi dezanak **oinharritzko ezagupen maila** lortu beharra dauka. Hona hemen lau trebetasunen arabera zer suposatzen duen ezagupen maila honek:

a) Ikastaldi hau bukatzean, hizkuntza horretako bi hitzunen artean eta eguneroko gauzei buruz gerta daitekeen elkarrizketa bat segitzeko gauza izan behar du ikasleak.

2.000 lexikal agerpen inguru menderatzea eta maizenik giro horretan agertzen diren esakera berezi multzo bat ezagutzea eskatzen du horrek. Mintza erritmoak, minutuko 150 bat hitzetakoa izan behar du, gutxi gora behera.

Hiztegi hau urria dela iruditu arren, berauen bitartez sortutako agerpen semantikoak askozaz ugariagoak direla aitortu behar da. Adibidez, Michael West-ek 1.490 hitzen bitartez 24.000 agerpen semantiko eskaintzen ditu frantseserako.

Oinharrizko egiturei dagozkien transformakuntz ahalbide guztiez baliatzeko gai izan behar du ikasleak, hots, aurreko mailan ikasitakoez eta oraingo honetan ikasiko dituen berriez. Hitzen balio funtzional desberdinez ere jabetzen hasia egon behar du.

Hitz egitean abiadura bizkorragoa erabiliko da, hau da, irratibidezko elkarrizketa batetan edo TV-koan ematen dena eta ikasleak lokutore argi eta zehatz baten mintzamoldea ulertzeko gai izan behar du, eta ez aurrez prestaturiko eta gai jakin batzuri buruzko hizketa soilik. Honek ez du esan nahi kaleko eztabaida bat eta bapateko esamolde labur batzu argi ulertzeko gai izango denik, baizik eta gizarteko bilera bat, telefonozko mezu bat, gai orokor bati buruzko hitzaldi bat, oro har, ongi samar ulertzeko gauza dela, ikastaldian erabili den bezalako eredu baten arabera gutxi gora behera.

Euskaldunon kasuan, zailtasun gehiago aurki daiteke, zeren eta gutxi baitira metodoetako euskara batu baten arabera jendeaurrean zehazki mintzatzen direnak.

b) **Mintzamena.** Normalki, nahi duena ongi adierazteko gai izan behar du ikasleak; adibidez, bezeroekin, negoziokideekin, ikas eta landideekin, irakaslearekin, etab, eta bere ideiak aski erosoki azaltzeko gai izan behar du, nahiz eta jaiotzatiko hitzun baten adinako abiadurarik ez ukan. Batekoz beste minutuko 100 bat hitz esateko gai izan behar du; eta aurretiaz prestatuz gero hitzaldi bat edo txosten mintzatu bat emateko ere bai.

Ahozkerak, berriz «onhargarria» izan behar du; egin ditzan ahotsek ez dute entzulegoaren ulermena eragozteko eta gehiegi nekarazteko modukoak izan behar. Ez da, beraz, harritzekoa izango azentuapenean, intonazioan eta erritmoan zenbait oker egitea.

c) **Irakumena.** Ikasleak edozein gutun, irakurtzeko gai izan behar du, berau oso espezializatua ez bada behintzat; teatro lanak irakurtzeko ere bai (noizbehinka hiztegiak baliatuz); albiste emanaldi bat ere oro har, ulertzeko gauza izan behar du, nahiz eta esamolde guztien zentzu zehatzaz ez jabetu.

Nobelak ere 85%-n uler ditzake, zailtasun gehiagoz eta hiztegiaren laguntzaz. Hala ere, maila honetan ez da posible literaturaren irakurle oso bat izatea eta irakurgai mailakatu batzuren arabera ihardun beharko du. Liburu asko baino gutxi eta astiro irakurtzea hobe, gehiegi eta alferrik neka ez dadin.

d) **Idazmena.** Gutunak, txostenak eta oharrak idazteko gai izan behar du eta espezializazio handiegirik eskatzen ez duten idazlan

eta estudiotxoak burutzeko ere bai. Gai berezietako hiztegi zehatza menderatzeak ordu gehiago eskatzen ditu, baina beste 200 bat orduren buruan bigarren maila hau menderatutzat eman daiteke. Hala ere, 200 ordu horik ez dago beti klasetan sartu beharrik, gero eta beharrezkoagoa baita lan pertsonala. Maila honetako ikaslea ongi nahi baldin bada, taldeetako kopurua ez da 8tik igon behar eta kopuru hoberena 4-8 bitartekoa izan daiteke maila honek eskatzen duen harreman pertsonala.

Hemendik gorako kopuruek etekin eskasagoak ematen dituzte.

– **Hobakuntzako maila**

Aurreko bi mailetan lortu dena **sakontzea** eta hobatzea du helburutzat 3. maila honek, komunikabide ezezik, expresabide egoki ere izan dadin. Hizkuntz irakasle eta itzultzaileen maila baino beheragokoa izango litzateke; beraz, ez litzateke «espezializapenezko» maila bezala hartu behar, baizik eta soziokulturazko gizarte maila jakin bati dagokion neurriko hizkuntzaren menperatzea bezala.

Profesionari asko (intelektual, ingeniari, merkatari, artista, politikari, etab) aurkitzen da maila honetako hizkuntz menperatzearen premian, hau da, bere mundu pertsonala eta profesionalaren berri jaiotzatiko bere hizkuntzaz ez bezalakoaz adierazi eta landu beharrean. Jatorrizko nazionaltasuna eskutatu gabe, modu egoki eta aise batez hitz egitea eta ulertzea beharrezko dute.

Hona hemen ezagupen maila hau lau trebetasunen arabera:

a) **Entzuteko ulermena.** Gizarte bizitzan osoki partaide izatera bultzatu behar du ikaslea maila honek, beraz jaiotzatiko hiztunak, minutuko 250 hitzezko abiaduraz ari drenean ulertzeko gai izan behar du ikasleak, «usadio on» baten edo modu standard baten arabera ari badira behintzat. Dialektozko desberdintasunak ulertzea geroagokoa eta denbora kontua izango da. Filmeak, treatroa ikusi, ongi ulertu eta berauen laburpenak egiteko gai izan behar du.

Honetarako 3.000 bat manifestapen linguistiko, zenbait ehundaka hitz internazional ezagun, zientzi eta intelektual bizitzari buruzkoak. Funtsetan, oinharrizko hiztegieta agertzen diren modismo hitz eta modismo gehienak ezagutzea nahitaezkoa da maila honetan.

Textuingurua ezagutuz gero, ia dena ongi ulertzeko gai izan behar du, nahiz eta jaiotzatiko hizkuntzatik erdarara batpatean pasatzen zailtasun gehiago aurkitu, arrazoï psikologikoengatik.

b) **Mintzamena.** Ikasleak aktiboki partaide izateko gai denez gero, normalki gizarteko hizkuntz gertakari guztietan parte har dezake inolako eragozpenik gabe. Edozer hizketagai inprobisatzeko eta azalpen bat emateko gauza izan behar du, entzulea neka-razi gabe.

Maila honetan, ikasleak erabat baztertu behar du buruzko itzulpena, zeren eta hizkuntz erreflexu multzo on baten jabe baita eta formari adi egon gabe, edukia ongi erabiltzeko gauza baita.

Maila honetako ikaslearen jaria-kortasuna ezin daiteke jaiotza-tiko hiztunaren parekoa izan, azaleko berriketan izan ezik. Bestalde, kontutan hartu beharrekoa da, jaiotzatiko hiztunen artean ere hitz egiteko modu eta era desberdinak daudela. 2. Hizkuntzaren jaria-kortasuna neurtzerakoan, oso gogoan izan behar da ikasleak jaiotza-tiko hizkuntzan duena.

c) **Irakurmena.** Edozein testu ez-espezializatu bizkor irakur-tzeko eta ulertzeko gai izan behar du ikasleak: egunkariak, nobelak, teatro lanak, irakurtzen duen horretaz etengabe bere buruari gal-dezka ibili gabe. Noizbehinka hitzen bat ez ulertzeak ez du ezer esan nahi, jaiotzatiko hizkuntzaz irakurtzean ere gertatzen den zerbait baita hori. Hiztegiak baliatzeak ez du nahitaez eskasia bat aditzera ematen.

d) **Idazmena.** Gutunak eta edozein testu ongi idazteko gai izan behar du ikasleak eta besterenak zuzentzeko ere bai, nahiz eta zehaztapen batzutarako hiztegiak balia.

Honez gero, ikasleak bere jaiotzatiko hizkuntza erabiltzen duen bezalatsu maneiatu behar du 2.hizkuntza.

Honetarako ere beste 200 bat ordutako saioa behar dela aski frogaturik dago; ariketa eta idazketa ugari egin behar da eta ikas-learen inizatibari eremu zabala utzi behar zaio.

Funtsean maila honetako ikasleak «eroso» aurkitu behar du bere burua 2.hizkuntzan. Hizkuntzaz aparte, hizkuntza hori darabi-len komunitatearen kultura eta interesak ongi ezagutu behar ditu horretarako. Dialektoei dagokienean, maila honetako ikasleak entzutezko ulermena ohitua ukan behar luke aldakuntza eta intonazio modu desberdinetara.

Sakontze eta espezializapen maila

Oraindainokoa proposatu dugun ezagupen mailaz gainera egin daitekeen sakontzea hizkuntz irakasle, interpretatzaile eta itzultzaileentzat izan daiteke, hots, hizkuntza hori eguneroko lanabez edo langaitzat erabiliko dutenentzat.

Sakontze hori bi norabideren arabera zuzen daiteke: hizkuntza horren didaktika kontutan harturik edo zientzia espezializaturen batek erabili behar duen hizkuntza berezia ezagutzeko asmoz.

Interpretatzailearen eta testu itzultzailearen kasua era ez dira berdinak: lehenak hizkuntza mintzatua zehatz-mehatz ezagutu behar du; bigarrenak, ordea, entzutezko ulermena eta mintzame-naren aldean, irakurmena eta idazmena ongi lantzea beharrezkoa-goak ditu. Bakoitzak duen helburuak erabat baldintzatzen ditu ikasprozesua eta edukiak.

AZKEN OHARRAK

Hizkuntz irakas-ikaskuntzaren prozesu honetan, ikasle nagusiaren lorkizunak hartu dira kontutan, marko eta erreferentzi orokor gisa. Haurren izakera berezia, eta beronen hizkuntz lorpen proze-

suak dituen karakteristikak kontutan harturik, erraz ikus daiteke zenbait egokitze eta aldakuntza beharrezkoak direla.

– Eskolaurre eta O.H.O.ko 1. eta 2. urtetako haurrentzat, oro har, ez dute zentzurik **irakurmen-idazmen** sailetan proposatzen diren iriskizunek, azken urte aldera eta neurri mugatu batetan izan ezik.

– Nagusien munduan eta talde oso txikitari lortzen diren iriskizunetarako 250 ordu inguru beharrezkotzat jotzen badira ere, haurrak dituen imitamena eta plastizitatea gogoan izanik, epe laburrago baten buruan ere lor daitezke antzeko mailak, didaktika egokia erabiliz gero.

– Bestalde, haur txikienei buruz ari garenean batipat, ez dugu ahaztu behar, nagusiek ez bezalako interesguneak dituztenez gero, beraiei dagokien hiztegiak ere bestelako izaera duenik. Halaber, haurrak duen mundu mugatuago eta bereziarengatik hizkuntz maila adierazkor bat lortzea ere errazago gertatuko da, irakasle eta didaktika egoki batez baliatuz gero.

– Beste behin, azpimarratu nahi dugu prozesuan zehar ebaluapenak sarri egiteak duen garrantzia. Bai eta irakasle bakoitzak tokian tokiko egoerara egokitzeko burutu behar duen ahalegin pertsonala ere, programak, orientabideak, eta bitarteko didaktikoak modu egoki batez baliarazteko eta beti ere haurren interes eta jarrera aldakorren arabera hizkuntz edukiak eskaintzeko (Ikus: «**Bilingüismo y Educación**» RENZO TITONE – Fontanella).

– Azkenik, hau ere gogorazi nahi dugu: bigarren hizkuntza bat ikastea prozesu akumulatzaile bat da, baina ezagupenezko portae-rak eta trebetasun psikomotore berriak konbinatzen dituena. Pixkanaka, bigarren komunikapen sistema batez jabetzen da haurra eta hizkuntza berri hori «kodigo» huts bat ez delakoa ulertzerantz heldu da. Beste batzuekin harremanetan jarri, bere ideiak adierazi eta goragoko mailatan, kultur ezagupen berriak lortzeko tresna bezala erabiliko du aurrerapenak egin ahala. Funtsean, ikaslearena ez bezalako kultura eta esperientzi mundu batekin topo egiten eta beronen aberastasuna aurkitzen, baliotzen eta estimatzen lagundu behar dio irakasleak. Beraz, eduki soil batzuek ematea baino askoz gehiago egin behar du irakasleak.

4. EUSKAL HERRIKO ESKOLETARAKO HIZKUNTZA IRAKASKUNTZAREN TIPOLOGIAK

Horago eman dugun hizkuntz lorpenen prozesua, kontutan harturik, eta E.H.ak egun eskaintzen dituen egoera desberdinak, helburu berdin batetarako doazen lau prozesu desberdinak proposatzen ditugu: A, B, C eta D tipo izenez izendatuak.

A EREDUA

SARRERA {
 – 3 (5) urtetako haur erdaldunak
 – ingurune soziolinguistiko erdalduna

IKASKETA GUZTIAK ERDARAZ: EUSKARA 2.º HIZKUNTZA

ESKOLAURREA	Euskararekiko jolasbidezko hurbilpena
EGB I	Euskara: Haserako maila
EGB II	Euskara: Oinharritzko maila Euskal kultura: erdaraz
BUP – FP	A taldeak: Hobakuntzazko maila B taldeak: Oinharritzko maila

- SARRERA {
- Erdara nagusi den taldeetan, eta orobat inguru soziolinguistikoa erdalduna denean, eta C Tipologia aplikatzeko modurik ez dagoenean.
 - 3 urtetako haur erdaldunak (5 urtetako haur erdaldunak)

ESKOLAURREA	Erdara: nagusiki Euskara: kanta, jolas bidez familiaritzea: haserako maila
I EGB	Ikasgaiak: Erdaraz eduki nagusiak: erderaz Euskara: Oinharritzko maila eduki praktikoak: euskaraz
II EGB	Ikasgaiak { gehienak: erdaraz: eduki nagusiak batzu: euskaraz: Euskal kultura: gai praktikoak Euskara: Hobakuntza maila - terminologia zientifikoa
BUP --FP	1 – Taldea: (C-D tipologietara aldeketara aukera)
	2 – Taldea: (C-D-ra aldaketa lortu ez dutenak, II EGB-ko plana jarraitu)

C EREDUA

SARRERA {
 - 3 (2) urtetako haur erdaldunak
 - haur elebidunak, baina erdara nagusi dutenak

PROZESUA

ESKOLAURREA	EUSKARA-ERDERA: - erabilkuntza orekatua: erdiz-erdi gai guzietan - erdara nagusi - euskara: { Haserako maila Oinharrizko maila
EGB I	(Irakurketa/idazketa euskaraz egiteko gai direnentzat lehenengo aldaketa «D» eredura)
	Irakurketa-Idazketa: Erdanaz Ikasgaiak: Erdaraz } erdiz-erdi Euskaraz } 3 gn. urtean Irakurketa-Idazketa: Eskaraz Helburua: Oinharrizko euskara } guztiak menderatzea Hobakuntzako euskara }
EGB II	☐ D ereduan bezala (Bigarren Aldaketa)
B U P	☐ D ereduan bezala

D – EREDUA

SARRERA { – 3 urtetako haur euskaldunak
 – haur elebidun orekatuak

PROZESUA

ESKOLAURREA	Euskara hutsez (euskalkitik Euskara Batu mintzatura mailaka)	
EGB I	Irakurketa-Idazketa: Euskaraz Ikasgai guztiak: Euskaraz Erdara mintzatua: { sarrera mailakatua irakurketa-idazketa	3gn. urtetik
EGB II	Ikasgai guztiak: Euskaraz Euskal Kultura (Geografia, Historia, Literatura, Historia...) Erdara: { – Sakonketa – Gramatikalizazioa/Literatura – Terminologia zientifikoa	
BUP – FP	Ikasgaiak: { euskaraz erdaraz	erdiz-erdi

5. HIZKUNTZ ORIENTABIDEEI BURUZKO OHAR OROKORRAK

- Hizkuntzaren arlora mugatzen da lana:
- Lanaren orokortasun eta probisionaltasun alderdiak.
- Hizkuntz glotodidaktikak dionez, elebidun irakaskuntzarako prestakuntza berezi bat nahitaezko da.

(Finocchiaro, Titone, Girard, C.A.C. Report, Lenneberg).

Honek funtsean hau eskatzen du: irakasleak bi hizkuntzak teoria eta praktika mailan ongi menderatzea, bigarren hizkuntzaren hazkunde egituratuaz oharturik egotea, azken teknika eta metodoen jabe izatea, eta sikolinguistikazko ezagupenen berri izatea.

Orain arteko hutsunea kontutan harturik, behar-beharrezkoa da instituzio mailan (Magisterio eskolan, Unibertsitate fakultateetan t.a.) prestakuntza maila sistematikoak eratzea eta orainarte lanean ari diren irakasleak ikastalde berezien bidez prestaketa egoki batez hornitzea.

- Bigarren hizkuntza irakasterakoan hizkuntza bien arteko interferentziak eragozpen handiak sortzen dituztelarik, ahal den neurrian honako printzipio hau bete behar da: **Hizkuntza bat-irakasle bat** (Grammond-en printzipioa).

Beraz hizkuntza batetik besterako, itzulpenak eta konparaketak saihestu egin behar dira, eta beste bide batzu erabili behar lirateke hizkuntz-irakaskuntzan, hala nola: grafikoak, mimika, t.a.

- Hizkuntz sikologiak dioenaren arabera, lehen haurtzarora da bigarren hizkuntza bat ikasteko pribilegiozko aldia (Luria, Richelle, Penfield, UNESCOren oharpenak t.a.).

Elebitasuna desarroilatzeke arorik egokiena haurraren lehen urteetakoa da. Neurologoek diotenez, zerebrua flexibilitate berezi baten jabe izaten da hizkuntzaren hazkundera gertatzen den adin honetan. Beraz, haurrak sentiberetasun berezia du hizkuntzaren hotsekiko, imitamen aparte eta eskuharki bi eta gehiago hizkuntzaz jabetzeko gai izaten da, batez ere horietako bakoitza pertsona desberdin eta esanguratsu bati lotzen ba zaio. Geroago, zailtasuna gero esta handiago izaten da bigarren hizkuntza batez jabetu ahal izateko, zeren eta hizkuntz-hotsak bereizteko ahalmena motelagotu egiten bait da eta lehen hizkuntzak gero esta interferentzia ugarirago ezartzen bait ditu bigarren hizkuntzaren baitan. Iritzi hauk, 1962ganean UNESCOk Hamburg-en ospatu zuen konferentzia batetan argiro azpimarkatu ziren eta honako gomendio garrantzitsu hauei buruz akordioa lortu zen:

1. Haurrak badu gaitasunik eta egokierarik eskolara sartu bezain laster bigarren hizkuntza bat ikasteko. Eskolaurrean ere has daiteke hizkuntz ikasketa hori.

2. Ikastrebetasunak ordena honetan lortzen dira:

a) ulermena – mintzamena.

b) irakurmena – idazmena.

Lehen mailetan irakaskuntzak erabat aho mailakoa izan behar du.

3. Denboraldi luzea eskaini behar zaio egunero bigarren hizkuntzari.

4. Haur txikiekiko irakaskuntzak prestakuntza berezia eskatzen du eta irakasleek jariakorki erabili behar dute bigarren hizkuntza.

– Bereziki azpimarratu nahi ditugu hizkuntz irakaskuntzak behar-beharrezko dituen bi baldintza:

- a) Ikasle taldeak ahalik eta homogenoena izateak duen garrantzia hizkuntza menperatzeari dagokionez.
- b) Kopuruari dagokionez, harreman pertsonal herstuak lortzeko modukoak izatea. Hau gebe edozein programaketa desbaliaturik geratzeko arriskua bait dauka.

– Egiarki elebitasun orekatu bat lordu nahi baldin bada, ez da aski irakaskuntz denborari dagokionez bi hizkuntzei tratamendu berdintsua, ematea, zeren eta euskararen normalizapen gabezia, komunikabideen eta ingurune soziologikoaren eragina kontutan hartuz gero, guztiz egoera desabantailatu batetan aurkitzen bait da euskara. Eta honela ahalegin berdinari erabat ondorio desorekatuak bait dagozkie.

Goian aipatu ditugun tipologiaen helburuak eta programak kontutan harturik, denborari dagokionez minimo baztu ematera ausartuko ginateke:

A	Tipologian:	Ordu bat gutxienez eguneko.
B	»	Ortu t'erdi gutxienez eguneko.
C	»	Egun erdia.
D	»	Era bat euskaraz.

– Irakurketa-idazketa teknikak eta bigarren hizkuntza.

Gure artean aski nagusitua dagoen praxiari bagagozkio, irakuridazketa teknika goizegi sartzea bigarren hizkuntza mintzatuaren kaltetan gertatu dela aitortu behar da. Lehen hizkuntzaren kasuan jokabide honek % 30 eta gehiagoko eskola frakasuaren kausa dela frogaturik baldin badago, eta badago, are larriagotzat joenezake arazo hau bigarren hizkuntzaz teknika hauetan jabetzen saiatzen diren ikaslegoaren baitan.

Neuropsikologiak, pedagogiak, eta linguistika bezalako zientziek gaur egun frogatua dutenaren arabera, honako aitortpen hau egin daiteke:

1. Usadiozko metodoak gainditu beharra dago.
2. Maizegi dislexia izenpean ezkututzen den arazoa ez da arazo klinikoa, baizik eta metodologikoa, organizatiboantolakuntzazkoa, talde handiegiak izatetik eta mentalizapen gabeziatik sortzen direnak.
3. Eskolaurrea eta OHO-ko lehen aldia ez dira irakurtzen eta idazten ikasteko lekuak soilik, baizik eta sentitzen, pentsatzen, bizitzen eta ahoz espresatzen ikasteko lekuak batik bat.

– Irakurketa idazketa eskuarki ama hizkuntzaz egin behar da. Baina bigarren hizkuntza gutxienezko espresibitate maila batetan

menperatzen denean, eta hizkuntza honen ortografia ahozko hizkuntzatik urrunegi ez dagoenean, onhargarria izan daiteke bigarren hizkuntzaz teknika hau lortzea. Maila hau lortu den ala ez jakiteko behar-beharrezkoa da hizkuntz ebaluapen teknika egokien bitartez haurraren heldutasun psikiko eta fisiekoaz gainera hizkuntzazkoa ere neurtzea.

C Tipologiari dagokionez ebaluapen hauetan oinharritu beharko da zeintzu haur irakurketa-idazketa euskaraz egiteko prestatu dauden erabakitzeo.

Adin kronologikoari dagokionez, haur bakoitzak bere erritmo berezia ba du ere, 6-7 bitarteko epea jotzen da gehiengoarentzat une egokiena, eta hauxe berau frogatzen dute zenbait herrialdeetako gaurko usadioek:

Suedian 7 urterekin

Sobietar Batasunean 7 urterekin

Estatu Batuetan 6 urterekin

Alemanian 6-7 bitartean

Katalanen «Manifest sobre L'aprenentage de la lectura»-k dionez, 6-8 bitartean.

Heziera Ministergoaren azken orientabideetan ere bide honetatik jotzen da.

– Bigarren hizkuntzan gehienbat pertsona nagusien munduan landu da sistematikoki, eta sarritan haur txikiei hizkuntza irakasterakoan, nagusientzako didaktikak erabili ohi dituen teknikaz eta erizpidez baliatzen gara. Haurrentzako glotodidaktikak funtsezko bi berezitasun ditu:

- Ludikotasuna: Jolas-giroa
- Globaltasuna: hizkuntza ekintza orokor batetan integraturik ematea.

Bi berezitasun hauk haurren egoera aldakorrera adaptatzeko ahalmena, hizkuntzaren erabiltze expresiboa, tekniken bizitasun eta ugaritasuna eta ugaritasuna eta abar, eskatzen diote irakasleari. Hala ere, beharrezkoa du irakaskuntza moeta honek programatze eta sistematikotasun zehatz bat espontaneismo alfer batetan ez erortzeko.

– Haurraren, eskolan giroak eta programak bezainbateko garrantzia du inguruneak eta bereziki gurasoek bigarren hizkuntzarekiko duten jarrerak eta estimuak.

Elebidun eskola batek jarrera eta estimu hauk landu eta bultzatu egin behar ditu, hitzaldi, gaueskola tabarren bidez.

Bestalde gurasoen elebidun-eskolarekiko alderaketasuna lorzarren erabat beharrezkotzat jotzen da eskolako hizkuntz programen berri ematea, jakinaren gainean egon daitezten tokian-tokiko elebidun prozesuaz.

Hala ere, zenbait kasutan gertatu den interpretakuntza desegoki eta kaltegarri bat aipatu nahi da puntu honetan: hots, zenbait gurasok bere haurrak modu bortxakor batez bigarren hizkuntzaz jabetzera bultzatzean, berak eta trakets menperatzen duen hiz-

kuntza horretan hitz egin izan die, haurraren hizkuntz anomia nabarmen bat sortaraziz hobebharrez.

Beraz hauxe proposatzen dugu: Guraso bakoitzak nagusiki menperatzen duen hizkuntza soilik erabili dezala bere haurrekiko harremanetan, erregulariki, eta ikasiz doan neurrian eta salbuespen gisa euskara. Hala ere, garbi gera bedi, gurasoengandiko estimulapena oso beharrezkoa duela haurrak. Horrela, praktikoki biziko bait du haurrak bigarren hizkuntzaren garrantzia, bere etxegiroak eraginda.

6. EUSKARARI BURUZKO OHAR TEKNIKOAK

1.–Fonología

– Kate mintzatuaren ahozkerak eta irakurketa

Euskararen irakaskuntzan aski zabaldua dago ahozkerak onari buruzko iritzi oker bat: zenbait irakaslek hitzak banan-banan eta enfatikoki ebakitzea dela ongi ahozkatzea pentsatzen duen arren, jokabide honek kate mintzatuaren osotasuna etetzen du eta mitzamolde artifizial eta expresibitate gabekora ohitzen du ikaslea.

Gainera, intonazioa, erritmoa, azentuapena eta loturaetenak bezalako alderdiak itxuragabetzen ditu praxia honek. Horregatik ahozkerak on batek hizkuntz expresibitatea gorde behar du lehen-dabizi, aipatu berri ditugun alderdi guztiok ongi integratuz.

Metodologi aldetik une analitiko batzu beharrezko ba dira ere, ahozkerak laxo bat eskatzen du, arau gisa, haurrekiko hizkuntz irakaskuntzak ohizko jokabide bezala, eta ez salbuespen bezala. Akats honek eten bat sotzen du hizkuntzaren eta irakaskuntzaren artean.

Arau honekin zerikusirik heretura du irakasleak irakurketa on bat erabiltzeak lehen aipatu ditugun hizkuntzaren gertakari marginalak kontutan harturik.

– Euskara eta gaztelera alderatzen baditugu, ba daude zenbait berezitasun hotsei dagokienez

a) Hots palatalizatuak: dd, tt.

b) hots frikatibo-afrikatuak:

z – tz

s – ts

x – tx

d) hitzen bukaeratan agertzen diren explosiboak:

–k eta –t

gizonek

ekarri dizkizut. t.a.

Errelatibozko eta zehar galderetako subordinatzaileak zailtasun bereziak sortzen ditu euskaraz –(duzun)–gaztelaniaz hain ohizkoak ez direlako edo era hontako hitz bukaerak.

e) –ñ –n, –l

–ll

palatalizatuei buruz Euskaltzaindiak erabaki zehatzik hartu ez badu ere orain arte, zenbait eritzi tekniko entzun ondoren, ohar praktikoko batzu egitera ausartzen gara:

- in grafemen ahozkeran ñ bezala egitea iruditzen zaizu gomen-dagarriena.
- il grafemen kasuan, erdararen eraginez zabalduz doan kontutan harturik, grafema bakoitzaren balio fonetiko gorde-tzea gomendatzen da yeismoaren arriskua sumatzen den tokietan.
- j grafema hau hiru eratara ahozkatzen dela kontutan harturik usadio egin bat ez dagoen tokietan, eta euskararen batasunak eskatzen duen joera kontutan harturik, i grafemaren balio ematea ikusten da arrazoizkoena.

f) Kate mintzatuaren barruan sarri gertatu ohi dira kontsonante arteko txokeak eta aldakuntzak. Euskaltzaindiak gai honetan oraindik erabakirik hartu ez badu ere, zenbait eritzi tekniko entzun ondoren gomendagarri ageri da «ez» eta «bait» eri aditz formak darraizkienean ondoren jartzen diren adibideen erara ahozkatzea, bestela euskara mintzatua aldatuz joanjo baita euskara idatziaren eraginez:

<u>Idazkera</u>		<u>Ahozkeran</u>
ez badago	=	(ezpadago)
ez dakit	=	(eztakit)
ez gabiltza	=	(ezkabiltza)
bait dator	=	(baitator)
bait gara	=	(baitkara)
ez nuke	=	(enuke)
ez luke	=	(eluke)
bait nekien	=	(bainekien)
bait luke	=	(bailuke)
ez zuen	=	(etzuen)
bait zuen	=	(batzuen)

Hala ere, **bait**-en -(t) hori ahozkeran ixiltzen dutenen joerari errespetagarri derizkiogu.

g) Euskal hitzen azentuari dagokionean, euskararen baitan joera desberdinak daudelarik, ezinezkoa deritzagu arau zehatzak emateari; hala ere, euskal sena duenak erraz nabarmentzen ditu erdal azentuaren eraginez euskaraz gertatzen diren interferentziak, hala nola:

Euskal Herria	–	Euskalherría
Ekonomia	–	Ekonomía
Danona	–	Danóna
Euskalduntzen	–	Euskaldúntzen
Saioka	–	Saióka

Beraz, puntu hau arreta bereziz zain dezala eskatzen diogu irakasleari.

MORFOSINTAXIA

Gaztelania eta euskararen artean, morfosintaxiazko zenbait interferentzia nabarmen gertatzen da, bi hizkuntza hauek duten izaera desberdinarengatik. Beraz, orientabide gisa eta inolako asmo agortzailerik gabe hauetako zenbait aipatuko ditugu:

1. DEKLINABIDEAN

- Kasu mugatu eta mugagabeen arteko bereizkuntzak:
 - etxean kalean
 - etxean kaletan
 - etxeeta kaleetan t.a.
- Bizigabeen eta bizidunen arteko bereizkuntza:
 - Elizara noa / Elizarengan sinesten dut, t.a.
 - Eguzkitik dator / Eguzkiagandik jasotzen dugu
- Ergatiboa eta nominatiboaren arteko bereizkuntzak:
 - Ni etorri naiz
 - Nik ekarri dut**
 - Gizona dator
 - Gizonak daki**
 - Gizonak datoz
 - Gizonek dakite t.a.
- Partitiboaren bereizkuntzak:
 - Ez dago ogirik
 - Ogia ekarri dut t.a.
- Sozietiboa eta instrumentalaren arteko bereizkuntzak:
 - Begiz ikusi dut
 - Aitarekin joan naiz**
 - Makilarekin dabil
 - Makilaz jo du t.a.
- Posesiboa eta delimitatiboaren arteko bereizkuntzak:
 - Etxeko atea
 - Etxearen atea, t.a.
- Birdeklinazioaren zailtasunak:
 - Etxeko bidea / Etxerako bidea
 - Mendiko bidea / Menditiko bidea, t.a.
 - Aitarekiko harremanak, Aitarenganako errespetoa.

– Nor – zer – zein-en arteko berezitasunak. Euskal Herriko zenbait tokitan nahaspila sortarazten du bereizketa honek:

Zein da, Nor da-ren orde

Zein ordu, **Zer ordu**-ren orde

Zer polita, **zein polita**-ren orde

– **Nor – zer – zein** galderagileak ezezkako esaldietan:

Nor? Iñork ez! – **Ez** partikula beharrezkoa da esaldia eratzekoan.

– Izenorde posesibo intentsiboen erabilkerak ere nahasketa eta zailtasun nabarmenak sortarazten ditu:

Zuk nire ama ondo ezagutzen duzu

Nik neure ama ondo ezagutzen dut

Zuk haren aita ikusi duzu

Hark bere aita ikusi du, t.a.

– Gaztelerak artikularik erabiltzen ez duen zenbait kasutan euskarak izena mugatu egiten du:

Bokatiboetan:

Gizona, zaude patxadanj t.a.

Aposizioetan:

Mikel, Bilboko alkateaj t.a.

Enunziapen eta tituluetan:

«Liburutegia»

«Txomin sagardotegia»

Oharra: Ez dedila inor...

– «Nola» eta «nolako» galderagileen arteko bereizketak ere zailtasunak sortzen ditu erdaldun ikaslearentzat, hitz bakar batez adierazten bait ditu bere ama hizkuntzaz (cómo) euskarazko bi kategoria ezberdin hauk.

«Nola» galderari adverbial bat dagokio:

«**Gaizki** etorri naiz»

«Nolako» galderari adjetibo kalifikatibo bat dagokio:

«Gaiztoa da».

– Deklinabide hitzari buruz dauden eztabaidak alde batera utzita, ohar garratzitsu bat egin baharra dago: Deklinatzen dena ez da hitza, sintagma osoa baizik:

Mutilari

Mutil handiari

Mutil handi bati

Mutil handi egin denari

2. ADITZA

Euskal aditzak hiru pronominal integra ditzake adizki bakar batetan. Beraz, zailtasun bereziak sor liezaizkioke erdaldunari aditz honen jokaerak.

– Bi aditz laguntzaileak (Nor eta Nork subjetuak) bereizteak.

– Datiboa aditzaren barruan integratzeak.

Eman didazu

- Objetoaren pluraltasuna aditzaren barruan integratzeak:
 - Eman dizkidazu**
 - Aditz sintetikoak eta perifrastikoaren arteko bereizkuntzak:
 - Nabil / Ibiltzen naiz** t.a.
 - Eta modu guztietan euskal aditzaren hiru aspektuek sortzen dituzten zailtasunak gainditzeak:
 - Ikusten dut / Dakusat
 - Ikusiko dut
 - Ikusten nuen / Nekusan
 - Jakiten dut / Dakit
 - Jakingo dut
 - Jakiten nuen / Nekien
 - **Ukan** eta **eduki** aditzen eremu semantikoen artean bortxaketa bat nabaritzen da irakaskuntzaren eraginez: **ukan**–ek **eduki**–ren alorra hartzen duelarik.
 - Bi alor semantiko hоек zuzen bereiztea komeni da.
 - **Zalantzazko aditzak:**
 - Ba da zenbait aditz errejimen bikoitza edo zalantzakorra duena:
 - Irten, lagundu, igo, begiratu,
 - ekin, deitu, deitu, saiatu, ahalegindu, t.a.
 - Honelako kasuetan, ahal denean, bereizketa semantiko bat egi-tea gomendatzen da, edo eta herriaren baitan zabalduena den usadioaren joerari jarraitzea.
 - «Elkar»–en erabilkera gaztelaniazko aditz erreziprokoak euskaraz «elkar» hitza osagarri zuzen bezala harturik eratzen da:
 - «Elkar ikusi dugu», «Elkar jo dugu» t.a., eta ez
 - «Elkar ikusi gara», «Elkar jo gara» t.a.
 - Aditz erreflexiboetan euskarak «buru» osagarri bezala erabili izan ohi du, eta azken aldi honetan usadio jator hau galduz doa:
 - «Arriskuan ikusi dut neure burua»ren ordeaz «arriskuan ikusi naiz» t.a.
 - Mugagabearekin aditza nola erabil: zenbait idazle eta irakasleek jarrera mugatuegi bat hartu du hitz mugagabearen bat subjektua edo osagarri denean aditzarekiko, eta singularreko forma soilik erabiltzea gomendatu izan du. Singularra nahiz plurala erabiltzea zilegi dela esan behar da. Gipuzkoan eta Bizkaian plurala erabiltzearen aldeko joera askoz zabalagoa da.

3. EGITURAK

Euskal galdegaiaren teoriak berrikusketa baten premia ba du ere, eta Euskaltzaindiak besterik erabaki artean, bereziki zaindu behar da euskal sintaxiaren berezitasun garrantzizko hau. Ikus hontaz Sebero Altuberen «Erderismos» eta Villasanteren «Sintaxis de la oración compuesta».

– Esakune koordinatuen mailan azpimarragarria da «ala» «edo» juntagailuek sortarazten duten nahasmena.

Aita **edo** osaba etorri da.
Ardoa **ala** ura nahi duzu?

Halaber,

baita ere

ezta ere

Kopulatiboek sortzen dutena ere.

– Distributiboetan era «nahiz» «bai... bai» «zein... zein» partikula jatorren ordeztan joera redukzionista batek «edo» erabiltzera jotzen du gehiegitan.

– Erlatiboetako eta zehar hizpidezko (zehar galderazko) esakunetan t.a. aditzari erantzen zaion –n juntagailua ez erabiltzeko joera nabaria aurkitzen da euskara ikasten ari direnengan.

«Ze ordu **da** galdetu du»

«Ze ordu **den** galdetu du» –ren ordeztan.

Beste zenbait kasutan erlatiboak eskatzen duen –n.ren ordeztan –la modala erabiltzeko joera nabaritzen da:

«Txomin, esnea ekartzen duela, gaixorik dago»

«Txomin, esnea ekartzen duena, gaixorik dago»–ren ordeztan.

– Subordinatu kausaletan ere erdal interferentzia larriak nabarmentzen dira, euskarazko «**zergatik**» galderagilea **eta –lako**, bait ..., ... eta, kausal subordinagailuak erabili ordeztan, **zergatik eta ze** soilik erabiltzera jotzen bait da.

Gero eta sarriago ikusten den «zeren eta» klasikoa ontzat ematen da.

– Partizipialak: **nekatuta** eta antzeko adberbialak ikasleen ahotan adjetibo bihurtzen dira eta deklinabidea hartzen dute, jokabide arbuigarria bada ere.

«**Nekatuta** gaude» «**Nekatuta** gaude»–ren ordeztan.

Joera honi ere gogor egin behar zaio.

– Ezezikako esaldietan «ez» partikularen ondoren jarri behar da beti aditz laguntzailea; beraz erabat txarrestekoak dira «ez nahi dut», «ez jan dut» eta antzeko egiturak «**ez dut nahi**», «**ez dut jan**» egituren ordeztan.

– Zalantzazko subordinatuetan, hala nola «ez dakit etorri den» bezalako esaldien ordeztan «ez dakit badator» bezalako erdalakeriak aski zabalduak daude, eta erabat arbuigarriak dira!

– Konparatiboetan, kantitatezko eta kalitatezko partikulak bereizteak zailtasun nabarmena sortzen du:

«Ni zu **bezain** indartsua naiz»

«Ni zu **adina** indar daukat»

«Ni zu **bezala** dakit euskaraz»

«Ni zu **bezalako** euskara erabiltzen dut» t.a.

4. HIZTEGIA

Euskal lexiko edo hiztegiari orokorki bagagozkio, sustrai bereko bi gaitz nabarmentzen ditugu:

a) Artxisememen erabiltze ugariegia, hots: kontzeptu desberdinetarako hitz orokor bakarra:

aserleku, aulki	silla sillón sofá banco banqueta taburete, t.a.
bidea	carretera camino autovía, t.a.
batzarra, billera	reunión seminario congreso simposium, t.a.
oinetakoa	zapato bota botín zapatilla sandalia, t.a.
berokia	abrigo calefacción manta, t.a.
goxokia	caramelo pasta dulce tarta chupachus, t.a.

Gaitz honi erremedioa jartzeko hiztegia zehaztea eta aberastea gomendatzen diegu irakasleei.

b) Sinonimo hitz ugariëgi kontzeptu bakarrerako.

cuchillo	haizto labana ganibeta kutxilloa
carta	eskutitza gutuna karta
periódico	egunkaria periodikoa egunerokoa kazeta hizparringia berripapera, t.a.

Holakoetan bereizketa semantikoa egitea gomendatzen dugu posible denean, eta bestelakoetan hitz egokiena eta erabiliena, eta batez ere beti berdina erabiltzea, aurreritzi puristarik gabe.

d) Euskal morfologian garrantzi handikoak dira hitz elkartuak, eta sarritan osagaien ordenak erabat aldatzen du esannahia:

esnebehia	–	behiesnea
ardobotila	–	botilardoa
zakupatata	–	patatazakua, t.a.

Determinatzailea beti aurretik jarri behar da bi konposagaiak sustantiboak direnean. Berezitasun honek zailtasun aparta sortzen die euskara ikasten ari diren ardaldunei.

e) Eratorpen edo deribazioak aberastasun handia ematen dio euskarari. Baina atzizkiak logika ertsi baten arauera ulertu eta erabili nahi hizateak usadiozko hitzen semantika bortxatzen du. Horregatik euskal atzizkien esannahia usadiozko expresio ugariren bitartez landu behar da, laborategiko hitz eratorriak sortzeko arris-koari ihes eginez. Zera esan nahi da: atzizki berak erro eta testuin-guru desberdinetan, sarritan, esanahi aski desberdinak har ditza-keela:

luzera – ibilera
makilakada – platerkada
txerriki – estalki – biki – gaizki, t.a.

f) Hizkuntza guztiek bezala, euskarak ere modismo ugari du. Irakaskuntzaren hasieratik pixkanaka eta mailaka esamolde jator hauk lantzen saiatu behar da, ikasleak indar eta espresibitate ga-beko euskara batez jabetu ez daitezen: interjekzioak, atsotitzak, tabu hitzak, klitseak, sarrera hitzak, ilatiboak eta antzekoak:

Arraioa
Arranapola
Arranetan
Kaiku–kirten
Tuntun
Txatxua
Txokila

«Nori berea da zuzenbidea»
«Etxean otso ta kanpoan uso»
«Geroa alferraren leloa»
«Etxeko lahatzak daki etxeko berri»

Adarra jo!
Lehengo lepotik burua!
eta antzekoak.

**EUSKARAREN PROGRAMAKUNTZA
HAUR ERDALDUNENTZAT**

**PROGRAMACION
DEL EUSKARA PARA NIÑOS
CASTELLANOPARLANTES**

3 URTE

3 AÑOS

LEHENENGO TRIMESTREA

LEHENENGO GAIA: GORPUTZA

SARRERA: Abestia «**Eragiozu**»
Eragiozu eskutxo horri,
eskutxo eder galanta horri
lehen bateri gero besteri,
eskutxo eder galanta horri.

MURAL DESKRIBAPENA

Gaia hau marrazki, filmina, «Lehen Irudiak Lehen Hitzak» fitxen edo muralen bitartez, azal daiteke.

GAIA GORPUTZA

Gorputzaren zatiak eta berauen mugimenduak eta funtzioak azalduko ditugu.

HIZTEGIA

Burua, bekokia, begia, sudurra, ahoa, aurpegia, ilea, belarria, lepoa, besoa, eskua, hatzamarra, izterra, zangoa, hanka, gorputza, handi, txiki.

MORFOSINTAXIA

NOR

NORK – ZER

	Agurtzane	
	Pello	
Ni	Nekane	naiz
	Mutila	
	Neska	
	Handia	

PRIMER TRIMESTRE

PRIMER TEMA: EL CUERPO

INTRODUCCION: La canción
«**Eragiozu**»

DESCRIPCION DEL MURAL

El tema propuesto puede desarrollarse a través de dibujos, filminas, o a través de las fichas del libro «Lehen irudiak, Lehen hitzak».

Explicar las partes del cuerpo humano y los tipos de movimientos y funciones correspondientes.

VOCABULARIO

Cabeza, frente, ojo, nariz, boca, cara, pelo, oreja, cuello, brazo, mano, dedos, muslo, pierna, cuerpo, grande, pequeño.

MORFOSINTAXIS

	Neska	
Zu	Mutila	zara
	Aitor	
	Handia	

NORK – ZER

Zuk burua duzu

	burua	
	bekokia	
	begia	
	sudurra	
	ahoa	
	aurpegia	
	belarria	
ZUK	lepoa	DUZU
	besoa	
	eskua	
	hatzamarra	
	izterra	
	zangoa	
	hanka	
	gorputza	

Nik burua dut

	burua	
	bekokia	
	begia	
	sudurra	
	ahoa	
	aurpegia	
	belarria	
NIK	lepoa	DUT
	besoa	
	eskua	
	hatzamarra	
	izterra	
	zangoa	
	hanka	
	gorputza	

ONOMATOPEIKOA

Pit, pit, pit, ... trenaren txistua.

EGUNEROKO EXPRESIOAK

Ixo, ixilik (egon)
Altxa (zaitez) zaitetze
Etorri (zatoz) zatozte
Joan (zoaz) zoazte
Exerita (zutik) (etzanda)
Ilaran (Jarri) (zaitez-zaitetze)
Euskuak garbi (itzazu-itzazue)
Komunera (nahi dut) (joan naiteke)
Jolasera
Bazkaltzera
Beste gelara

JOKOA

Korro txirinbolo,
zein polita den!
hanka bat, beste bat,
beso bat, beste bat,
begia, sudurra, ahoa,
burua, bira txirinbolo.

ONOMATOPEICO

Pit, pit, pit, el silbido del tren.

EXPRESIONES COTIDIANAS

Cállate, en silencio
Levántate, levantaos
Ven, venid
Vete, iros
Sentados, de pie, tumbados
(Poneos) en línea
Lávate (lavaos) las manos
Quiero ir al water – Puedo ir al wa-
ter
A jugar
A comer
A la otra clase

JUEGO

BIGARREN GAIA: IKASGELA

SARRERA: Abestia «Bolon bat eta bolon bi»

Bolon bat eta bolon bi
Bolon puzura erori

SEGUNDO TEMA: LA SALA DE CLASE

INTRODUCCION: La canción «Bolón bat eta bolon bi»

Erori bazan erori
 Ez da geroztik ageri
 pla, pla, pla.

MURAL DESKRIBAPENA

Ikastolan dauden tresnak azaldu, osagarri bezala landu Santillana lam. A.

GAIA IKASGELA

Ikastolako tresna eta laminetan azaltzen diren irudiak landu.

HIZTEGIA

Aulki, argi, lapitza, arasa, harbela, andereñoa, hauts, egunkari, gela, ipuin, jostailu, liburu, mahai, margo, mantal, zakar, zakarrontzi, zorri, plastilina, lehio ate, zuri, gorri, beltz, urdin, hori.

MORFOSINTAXIA

HAU, HORI, HURA – DA

DESCRIPCION DEL MURAL

Mostrar los utensilios existentes en la sala. Como complemento se puede utilizar la lám. 1 de Santillana.

Trabajar los objetos y utensilios de la clase y sobre los que aparecen en las láminas.

VOCABULARIO

Silla, luz, lápiz, pupitre, pizarra, andereño, polvo, diario, sala, cuento, juego, libro, mesa, pintura, delantal, basura, caja de basuras, piojo, plastilina, ventana, puerta, blanca, rojo, negro, azul, amarillo.

MORFOSINTAXIS

ESTO, ESO, AQUELLO – ES

HAU	Hau gela da aulkia argia lapitza ipuina jostailua liburua gorria	DA
HORI	arasa harbela andereñoa mahaia margoa mantela zakarra urdina	
HARA	hautsa egunkaria zakarrontzia zorroa plastilina lehioa beltza	DA

Oharra: Orain erakusleak nahasturik erabili.

Nota: A continuación utilizar los demostrativos indistintamente.

ONOMATOPEIKOA

zast! moztu

EGUNEROKO EXPRESIOAK

Begiratu lehenengo gaia

JOKOA-Korroa

Hala Kintirrinera,
hala xamurrera,
X. plaza berriko,
jira beste aldera.

ABESTIA

Ni naiz txinartxo txi txu
fa
Txinatik heldu naisena
triki triki triki trikitrifu
triki triki triki trikitrifu
a, a, a, ...

ONOMATOPEICO

zast! cortar

EXPRESIONES COTIDIANAS

Ver tema 1.º

JUEGO-Al corro

CANCION

HIRUGARREN GAIA: GABONAK

SARRERA: Abestia «Jesus»
Jesus Jesus jaio da
Belenen Jesus jaio da
Goazen.

MURAL DESKRIBAPENA

Gai honetarako egiten ditugun iru-
dien bitartez azaldu.

GAIA GABONAK

HIZTEGIA

Olentzaro, jaiotza, aingeru, izar, asto,
behi, hego, errege, pipa, argi, buztan,
belarri, estalpe, ke, zaldi, gogor, bi-
guna, polit, itsusi.

MORFOSINTAXIA

HAU, HORI, HURA – DA
(Esto, eso, aquello – es)
NORK (Zerk) ZER

TERCER TEMA: LAS NAVIDADES

INTRODUCCION: La canción
«Jesús»

DESCRIPCION DEL MURAL

Explicar el tema a través de imá-
genes apropiadas.

VOCABULARIO

Olentzaro, nacimiento, ángel, estre-
lla, burro, buey, sur, rey, pipa, luz,
rabo, oreja, cobertizo, humo, caba-
llo, duro, blando, bonito, feo.

Hau olentzaro da
Zer da hau?
Hau Olentzaro da

Hori astoa da
Zer da hori?
Hori astoa da

Hori behia da
Zer da hori?
Hori behia da

Hura aingerua da
Zer da hura?
Hura aingerua da

Hura izarra da
Zer da hura?
Hura izarra da.

Hau estalpea da
Zer da hau?
Hau estalpea da.

Hori pipa da
Zer da hori?
Hori pipa da.

Hura erregea da
Zer da hura?
Hura erregea da

Zer du Olentzarok?
Olentzarok pipa du

Zer du astoak?
Astoak belarria du

Zer du behiak?
Behiak buztana du

Zer du aingeruak?
Aingeruak hegoa du

Zer du izarrak?
Izarrak argia du.

Zer du estalpeak?
Estalpeak jaiotza du.

Zer du pipak?
Pipak kea du.

Zer du erregeak?
Erregeak zaldia du.

ONOMATOPEIKOA

Zzzz (aizean zarata atera)

EGUNEROKO EXPRESIOAK

JOKOA

Zubiri, zubiri, nongori, nongori
nongo alkate zara den
Frantziako errege jaunaren
seme alaba gara den
zubi hontatik pasatzen dena
hemen geldituko dela.

ABESTIA

Olentzaro begi gorria
entendimentuz jantzia
gaur arratsean edan omen du
lau arrobako zagia
hau urde tripa haundia
tralalaralala

ONOMATOPEICO

Zzzz (zumbido)

ESPRESIONES COTIDIANAS

Idem. Tema 1.º

JUEGO

CANCION

BIGARREN TRIMESTREA

LEHENENGO GAIA: JANTZIAK

SARRERA: Abestia «Arre Arre»

Arre-arre mandoko,
bihar Tolosarako etzi
Iruñarako, handik zer
ekarriko zapata eta ge-
rriko, haik norentzako
X-rentzako.

MURAL DESKRIBAPENA

«Lehen irudiak lehen hitzak» mate-
rialaren bitartez; Santillanaren 4.
zenbakian ere agertzen dira.

GAIA JANTZIA

Galde haur bakoitzari bere jantziak.

HIZTEGIA

Soinekoa, jertsea, gona, mantal, al-
kondara, galtzerdi, zapata, aterkia,
berokia, eskularruak, trintxera, tx-
noa, txapela, epel, hotz, busti, lehor,
luze, labur.

MORFOSINTAXIA

Nik daukat (Yo tengo)
Zuk daukazu (Tú tienes)

SEGUNDO TRIMESTRE

PRIMER TEMA: LOS VESTIDOS

INTRODUCCION: Canción «Arre
Arre»

DESCRIPCION DEL MURAL

Utilizando el material de «Lehen iru-
diak lehen hitzale»; aparecen tam-
bién en el n.º 4 de Santillana.

Preguntar a cada niño por los vesti-
dos que lleva.

VOCABULARIO

Vestido, jersey, falda, delantal, ca-
misa, media, zapato, paraguas,
abrigo, guantes, trinchera, caperuza,
boina, templado, frío, húmedo, seco,
largo, corto.

	NORK		ZER
	Sinekoa		Soinekoa
	Jertsea		Jertsea
	Gona		Gona
	Mantala		Mantala
	Alkondara		Alkondara
	Galtzerdia		Galtzerdia
NIK	Zapata	DAUKAT	ZUK
	Aterkia		Zapata
	Berokia		Aterkia
	Eskularrua		Berokia
	Trinxera		Eskularrua
	Txanoa		Trinxera
	Txapela		Txanoa
			Txapela
			DAUKAZU

ONOMATOPEIKOA

Rast! ... erraztu

EGUNEROKO EXPRESIOAK

JOKOAK

Ilara bat egin trenaren mugimendua adieraziaz hankak ahal duten gehien altxatuko dituzte lurretik belaunak flexionatuaz. Ukabilez gurpilaren mugimendua adieraziko dute; musikaren bidez jarraitu trenaren marxa; musika noiz behinka gelditu, getto-kiak adierazteko.

ABESTIA

Nire aitak amari
 gona gorria ekarri
 gona gorri-gorria
 zazpi jostunek josia.

BIGARREN GAIA: JOLASTOKIA

SARRERA: Abestia «Haserre nabil berakin»

Haserre nabil berakin
 gure etxeko katuarekin
 miau, miau jaikitzean ta
 miau, miau, oheratzean
 Ai! harrapatzen bazai-
 tut
 jo ta bertan hilgo zaitut

ONOMATOPEICO

Zast! ... rasgadura

EXPRESIONES COTIDIANAS

JUEGO

Alinear a unos cuantos niños con la finalidad de imitar el movimiento del tren, levantando, a tal efecto, las piernas lo máximo posible y flexionando las rodillas. Imitarán con el codo el movimiento de las bielas. Todo ello acompañado de música, de tal forma que un alto en la emisión indique la parada en una estación.

CANCION

SEGUNDO TEMA: PATIO DE JUEGO

INTRODUCCION: Canción «Haserre nabil berakin»

MURAL DESKRIBAPENA

Bergiratu Santillana, lamina 14-20.

DESCRIPCION DEL MURAL

Ver Santillana, láminas 14-20

GAIA JOLASTOKIA

Jolastokian dauden tresnak azaldu:

HIZTEGIA

Lorea, hondarra, aulkia, belarra, zuhaitza, putzua, alai, triste, pozik, lasterka, saltaka.

VOCABULARIO

Flor, arena, silla, hierba, árbol, charco, alegre, triste, contento, corriendo, saltando.

MORFOSINTAXIA

NOR – NON Dago
 Dabil

Miren jolastokian dago
Nekane txirristan dago
Neska zelaian dago
Idoia belarretan dago
Iñaki zelaian dago
Asier norian dabil
Arrate ziburuan dabil
Neska hondarretan dabil
Aitziber putzuan dabil
Joseba zuhaitz ondoan dabil

NOR DU

Aitorrek harria du
Neskak lorea du

EGUNEROKO EXPRESIOAK

ONOMATOPEIKOA

Tik – tak! erlojuaren zarata

EXPRESIONES COTIDIANAS

ONOMATOPEICO

Tik – tak! el sonido del reloj

JOKOA; Gorapiloa

Kurrión, kurrión era son son era Gorapiloa, gorapiloa ondo, ondo gorde Haur batek zapia eskuan eramango du biribil kanpotik ibiliz, berak nahi dezanean zapia haur baten atzean utziko du. Abestia amaitzen denean, haurrek atzera begiratu dute, zapia duen haurrak hartu zapia eta korrika hasiko da, zapia bota dion haurra harrapatzeko.

JUEGO

Mientras los niños en círculo cantan la canción «Gorapiloa», un niño rondará en círculo llevando en sus manos un pañuelo que en un momento cualquiera lo colocará detrás de uno de ellos. Al terminarse la canción, los niños mirarán atrás, y el que se encuentre con el pañuelo echará a correr tras del niño que se lo dejó.

ABESTIA: Goazen bai – etxera

Goazen bai etxera
 ondo jan eta lo egitera Bis
 Bihar berriz etorriko gara
 gaurko jokoak jarraitzera
 Goazen bai, ...

CANCION**HIRUGARREN GAIA: JOSTAILUAK**

SARRERA: Abestia «Txalo pin txalo»

Txalo pin txalo
 txalo ta txalo
 gure X-(mutil)-(neska)
 polita
 hementxe dago
 txalo pin txalo
 txalo, ...

MURAL DESKRIBAPENA

Ikasgelako jostailuak agertu. Santillanaren 2. zenbakia azaldu.

TERCER TEMA: LOS JUEGOS

INTRODUCCION: La canción «Txalo pin Txalo»

DESCRIPCION DEL MURAL

Mostrar los juguetes existentes en la clase. Se puede utilizar también la lámina n.º 2 de Santillana.

GAIA JOSTAILUAK

Gelako jostailuei buruz hitzeggin.

Hablar en torno a los juguetes de la clase.

HIZTEGIA

Baloï, biolin, bolo, dunbala, panpin, pilota, soka, turuta, txistu, kamioi, kromo, astiro, bizkor.

VOCABULARIO

Balón, violín, bolo, timbal, muñeca, pelota, cuerda, trompeta, txistu, camión, cromo, lentamente, rápido.

MORFOSINTAXIA

du – dut
 NORK duzu
 dauka – daukazu – daukat

Zuk baloia ekarri duzu?
 bai, nik baloia ekarri dut

Nik biolina ekarri dut?
 ez, zuk ez duzu biolina ekarri

Zuk dunbala ekarri duzu?
 ez, nik ez dut dunbala ekarri

Mirenek pampina dauka?
 bai, Mirenek pampina dauka

Xabierrek pilota dauka?
Ez, Xabierrek ez dauka pilota

Pilota Xabierrek dauka?
Ez, Xabierrek ez dauka pilota

Nik soka daukat
bai, zuk soka daukazu

Ainhoak turuta dauka?
Bai, Ainhoak turuta dauka

Txistua nik daukat?
Ez, zuk ez duzu txistua

Asierrek kamioia dauka?
Bai, Asierrek Kamioia dauka

Kromoa zuk daukazu?
Ez, nik ez daukat kromoa.

ONOMATOPEIKOA

xxxxx ... ixilik egoteko adierazi.

EGUNEROKO EXPRESIOAK

JOKOA: Baloia pasa

Egin hurrekin ilarak, lehenengoari baloi bat emango zaio; honek bigarrenari pasatuko dio. Horrela jarraitu azkenari pasatu arte. Azkenengo haurra aurrena izatea heldu arte. Norbaitek ez badio baloia pasatzen atzekoari, eliminaturik geldituko da.

Joku bera egin daiteke bi baloiekin, baina haurrak biribilean ipiniaz.

ABESTIA: Mirentxu

Mirentxu, Mirentxu
goxo zale zara zu (Bis)

Goizean goizean txokolatea
arratsaldean koipetsu
Mirentxu Mirentxu
bizitzen badakizu.

ONOMATOPEICO

xxxxx ... petición de silencio.

EXPRESIONES COTIDIANAS

JUEGO: El pase del Balón

Los niños se podrán en fila. Se le entregará un balón al primero y éste lo pasará al segundo y así sucesivamente hasta que llegue el último y éste ocupe el primer lugar de la fila. El que deje de pasar el balón al siguiente, quedará eliminado.

Se puede realizar el mismo juego con dos balones, pero disponiendo a los niños en círculo.

CANCION

HIRUGARREN TRIMESTREA

LEHENENGO GAIA: KALEA

SARRERA: Abestia «Hain urrun
etxe poxpola»
Hain urrun etxe poxpola
ola, ola
tximinitik gora kea da-
riola
ola, ola
gaintxoan arbola zelai
erdian
erreka pol – pola etxe
atarian
tralala tara tralara
denok txiki, txiki, txikia
horra

Mimika asko landu.

MURAL DESKRIBAPENA

Begiratu Santillanaren 11, 13 eta 17.
zenb.

GAIA KALEA

Kaleari dagozkion obserbazioak
egin.

HIZTEGIA

Bide, espaloi, etxe, zuhaitz, denda,
autobusa, auto, aulki, paperontzi,
enparantza, zabala, hestu, apal, ga-
rai, lodi, mehe.

MORFOSINTAXIA

Ni – noa
Zu – zoaz
Hura – doa

TERCER TRIMESTRE

PRIMER TEMA: LA CALLE

INTRODUCCION: Canción «Hain
urrun etxe poxpola»

Cultivar intensamente la mímica.

DESCRIPCION DEL MURAL

Ver láminas 11, 13 y 17 de Santillana.

Hacer observaciones pertinentes a la
calle.

VOCABULARIO

Camino, espolón, casa, árbol, tienda,
autobús, automóvil, silla, cesto de
papeles, plaza, ancho, estrecho,
bajo, alto, grueso, delgado.

Ni bidetik noa
etxetik noa
zuhaintz ondora noa

Aita autoan doa
Nekane aulkian eserita doa
lñaki enparantzara doa

ZU espaloitik zoaz
etxera zoaz
zuhaitzera zoaz
dendara zoaz

Ama autobusean doa
Aitor paperontzia ekartzera
doa

ONOMATOPEIKOA

Tan – Tan
Kanpaien zarata
Tilin – Talan

EGUNEROKO EXPRESIOAK

JOKOA: Zakuen jolasa

Egin hiru ilara. Egin iru marra. Egin-dako marra gainetik lehenengo haurrak joan-etorria egindo du, zaku-txoa buru gainean eramanez. Buelta egiten duenean honek ilaran dagoen haurrari zakua emango dio. Berdin egin behar dute beste ilarek ea nork irabazten duen.

Oharra: Zakua erortzen zaion haurrak zakutik kanpora irten behar du; berdin, marratik ateratzen bada ere.

ABESTIA: Ene txiki

Ene txiki, ene polit
ene maite zitut,
zatoz zaldi gainean
eramango zaitut.
Binbili bonbolo,
binbili bonbolo.

BIGARREN GAIA: BASERRIA

SARRERA: Abestia «Pinto-Pinto»

Pinto-Pinto gure txakurra da
Pinto-Pinto bere izena da
Txuri-beltza da ta ez du
Koska egiten; begi bat ixten du
jolastu nahi badu.

MURAL DESKRIBAPENA

Santillanaren 26. zenb. lamina

ONOMATOPEICO

Tan – tan
sonido de campana
Tilín – talán

EXPRESIONES COTIDIANAS

JUEGO: El juego de sacos

Hacer tres filas. Hacer tres líneas. El primer niño de cada fila, con el saco al hombro recorrerá en ida y vuelta la línea que corresponde a su grupo. A continuación lo harán los segundos, terceros, ... de cada grupo. Se trata de ver quién termina antes con el cometido.

CANCION

SEGUNDO TEMA: EL CASERIO

DESCRIPCION DEL MURAL

La lámina n.º 26 de Santillana.

GAIA: BASERRIA

Baserri honen bereiztasunak azaldu

Explicar las características del case-
río visto en la lámina.

HIZTEGIA

Haizkora, sega, sardea, ikuilu, aska,
ganbara, saskia, txakur, katu, behi,
asto.

VOCABULARIO

Hacha, guadaña, horca, estable, pe-
sebre, camarote, cesta, perro, gato,
buey, burro.

MORFOSINTAXIA

Hau – Hori – Hura (da) eta adjektibo kalifikatzaileak
Esto – Eso – Aquello (es) y los adjetivos calificativos

Haizkora hau itsusia da	on-txar
Sega hori trikia da	gaizto-zintzo
Ikuilu hori handia da	gizen-argal
Sarde hura luzea da	luze-labur
Aska hura zabala da	itsusi-polit
Ganbara hau iluna da	bizkor-motel
Saski hau gorria da	alfer-langile
Txakur hau lodia da	zorrotz-kamuts
Katu hau mehea da	astun-arin
Behi hura beltza da	garbi-zikin
Asto hori alferra da	gozo-mingots
	latz-leun

Esta hacha es fea	Buena - mala
Esa guadaña es pequeña	mala - fiel

ONOMATOPEIKOA

Uau - uau txakurraren zaunka

ONOMATOPEICO

Uau - uau el ladrillo

EGUNEROKO EXPRESIOAK

JOKOA

Animalien mugimenduak egin erazi
eta hauen oihuak adierazi (astoa,
behia, zaldia, oiloa, oilarra, katua ...)

EXPRESIONES COTIDIANAS

JUEGO

Inducir a los niños a que imiten mo-
vimientos de animales y expresen
sus sonidos (burro, buey, caballo,
gallina, gallo, gato, ...)

ABESTIA Gaur goizean

Gaur goizean egin ditu
xagutxoak hamalau
hamalau xagutxo
txikitxo ta potxolo lo lo.

CANCION

HIRUGARREN GAIA: FAMILIA

TERCER TEMA: LA FAMILIA

SARRERA: Abestia «A, A, A»

INTRODUCCION: Canción «A, A, A»

A, a, a, maite-maite dut
ama delako oso ona,

delako oso ona a, a, a,
maite-maite dut ama

MURAL DESKRIBAPENA

Begiratu Santillanaren 6. zenbakia

GAIA: FAMILIA

Familia osatzen duten pertsonak azaldu.

HIZTEGIA

Aita, ama, neba, osaba, arreba, ahizpa, izeba, aitona, amona, lehengusua, zahar gazte.

MORFOSINTAXIA

NOR – doa, dator, dago

NORK – du

Aita lasterka dator
Ama pozik dator
Neba astiro doa
Arreba alai doa
Ahizpa triste doa
Izebak pastela ekarri du
Osabak abestu egin du
Aitona pozik dago
Amona eserita dago
Lehengusua ixilik dago

ONOMATOPEIKOA

Tirrin, tirrin! tinbrearen zarata

EGUNEROKO EXPRESIOAK

JOKOA:

Xagu txikia, xagu maite
zulotxoan egon zaite
Xapik ikusten ba zaitu
Kris, Kras, jan egingo zaitu

Xaguak: ez nau jango
Katuak: jango zaitut

ABESTIA: Nora zoazte

Nora zoazte
horren alairik
aita dator
Baiona aldetik
goxoz beterik

DESCRIPCION DEL MURAL

Ver Santillana lámina n.º 6

Mostrar las personas que componen una familia

VOCABULARIO

Padre, madre, hermano/hombre, tío, hermana/hombre, hermana/mujer, tía, abuelo, abuela, primo, viejo, joven.

MORFOSINTAXIS

QUIEN – va, viene, está

QUIEN – tiene

El padre viene corriendo
La madre viene contenta

ONOMATOPEICO

Tirrin, tirrin; el ruido del timbre

EXPRESIONES COTIDIANAS

JUEGO

CANCION

s-z Sarean zun-zun
sarean zun-zun
sarean zun-zun zera
lau txikitun, lau txikitun
lau txikitun zera

tto Bittor gure lagunak
ttotto bat zuen pintto
ttontto xamarra zalako
uretan zen itto

4 URTE

4 AÑOS

LEHENENGO TRIMESTREA

LEHENENGO GAIA: GORPUTZA

SARRERA Abestia «Astotxoa»

Astotxoa gure astotxoa
astotxoak arrantzarik ez
Buruan joko zaitut
buruan joko zaitut, a, a,
a,
Astotxoa ...
Begian joko zaitut, a, a,
a,
Astotxoa ...

MURAL DESKRIBAPENA

Gai hau marrazki, filmina, «lehen irudiak» lehen hitzak, fitxa edo tresna hauen bitartez.

GAIA GORPUTZA

Gorputzaren zatiak eta hauen mugimenduak eta funtzioak azalduko ditugu.

HIZTEGIA

Agin, aho, aurpegi, behatz, belarri, hatzamar, belaun, beso, bekoki, bihotz, bizar, bizkar, buru, esku, kote, lepo, masaila, oin, matz, sudur, zango.

MORFOSINTAXIA

NORK: Dut Duzu Du Dugu
Ditut Dituzu Ditu Ditugu

PRIMER TRIMESTRE

PRIMER TEMA: EL CUERPO

INTRODUCCION: Canción «Astotxoa»

DESCRIPCION DEL MURAL

Se hará la presentación del tema a través de filminas, fichas, material de «Lehen hitzak»

Se presentarán las diferentes partes del cuerpo humano, sus movimientos.

VOCABULARIO

Muela, boca, cara, dedo, ojo, oreja, garra, rodilla, brazo, frente, corazón, barba, espalda, cabeza, mano, codo, cuello, carrillo, pie, nariz, pierna.

MORFOSINTAXIS

QUIEN: Tengo Tienes Tiene Tenemos

NIK Burua
Bekokia
Bergia-k
Sudurra Dut
Ahoa Ditut
Aurpegia
Belarria-k
Lepoa

HARK Besoa-k
Eskua-k
Hatzamarra-k
Izterra-k Du
Zangoa-k
Hanka-k
Gorputza

ZUK Burua
Bekokia
Bergia-k
Sudurra Duzu
Ahoa Dituzu
Aurpegia
Belarria-k
Lepoa

GUK Besoa-k
Eskua-k
Hatzamarra-k
Izterra-k Dugu
Zangoa-k
Hanka-k
Gorputza

ONOMATOPEIKOA

Pun Trumoiaren zarata

EGUNEROKO EXPRESIOAK

Ixo - ixilik egon zaitetz (zaitezte)
Altxa zaitetz (zaitezte)
Etorri zaitetz (zaitezte)
Eserita
Zutik
Iltaran jar zaitetz (zaitezte)
Eskuak garbi itzazu (itzazue)
Komunera joan naiteke? Bai
Komunera joan zaitete
Jolastera
Bazkaltzera
Beste gelara
Etzanda

JOKOA: Gorputz zentzuak

Begiak estalirik jarri beharko du: **entzumenaz**, zintzarri bat, txilibitu bat ala edalontzi bat jo den, zerrak ala mailuak ateratzen duen hotsa.

Usaimenez: Kolonia, alkohola, ura, ardoa ozpina den.

Guztoaz: Hatzamar muturra bustiz eta gustatuz igarri behar du gatza, ala azukrea, bikarbonatoa ala txokolatea, limoia ala beste zerbait den.

Ukimenez: Lixa, papera, kazeta, papera, gatza ala azukrea den behar da igerri

ONOMATOPEICO

Pun el ruido del trueno

EXPRESIONES COTIDIANAS

Silencio – quedaros (quédate) en silencio
Levantaros – levántate
Ven – venid
Sentado
De pie
Ponte (poneros) en fila
Lávate (lavaros) las manos
Puedo ir al water? Sí
Sí, puedes ir al water
A jugar
A comer
A la otra clase
Tumbado

JUEGO: Los sentidos corporales

Cerrando los ojos deberá aprender a distinguir por medio del **oido** sonidos tales como los de un silbido, un cencerro, una sierra, un martillo.

Olfato: colonia, alcohol, agua, vino, vinagre ...

Gusto: sal, azúcar, bicarbonato, chocolate ...

Zentzumen: bakoitzeko jokalaria bat ipin daiteke.

Tacto: Lija, papel, papel de periódico, sal, azúcar ...

ABESTIA: Lehengotzu hori

Lehenengoko hori
puntako hori
beste guztien artean
txikia duk hori.

Bigarrenengo hori
puntako hori
beste guztien artean
alferra duk hori.

Hirugarrenengo hori
puntako hori
beste guztien artean
luzea duk hori.

Laugarrenengo hori
puntatxo hori
beste guztien artean
bizkorra duk hori.

Bostgarrenengo hori
puntatxo hori
beste guztien artean
lodia duk hori.

CANCION:

BIGARREN GAIA: IKASGELA

SEGUNDO TEMA: SALA DE CLASE

SARRERA: Abestia «Bat, bi, hiru, lau»

INTRODUCCION: Canción «Bat, bi, hiru, lau»

Bat, bi, hiru, lau,
bost, sei, zazpi,
euskaldunak irabazi, irabazi, beti
Nekane gaixotzen da
buruko miñakin
Aitor joaten zaio
txokolatea ere pixka bat hondarra
berriz ere izango da
Nekane kaxkarra.

MURAL DESKRIBAPENA

Ikastolan dauden tresnak azaldu; osagarri bezala landu Santillanaren 1. lamina.

DESCRIPCION DEL MURAL

Mostrar los objetos existentes en la clase. Como complemento se puede utilizar la lámina n.º 1 de Santillana.

GAIA IKASGELA

Ikastolako tresna eta laminetan azaltzen diren irudiak landu.

HIZTEGIA

Aulki, argi, lapitz, harbel, andereño, hauts, diska, agunkari, guraizak, gela ipuin, jostailu, lagun, liburu, mahai, mantal, txotx, zakar, zakarrontzi, zorro, plastilina, margo, horri.

VOCABULARIO

Silla, luz, lápiz, pizarra, andereño, polvo, disco, diario, tijeras, clase, cuento, juego, compañero, libro, mesa, delantal, palillo, basura, caja de basuras, maletín, plastilina, pintura, hoja.

MORFOSINTAXIA

NOR Ni nago Zu zaude
NORK Daukat (dauzkatz) Daukazu (dauzkazu)
NOR noa zoaz
NOR nator zatoz

MORFOSINTAXIS

QUIEN Yo estoy Tú estás
QUIEN Tengo (los tengo) Tienes (los tienes)
QUIEN voy Vete
QUIEN Vengo Ven

	Hura dago Dauka (dauzka) Doa Dator			El está Tiene (los tiene) Va Viene		
NI	Ikasgelan Aulkian Mahain Harbelean	Nago		ZU	Ikasgelan Aulkian Mahaian Harbelean	Zaude
		HURA	Ikasgelan Aulkian Mahaian Harbelean		Dago	
NIK	Lapitza Ipuina-k Diska-k Zorroa-k	Daukat Dauzkat		ZUK	Lapitza-k Ipuina-k Diska-k Zorroa	Daukazu Dauzkazu
		HARK	Lapitza-k Ipuina-k Diska-k Zorroa-k		Dauka Dauzka	
NI	Andereñoarengana Lagunarengana Zakarrontzira Gelara	Noa		ZU	Andereñoarengana Lagunarengana Zakarrontzira Gelara	Zoaz
		HURA	Andereñoarengana Lagunarengana Zakarrontzira Gelara		Doa	
NI	Ikasgelara Luburuetara Mahaira Harbelara	Nator		ZU	Ikasgelara Luburuetara Mahaira Harbelara	Zatoz
		HURA	Ikasgelara Luburuetara Mahaira Harbelara		Dator	

ONOMATOPEIKOA

Tuuuut! Turuta

EGUNEROKO EXPRESIOAK

Begiratu lehenengo gaien.

JOKOA: Ixilikako sobreak

Jostalari bakoitzari eman sobre edo oihalezko poltsatxo bat, barnean

ONOMATOPEICO

Tuuuut! Trompeta

EXPRESIONES COTIDIANAS

Ver primer tema.

JUEGO: Los sobres secretos

A cada jugador se le entrega un sobre, caja o una bolsa con tres objetos

hiru gauza dituela. Ukimenez igarri egin behar du zer dagoen. Ongi egiten duen aldiko puntu bat.

en su interior. Por medio del tacto deberá distinguirlos. Por cada acierto se le dará un punto.

ABESTIA: «Goazen bai etxera»

Goazen bai etxera
ondo jan eta lo egitera

Bihar berriz etorriko gara
gaurko jokoak jarraitzera

Goazen, ...

Itxi dute giltzaz ikastola
gau on bat igaro dezala.

Goazen, ...

Ikastoka utzi eta banoa
agur t'erdi andereñoa.

CANCION:

IPUINA: «Txano gorritxo»

CUENTO: «Caperucita roja»

HIRUGARREN GAIA: GABONAK

TERCER TEMA: LAS NAVIDADES

SARRERA: Abestia «Din-Don-Dan»

INTRODUCCION: Canción «Din-Don-Dan»

bis Din don dan, din don dan,
Eguberria, Josu jaio zaigu
egun pozgarrian
din don dan, din don dan.

Ikastolako haurtxoak gara
har Josu hartu zureak bai gara
gure esku-lanak eta josalak
har Josu hartu zuretzak denak.

Din don dan, din don dan.

MURAL DESKRIBAPENA

Gai honetarako egiten ditugu irudien bitartez azaldu.

DESCRIPCION DEL MURAL

Trabajar en el tema a través de representaciones que realicemos a tal efecto.

GAIA GABONAK

HIZTEGIA

Olentzaro, abarka, agertu, aingeru, beltz, eguberri, errege, errota, gabon, galtza, galtzerdi, ikatz, jaiotza, ke, mendi, pipa, sabel, txabola,

VOCABULARIO

Olentzaro (*), abarcas, aparecer, ángel, negro, Navidad, rey, molino, Nochebuena, media, carbón, nacimiento, humo, monte, pipa, tripa, choza, tabardo, boina, bota.

MORFOSINTAXIA

NI Nabil ZU Zabiltza HURA Dabil
 NI Noa ZU Zoaz HURA Doa
 HAU–HORI–HURA–HAUK–HORIK
 HAIK

YO ando TU andas EL anda
 YO voy TU vas EL va
 ESTO – ESO – AQUELLO – ESTOS
 ESOS – AQUELLOS

NI	Errotan Ikatzetan Ketan Txamarrarekin	Nabil	ZU	Errotan Ikatzetan Ketan Txamarrarekin	Zabiltza
			HURA	Errotan Ikatzetan Ketan Txamarrarekin	Dabil
NI	Olentzarorengana Txabolara Mendira Ikatzetara	Noa	ZU	Olentzarorengana Txabolara Mendira Ikatzetara	Doa
			HURA	Olentzarorengana Txabolara Mendira Ikatzetara	Doa
HAU	Aingerua Erregea Abarka	Da	HORI	Aingerua Erregea Abarka	Da
			HURA	Aingerua Erregea Abarka	Da
HAUK	Aingeruak Erregeak Abarkak	Dira	HORIK	Aingeruak Erregeak Abarkak	Dira
			HAIK	Aingeruak Erregeak Abarkak	Dira

ONOMATOPEIKOA

Tilin–Talan Kanpaiaren zara

ONOMATOPEICO

Tilin–Talan sonido de campana.

(*) Personaje alegórico Vasco de la Navidad.

EGUNEROKO EXPRESIOAK

Lehenengo gaian begiratu.

JOKUA: Zintzarria

Tokia lau edo berdinean eta mugatuan jostalariak begiak estalirik doaz, bat ez beste, denak. Honek eskuak atzean dituela zintzarri bat darama lepotik zintzilik. Barrutik irten gabe ahaleginak egin behar ditu itsuek harrapa ez dezaten.

ABESTIA: Olentzaro

Horra, horra, gure
Olentzaro
pipa hortzean duela
eserita dago
kapoiak ere baditu
arraultatzuekin bihar
merendatzeko
botilla ardoakin

IPUINA: Hiru txerrikumeak.

EXPRESIONES COTIDIANAS

Ver tema primero.

JUEGO: El cencerro

En un espacio llano y delimitado se mueven unos cuantos jugadores con los ojos vendados, todos excepto uno. Este último lleva un cencerro colgado al cuello. Sin salir del espacio interior debe de tratar que no sea atrapado por los jugadores.

CANCION

CUENTO

BIGAREN TRIMESTREA

LEHENENGO GAIA: JANTZIAK

SARRERA: Abestia «Astoa ikusi nuen»

Astoa ikusi nuen betaurrekoekin
buruan txapela eta gabardinarekin
ilea luzea eta bigotearekin
hizketan egon nintzen atzo berarekin.
Astoak esan zidan triste zegoela
oso zatarra zela bere ikastola
berak gure gelara etorri nahi zuela
gure artean ondo konponduko zela.

MURAL DESKRIBAPENA

Lehen irudiak lehen hitzak fitxen bitartez. Santillanaren 4. zenbakian agertzen dira.

GAIA JANTZIAK

Itaundu haur bakoitzari bere jantziaz.

HIZTEGIA

Abarka, alkondara, aterki, belarritako, beroki, eraztun, eskularru, galtza, galtzerdi, gona, gertse, kamiseta, mantal, oinetako, soineko, txano, txapel, zira, zapata.

SEGUNDO TRIMESTRE

PRIMER TEMA: LOS VESTIDOS

INTRODUCCION: Canción «Astoa ikusi nuen»

DESCRIPCION DEL MURAL

Por medio de las fichas de «Lehen irudiak, lehen hitzak». Utilizar la lámina n.º 4 de Santillana. Preguntar a cada niño por las ropas que lleva.

VOCABULARIO

Abarca, camisa, paraguas, pendientes, abrigo, anillo, guantes, pantalón, media, jersey, camiseta, delantal, calzado, vestido, caperuza, impermeable, zapato.

MORFOSINTAXIA

NORK ZER

ZERK ZER

DAUKA

MORFOSINTAXIS

QUIEN (activo) QUE Tiene

QUIEN (activo) QUE

NORK Xabierrek Abarka-k
Aitorrek Alkondara
Mirenek Galtzerdia-k Dauka
Amaiak Eskularrua-k
Mutilak Galtzak

ZERK Abarkak Lokarria-k
Alkondarak botoia-k
Galtzerdiak marra-k Dauka
Eskularruak margoa-k Dazka
Galtzak sakela-k

NIK Mantala
Gona Daukat
Txapela Daukat
Zapata

NIK Mantala etxera
Gona jostunaren etxera Daramat
Txapela buruan Daramatzat
Zapata-k konpontzera

ONOMATOPEIKOA

Zarra-zarra Euriaren zarata.

ONOMATOPEICO

Zarra-zarra El caer de la lluvia.

EGUNEROKO EXPRESIOAK**JOKOA: Zuen antzeko aurki**

Marrastu zenbait paperetan, binaka, abere edo pizti baten marrazkiak: katua, kanarioa, igela, artza, zaldia, lehioa. Zabaldu papel horik jostalarien artean, tolestaturik. Deia egitean bakoitzak zabal beza bere papera eta has bedi han ipintzen diran animalien hotsa, ohiua eta mugimenduak egiten.

ABESTIA: Aitona eta amona

Aitona eta amona joan
ziren basora
haserretu ziren
Aitonak amonari mantalatik tira
Amonak aitonari galtzetatik tira.

IPUINA: Zazpi ahuntzumeak**EXPRESIONES COTIDIANAS****JUEGO:**

Dibujar por pares una serie de animales: gato, canario, rana, oso, caballo, león, . . . Repartir las hojas entre los participantes y acto seguido cada uno de ellos empezará a imitar, los movimientos, sonidos y gritos del animal que le haya correspondido, buscando al mismo tiempo la pareja correspondiente.

CANCION:**CUENTO:**

BIGARREN GAIA: JOLASTOKIA**SEGUNDO TEMA: PATIO DE JUEGO****SARRERA:** Abestia «Zelai Zabalean»

Zelai zabalean
gizon batek
harria jaso du lepora
zelai zabalean
gizon batek
harria bota eta ihes egin.

INTRODUCCION: Canción «Zelai zabalen»**MURAL DESCRIBAPENA**

Santillanaren 14-20 lam.

DESCRIPCION DEL MURAL

Láminas n.º 14-20 Santillana.

GAIA JOLASTOKIA

Jolastokian dauden tresnak azaldu eta laminan azaltzen diren irudiak landu.

Mostrar los objetos que existen o utilizan en el patio de juego trabajando en torno a las figuras de las láminas.

HIZTEGIA

Zibulu, txirrista, txori, aulki, harri, belar, lore, zuhaitz, ur, makila, hosto, baloi, soka.

VOCABULARIO

Columpio, tobogán, pájaros, silla, piedra, hierba, flor, árbol, palo, hoja, balón, cuerda.

MORFOXINTAXIA**MORFOSINTAXIS**

NON	NORA	DONDE	A DONDE
Zibuluan	Zibulara	en el columpio	al columpio
NOR Txirristan	Dago NOR Txirristara	Doa QUIEN en el tobogán	Está QUIEN al tobogán
Norian	Noriara	en la noria	a la noria
Aulkian	Aulkiara	en la silla	a la silla

NONGO	NONDIK	DE DONDE	DE DONDE
Belarreko lorea	Belarretik lorea hartu	La flor de la hierba	Coger la flor de la hierba
Zuhaitzeko adar luzea	Zuhaitzetik hosto erori	La rama larga del árbol	La hoja caída del árbol
Iturriko ur gozoa	Iturritik ura hartu	Agua fresca de la fuente	Coger el agua de la fuente
Gelako makila mehea	Katetik makila ekarri	El palo delgado de sala	Traer el palo de la cadena

ONOMATOPEIKOA

Gur, gur, gur Edan

ONOMATOPEICO

Gur, gur, gur al beber

EGUNEROKO EXPRESIOAK**EXPRESIONES COTIDIANAS**

JOKOA: Tunela

Ipini jostalariak lerroz lerro taldeka, zangoak zabalik dituztela eta besoak luzatuta elkarren sorbaldan. Gimnasia egiteko moduan, aurrekoaren gainean alegia. Talde bakoitzaren gainean seinale edo makila bat helburutzat metro batzutura. Dei egin ahala taldeko lehendabizikoa irten bedi lasterka, seinalea inguratu eta bere taldeaguneren zango tartetik igaroaz, azkenengoarengana heldu arte. Heltzean sorbaldan jo behar du aurrekoa, eta honek hurrengoa lehenengoarengana heldu arte. Orduan, honek irten behar du, besteak egin duena bera egitera, horrela taldeko denak igaro arte.

JUEGO: El túnel

Distribuir los participantes en grupos y alineados, con las piernas abiertas y alargando los brazos hasta tocar los hombros del siguiente. Se coloca una señal o un palo a unos metros en frente de cada alineación. Al dar la señal de partida, el primer miembro de cada grupo empieza a correr y dando la vuelta al palo o señal, atraviesa el túnel de la fila correspondiente para colocarse en último lugar. A su llegada dará una palmada en el hombro de su inmediato anterior y éste a su vez al siguiente hasta el primero de la fila, quien a su vez ejecutará el mismo recorrido. Así hasta que hayan participado todos y cada uno de los miembros de los grupos.

ABESTIA: Harritxo bat

Harritxo bat bota nion txori ttiki bateri
kantari jarri zan eta txiruliruliruli
Bainan ez, ez gaude oso konforme
txiruliruli horrekin
Gazte gara ta txiruluruliruli
bainan ez ...

CANCION**IPUINA: «Puff elefantea»****CUENTO****HIRUGARREN GAIA: JOSTAILUAK****TERCER TEMA: LOS JUEGOS****SARRERA: Abestia «Baloi bat besapean»****INTRODUCCION: Canción «Baloi bat besapean»**

Baloi bat besapean
hondartzara noa.
Ai, ai, ama hondartzara noa
lehenengo ostikadan
joan zait uretara.
Ai, ai, ama joan zait uretara
Gero ta barrurago
badoa, badoa,
negarrez arrantzaka
banator etxera.
Ai, ai, ama banator etxera.

MURAL DESCRIBAPENA

Ikasgelako jostailuak agertu. Santillana 2. zenb.

GAIA JOSTAILUAK

Gelako jostailuak buruz hitz egin.

HIZTEGIA

Baloi, biolin, bolo, dunbala, panpina, pilota, turuta, txistu, kamioi, kromo, tren, buruhauste, auto, soka.

MORFOSINTAXIA

NOLA	NOLAKOA
Baloia zulatuta	Baloia handia
Biolina puskatuta	Biolina polita
Boloa erorita	Dago
Panpina lo	Boloa urdina
	Panpina trapuzkoa

ZERGATIK

Zegatik txistuak zarata ateratzen du? Goian putz egin diodalako

Zegatik doa trena alde batetik bestera? Kuerda eman diozulako

Zegatik dago buruaustea lurrean? Erori egin zaidalako

Zegatik doa kamioia aurrera? Atzetik bultzatu diolako

ONOMATOPEIKOA

Brummm ...! Motorraren zarata

EGUNEROKO EXPRESIOAK

JOAKOA: Nor falta da?

Ba duzue denok zapi bana? Ederki. Egin zirkulo bat (jar zaitetze zirkuloan). Eta orain, estali begiak. Kanta ezazue (bitartean ibili batera eta bestera).

Dabiltzan bitartean, andereñoak har dezala bat eta ezkuta dezala (manta baten azpian edo) gelatik irten erazi-

DESCRIPCION DEL MURAL

Mostrar los juegos existentes en la clase.

Ver lámina n.º 2 de Santillana.

Mantener un diálogo en torno a los juguetes.

VOCABULARIO

Balón, violín, bolo, timbal, muñeca, pelota, trompeta, txistu, camión, tren, rompecabezas, automóvil, cuerda.

MORFOSINTAXIS

COMO (está) COMO (es)

Da

¿POR QUE?

Por qué suena el txistu?
Porque he soplado en la boca.

Etc...

ONOMATOPEICO

Brummm ...! El ruido del motor

EXPRESIONES COTIDIANAS

JUEGO: ¿Quién falta?

Teneis todos un pañuelo? Muy bien. Sentaos en círculo y ahora cerrad los ojos con el pañuelo. Mientras cantais balancead el cuerpo a un lado y otro. Mientras están en esta situación la profesora elige a uno de los niños y lo esconde. Después pregunta: ¡Escuchad! Quitaos la venda. ¿Quién es el

rik). Gero esan: Entzun! ken zapiak!
Nor falta da? Izena esaten duen
lehenak irabazten du.

que falta? El primero que dice el
nombre es el ganador.

ABESTIA: Kurkumixa

CANCION

Kurkumixa

Txiki, txiki, txiki txakitxun
Txiki, txiki, txiki txakitxun
txuri gorri iledun
kurkumix bat dugu lagun
Aberetxo kurkumix, hatoz, hatoz polit
begibeltz, mutur luze, hatoz gurekin
kriskiti, kriskiti kras, kris, kras hortzak zorrotz
belar eta ogi dira zure janari.

IPUINA: «Jon zikin»

CUENTO

HIRUGARREN TRIMESTREA

LEHENENGO GAIA: KALEA

SARRERA: Abestia «Txirintxariket-
tan»

Txirintxariket-
tan Bilbora
noa
txirintxariket-
tan zer egi-
ten?
txirintxariket-
tan, txirin-
txariket-
tan
makailotxo bat ekartzen
txirintxariket-
tan, txirin-
txariket-
tan
guzion artean jaten.

MURAL DESKRIBAPENA

Santillanaren 12 – 13 – 14 zenb, lami-
nak.

GAIA KALEA

Kaleari dagozkion oharpenak egin.

HIZTEGIA

Bide, denda, dorre, espaloi, eliza,
enparantza, etxe, gaztelu, ikastola,
jolasleku, geltoki, trena, berebil.

MORFOSINTAXIA

NOR – NOR

TERCER TRIMESTRE

PRIMER TEMA: LA CALLE

INTRODUCCION: Canción «Txi-
rintxariket-
tan»

DESCRIPCION DEL MURAL

Láminas n.º 12 – 13 – 14 de Santi-
llana.

Hacer observaciones en torno a la
calle.

VOCABULARIO

Camino, tiendas, torre, espolón,
iglesia, plaza, casa, castillo, ikastola,
patio de juego, estación, tren, auto-
móvil.

MORFOSINTAXIS

NIK	Bidean ikusi Dendan aurkitu Dorre ondoan ikusi Espaloian arrapatu	Zaitut
-----	--	--------

ZUK	Bidean ikusi Dendan aurkitu Dorre ondoan ikusi Espaloian arrapatu	Nauzu
HARK	Gaztelu aurrean ikusi Eliza barruan aurkitu Enparantza erdira ekarri Etxera ekarri	Nau
ZUEK	Gaztelu aurrean ikusi Eliza barruan aurkitu Enparantza erdira ekarri Etxera ekarri	Nauzue

ONOMATOPEIKOA

Trin, trin, bizikletaren tinbrea.

ONOMATOPEICO

Trin, trin, el timbre de la bici.

EGUNEROKO EXPRESIOAK

JOKOA: Barnera-kanpora

Egin klarion batez borobil bat. Jokalariak biribilean daude. Begiraleak gizasemearen izena esatean jostalariak barnera sartu behar dute eta emakumezkoarena esatean irten. Esan ditzake izen bi edo gehiago jarraian, ta hau gogoan eduki beharko dute jostalariak. Izen esate hau zenbat eta azkarrago egin, orduan eta alaiagoa jokoa. Huts egiten duena kanpoan gelditzen da.

EXPRESIONES COTIDIANAS

JUEGO: Salidas – entradas

Trazar un círculo con una tiza. Los jugadores se ponen encima del círculo. Cuando la profesora pronuncie un nombre de hombre los participantes deberán entrar en el círculo y cuando exprese un nombre de mujer deberán salir. Los niños deberán de tener en cuenta que se podrá pronunciar más de un nombre. Un ritmo rápido puede alegrar el juego. El que falla deja de participar.

ABESTIA: Azokara

Behin joan nintzen azokara
erosi nuen txakur bat
txakurrak uau uau, nik xaxa berari
eraman nion amari.
Behin joan nintzen azokara
erosi nuen txistu bat
txistuak fli, fli, txakurrak uau,uau
nik xaxa berari, eraman nion amari.
Behin joan nintzen azokara
erosi nuen txerri bat
txerriak kurrin, kurrin, txistuak fli, fli
txakurrak uau, uau, nik xaxa berari
eraman nion amari.

CANCION: Azokara

IPUINA: «Hamelingo txistularia»

CUENTO: «Hamelingo txistularia»

BIGARREN GAIA: BASERRIA**SEGUNDO TEMA: EL CASERIO****SARRERA:** Abestia «Behin batean ihes»**INTRODUCCION:** Canción «Behin batean ihes»

Behin batean ihes ikastolatik nintzela
 autoan joan nintzen aitaren baserrira
 autoan nindoala po, po, po, po, po.
 Behin batean ihes ikastolatik nintzela
 trenean joan nintzen aitaren baserrira
 trenean nindoala uh, uh, uh, uh,
 autoan nindoala po, po, po, po.
 Behin batean ihes ikastolatik nintzela
 zaldian joan nintzen aitaren baserrira,
 zaldian nindoala, tran, trakatan, trakatan, ...

MURAL DESKRIBAPENA

Santillanaren 26. zenb.

DESCRIPCION DEL MURAL

Lámina n.º 26 de Santillana.

GAIA BASERRIA

Baserri honen tresneriak eta ingurua deskribatu.

TEMA: EL CASERIO

Describir las herramientas y particularidades del caserío.

HIZTEGIA

Haizkora, eskuare, golde, gurdi, egitaldi, sarde, sega, ganbara, ikuilu, aska, atari, zorrotz.

VOCABULARIO

Hacha, rastrillo, arado, carro de bueyes, faena, horca, guadaña, camarote, establo, pesebre, atrio, agudo.

MORFOSINTAXIA

NORK – NORI – ZER

QUIEN – A QUIEN – QUE

NIK	Enekeri haizkora (handi/a) eman Aitari eskuare (luze/a) eman Lagunari golde (zaharr/a) erakutsi Gizonari gurdi ((txiki/a) erakutsi	Diot
NIK	Zuri haizkora (handi/a) eman Zuri eskuare (luze/a) eman Zuri golde (zaharra/a) erakutsi Zuri gurdi (txiki/a) erakutsi	Dizut
ZUK	Niri igitai (zorrotz/a) eman Niri sarde (txarr/a) eman Niri sega (luze/a) utzi Niri ganbara (handi/a) erakutsi	Didazu
HARK	Niri igitai (zorrotz/a) eman Niri sarde (txarr/a) eman Niri sega (luze/a) utzi Niri ganbara (handi/a) erakutsi	Dit

Zuri ukuilu (zuri/a) erakutsi
HARK Zuri ganbara (gorri/a) erakutsi Dizu
Zuri aska (beltz/a) agertu
Zuri ataria (urdinez) margotu

ONOMATOPEIKOA

Rast! Rast! Belarra ebakitzea.

ONOMATOPEICO

Rast! Rast! . . . El ruido que hace la guadaña al cortar la hierba.

EGUNEROKO EXPRESIOAK

JOKOA: Ukitu

Jar zaitetze nire inguruan (bi edo talde gehiagoren artean egin daiteke). Hitz bat esango dut: burnia, harria, haria, hostoa eta holako zer-bait. Orduan zuek, esandako gauza ukitu behar duzue. Entzun «burnia». Jokua hasi aurretik, begira zein gai eska daitekeen.

EXPRESIONES COTIDIANAS

JUEGO: Tocar

Poneos a mi alrededor (pueden intervenir en el juego dos o más grupos). Diré en voz alta una palabra: hierro, piedra, hilo, hoja o algo parecido. Entonces vosotros teneis que tocar el objeto expresado por la palabra.

ABESTIA: Ganbarako xagutxoak

CANCION: Ganbarako xagutxoak

Xagutxo batzuekin bizi naiz ganbaran
Ez dakit hogei edo hogei ta bost garan
Nik erakusten diet xagui hizketan
eta xaguek niri berriz lapurretan.

Xagutxo batzuekin bizi naiz ganbaran.

Goizetan xagu denok nerekin idasten,
lapitza hartu eta horrian idazten
Errekreo garaian guztiok jolasten
ikasiko dute bai, laister irakurtzen.

Goizetan xagu denak nerekin ikasten.

IPUINA: «Sugea eta baserritarra»

CUENTO: «Sugea eta baserritarra»

HIRUGARREN GAIA: FAMILIA

TERCER TEMA: LA FAMILIA

SARRERA: Abestia «Etxe poxpola»

INTRODUCCION: Canción «Etxe poxpola»

Hain urrun etxe poxpola, ola, ola
Tximinitik gora kea dariola, ola, ola
Gaintxoan arbola zelai erdian
Erreka pol-pola etxe atarian
 tralala – tara tralala
 dada txiki – txikia, horra
Jo atetzoko txilina, ola, ola
zutondoan txakur lo lotan mitxina, ola, ola

sutan danbolina gaztain erretzen
 lapikoa gal gal babak egosten
 tralala – tara tralala
 dana txiki, txikia horra
 Badator etxeko andrea, ola, ola
 begitxoak ñir-ñir ahoan irria, ola, ola
 zuri, zuri ilea ta buru-zapia
 zuri gorri umea pio berria
 tralala

MURAL DESKRIBAPENA

Santillanaren 6. zenb.

DESCRIPCION DEL MURAL

Lámina n.º 6 de Santillana.

GAIA FAMILIA

Familia osotzen duten pertsonak azaldu.

Explicar los miembros que componen una familia.

HIZTEGIA

Aita, ahizpa, alaba, ama, amona, anaia, arreba, bizki, emakume, gizon, guraso, seme lehengusu, mutil, neska, osaba, izeba, iloba, abizena, deitura.

VOCABULARIO

Padre, hermana (de mujer), hija, madre, abuela, hermano (de mujer), hermano (de hombre), gemelo, mujer, hombre, padre-madre, hijo, primo, chico, chica, tío, tía, sobrino, apellido, nombre.

MORFOSINTAXIA

ZERTAN DAKI DAKIT
 (Guk-zu) (Zuk-Gu) (Nik-zuek)
 DAKIZU
 (Zuek-ni)

MORFOSINTAXIS

EN QUE SABE SE SABES

Nire aitak ongi daki idazten
 Nire amak arin ibiltzen daki
 Nik zapatak lotzen gaizki dakit
 Nik marrazten poliki dakit
 Zuk margotzen ondo dakizu
 Zuk bizkor jaten dakizu

GUK	Zu kalean ikusi Zu autoan eraman Zu etxera ekarri Zu bidean ikusi	Zaitugu
ZUK	Gu kalean ikusi Gu autoan eraman Gu etxera ekarri Gu bidean ikusi	Gaituzu
NIK	Zuek kalean ikusi Zuek autoan eraman Zuek etxera ekarri Zuek bidean ikusi	Zaituztet

	Ni kalen ikusi	
ZUEK	Ni autoan eraman	Nauzue
	Ni etxera ekarri	
	Ni bidean ikusi	

ONOMATOPEIKOA

Rrrr! Rrrr! Motorraren zarata.

EGUNEROKO EXPRESIOAK

Alde hemendik!
Jo ta ke ari
Hankaz gora bota

JOKOA: Zuen antzekoa aurki

Idatzi zenbait paperetan binaka abere edo piztien izenak: katua, kanarioa, igela, artza, lehioa, zaldia. Zabaldu papel horik jostalarien artean tolestatutik. Deia egitean, baikoitzak zabal beza bere papera eta hasi bedi han azaltzen den animaliarene hotsa eta mugimenduak egiten.

ABESTIA: A, a, a, maite maite dut ama

A, a, a, maite maite dut ama
delako oso ona, delako oso ona
a, a, a, maite maite dut ama.

E, e, e, txikiak hemen daude
e, e, e, txikiak hemen daude

I, i, i, ikastolan ikasi
i, i, i, ikastolan ikasi
poliki eta ederki, poliki eta ederki
i, i, i, ikastolan ikasi.

O, o, o, ohean egiten dut lo
o, o, o, ohean egiten dut lo
oso goxo eta bero, oso goxo eta bero
o, o, o, ohean egiten dut lo.

U, u, u, oilarrak kukurruku
u, u, u, oilarrak kukurruku
baratzen egiten du, baratzen egiten du
u, u, u, oilarrak kukurruku.

IPUINA: «Txokolatzeko etxea» (Erpurutxo).

ONOMATOPEICO

Rrrr! Rrrr! El ruido del motor.

EXPRESIONES COTIDIANAS

¡Fuera de aquí!
Trabajar con ahinco
Dejar tumbado

JUEGO:

Dibujar por pares una serie de animales: gato, canario, rana, oso y caballo, león, etc. . . . Repartir las hojas entre los participantes y acto seguido cada cual empieza a imitar los movimientos, sonidos y gritos del animal que le haya correspondido, al mismo tiempo que se juntan las parejas.

CANCION: A, a, a, maite maite dut ama

CUENTO: «Txokolatzeko etxea»

5 URTE

5 AÑOS

LEHENENGO TRIMESTREA

LEHENENGO GAIA: OPORRAK

SARRERA: Abestia «Plisti-Plasta»

Plisti, plasta, plisti, plaut
mela, mela eta blai blai
Zaparrada, zipristin
harrikoxkor ta buztin
Bota berri ta guzti irten dut etxetik
Gauetz egin du eta euria gogotik
Putzutun ez sartzeko nire amak esan dit
Berak esandakoa egin behar beti.

MURAL DESKRIBAPENA

Santillana, lam. 29. 30.

GAIA: OPORRAK

Haur bakoitzari galde oportretan zer egin duen.

HIZTEGIA

Mendi, eguzki, hondartza, etsaso, txalupa, baloi, bainujantzi, izozki, hondar, zuhaitz, iturri, ibilaldi, erreka, motxila, kanping, xukadera, poltsa, osaba, izeba, lehengusu, txakurra, baserri.

MORFOXINTAXIA

NOR, NON
NOR, NONDIK, NORA
NOR, NORA
NOR, NONDIK

– **Nor, Non**

Neska hau mendian dago
Neska hau mendian daude
Mutil hori hondartzan dago

PRIMER TRIMESTRE

PRIMER TEMA: LAS VACACIONES

INTRODUCCION: Canción «Plisti-Plasta»

DESCRIPCION DEL MURAL

Láminas 29-30 de Santillana.

Preguntar a cada niño sobre lo que ha hecho durante las vacaciones.

VOCABULARIO

Monte, sol, playa, mar, lancha, balón, traje de baño, helado, arena, parasol, árbol, fuente, paseo, arroyo, mochila, camping, toalla, bolsa, tío, tía, primo, perro, caserío.

MORFOSINTAXIS

QUIEN, DONDE
QUIEN, DE DONDE, A DONDE
QUIEN, A DONDE
QUIEN, DE DONDE

Mutil horik hondartzan daude
Txalupa hura itsasoan dago
Txalupa haik itsasoan daude

– **Nor, Nondik, Nora**

Gizona etxetik hondartzara dabil
Aita egongelatik sukaldera dabil
Autobusak Lekeitiotik Bilbora dabilta
Trenak Bilbotik Plentziara dabilta
Haurrak uretan dabilta
Izeba baloiarekin dabil

– **Nor, Nora**

Mutil hau iturrira doa
Neska hori itsasora doa
Emakume hura hondartzara doa
Aitonak eguzkitara doaz
Amona hauk ibilaldira doaz
Mutil horik iturrira doaz

– **Nor, Nondik**

Joseba hondartzatik dator
Asier menditik dator
Agurtzane kaletik dator
Osaba Bilbotik datoz
Izebak itsasotik datoz
Lehengusuak errekatik datoz
Txakur haik baserritik datoz

ONOMATOPEIKOA

Uau, uau! txakurraren zaunka

EGUNEROKO EXPRESIOAK

JOKOA: Banaka, binaka, hirunaka

Txibilitua jotzean, jostalariak banaka, binaka, hirunaka, launaka, bosnaka . . . bildu behar dute. zuzen-dariak esana beteaz. Taldea osatzen ez dutenek galdu egiten dute.

ABESTIA: Jolasean nenbilen

Jolasean nenbilen
ilundu zenean
kuku bat kantuan
hasi zen gauean
kuku, kuku
kuku, kuku.

IPUINA: «Amona»

ONOMATOPEICO

¡Uau, uau! el ladrido del perro

EXPRESIONES COTIDIANAS

JUEGO: De uno en uno, de dos en dos, de tres en tres.

Al toque del silbato los jugadores deberán agruparse en grupos de uno, de dos, de tres, según la orden expresada. Los que no llegan a completar el grupo quedan eliminados.

CANCION: Jolasean nenbilen

CUENTO: «Amona»

BIGARREN GAIA: UDAZKENA**SEGUNDO TEMA: EL OTOÑO****SARRERA:** Abestia «**Baratzeko pikuak**»**INTRODUCCION:** Canción «**Baratzeko pikuak**»

Baratzeko pikuak hiru txorten ditu,
neska mutil zaleak hankak arin ditu
hankak arinak eta burua arinago,
dantzan hobeto daki artajorran baino.

MURAL DESKRIBAPENA

Santillana zenb. 5.

DESCRIPCION DEL MURAL

Lámina n.º 5 de Santillana.

GAIA: UDAZKENA

Udazkeneko ezberdintasunak
azaldu, fruituak, zuhaitzak, hostoak,
eguraldia eta abar...

Explicar las peculiaridades del otoño
en cuanto a los frutos, árboles, hojas,
tiempo, etc.

HIZTEGIA

Euri, haize, hotz, tximist, trumoi,
hosto, adar, zuhaitz, euritako, beroki,
eskularru, bufanda, botin, galtza,
txapel, galtzerdi, jertse, txamarra,
zira, gatzaina, sagar, mahats.

VOCABULARIO

Lluvia, viento, frío, relámpago,
trueno, rama, árbol, paraguas,
guante, bufanda, botín, pantalón,
boina, media, jersey, tabardo, im-
permeable, castaña, manzana, uva.

MORFOSINTAXIA

NOR, ZER, NON
NORK, ZER, NORA
NOR, ZER, NONDIK
NORK, ZER

MORFOSINTASIS

QUIEN, QUE, DONDE
QUIEN (agente), QUE, A DONDE
QUIEN, QUE, DE DONDE
QUIEN (agente), QUE

– Nor, Zer, Non

Neska honek eskuan poltsa dauka
Mutil horrek lepoan bufanda dauka
Neska honek eskuan poltsak dauzka
Mutil horrek lepoan bufanda dauka
Mutil haik hotza dute
Neska haiek eskuan eskularruak dauzkate
Neska horrek aurpegian beroa dauka

Neska horrek oinetan galtzerdiak dauzka
Amona haiek eskuan hotza dute
Amona haiek gorputzean jertzeak dauzkate

– Nork, Zer, Nora

Hark txapela arasara darama
Hark txapelak arasara daramatza
Haiek gozokia etxera daramate
Haiek gozokiak etxera daramatzate

– **Nor, Zer, Nondik**

Horrek menditik zuhaitza dekar
Horrek menditik zuhaitzak dakartza
Haiek errekatik ura dakarte
Haiek menditik hostoak dakartzate

– **Nork, Zer**

Hark kantatzen daki
Hark abestiak dakizki
Haiek abestia dakite
Haiek abestiak dakizkite

ONOMATOPEIKOA

Ssssss! haizearen zarata.

EGUNEROKO EXPRESIOAK

JOKOA: Edalontzia tuneletik

Edalontzi bana betea talde bakoitzak. Jostalariek zangoak zabalik egon behar dute.

Aurrengoak edalontzia hartu eta zango artetik eman biezaio bigarrenari eta honek hirugarrenari. Eman ahala, azkenaren atzean jarri behar du eman duenak. Lehen eta ur gehienarekin heltzen denak irabazten du.

ABESTIA: Ametsa

Txoria nintzela, txoria nintzela
sinistu nuen sinistu
amets polit hura
amets polit hura
gaur ere nahi nuke sinistu.

Mendi eta zuhaitz
ez nuen, ez, beste etxerik
txiruli, txiruli
egun guztian kantari
Errekatxoetan egiten nuen igeri.

IPUINA: «Hiru hartzak»
«Zuhaitz errukiorrak»

ONOMATOPEICO

¡Ssssss! el sonido del viento.

EXPRESIONES COTIDIANAS

JUEGO: El vaso a través del túnel

Cada grupo dispondrá de un vaso lleno de agua. Los miembros de cada grupo estarán alineados con las piernas abiertas.

El primero de la fila deberá pasar el vaso a través de sus piernas al que viene a continuación y se colocará el último en la fila. El segundo actuará de la misma forma con el tercero y así sucesivamente.

El primer grupo que termine el juego y con más agua en el vaso, es el ganador.

CANCION: Ametsa

CUENTO: «Hiru hartzak»

SARRERA: Abestia

Olentzaro joan zaigu
 mendira lanera
 intentzioarekin ikatza egitera
 Aditu duenean Jesus jaio dela
 lasterka etorri da berri ematera
 Horra, horra gure Olentzaro
 pipa hortzian duela
 eserita dago
 kapoiak ere baditu arraultzatxoekin
 bihar merendatzeko
 botilla ardoakin.

INTRODUCCION: Canción**MURAL DESKRIBAPENA**

Gai honetarako egiten ditugun iru-
 dien bitartez azaldu.

DESCRIPCION DEL MURAL

Explicar y hablar sobre el tema en
 torno a dibujos originales.

HIZTEGIA

Aingeru, Aita San José, Amabirjina,
 ardi, artalde, artzain, aste, haurtxo,
 Belengo estalpe, elur, errege, go-
 raldi, hibai, ilardi, izar, jaiotza, kan-
 dela, kanpai, Olentzaro, opari, opor-
 keta, turroi, pipa, zubi.

VOCABULARIO

Angel, San José, la Virgen María,
 oveja, rebaño, pastor, burro, niño,
 portal de Belén, nieve, rey, musgo,
 río, luna, estrella, nacimiento, vela,
 campana, Olentzaro, ofrenda, vaca-
 ciones, turrón, pipa, fuente.

MORFOSINTAXIA

NORK, NOR
 NORK, ZER
 NORK, NOR, NOLA

MORFOSINTASIS

QUIEN (Agente), QUIEN
 QUIEN (Agente), QUE
 QUIEN (Agente), QUIEN, COMO

– Nork, Nor

Nik zaldia dut
 Nik zu zaldian eraman zaitut
 Zuk ni ekarri nauzu
 Zuek ni ikusi nauzue
 Hark ni ekarri nau
 Hark zu ikusi zaitu

– Nork, Zer

Nik ardia ekarri dizut
 Zuk oparia ekarri didazu
 Hark turroia ekarri dit
 Hark kandela ekarri dizu
 Hark jaiotza ipini dio
 Nik aingerua ipini diot

– Nork, Nor, Nola

Guk zu ongi ikusi zaitugu
 Zuk gu ederki ikusi gaituzu
 Nik zuek poliki eraman zaituztet

EGUNEROKO EXPRESIOAK

ONOMATOPEIKOA

Brist, brist! izarraren argia

JOKOA: Txanda lasterketa (relevos)

Lau bat taldek egin dezakete batera. Jakineko toki batera joan behar da lasterka eta handik zerbait ekarri (zazpi bat edo) bainan jostalari bakoitza era ezberdinez ibiliko da, aldiako.

Igoa: arin-arin lasterka

2gna: atzeraka

3gna: oinak loturik dituela, jauzika

4gna: herrenka, ezkerren gainean, eskuinaren gainean

5gna: begiak estalirik

ABESTIA: «Trakatan trakatan»

Trakatan trakatan
hiru errege,
trakatan trakatan Belenera
Belenen jaio da Jesús Haurtxoa
trakatan trakatan jaurestera
Meltxorren trakatan zaldi gorri
Gasparren trakatan zaldi beltza
trakatan trakatan Baltasar zaharra
trakatan trakatan zaldi txuri.

IPUINA: «Olentzaro»
«Jesusen jaiotza»

EXPRESIONES COTIDIANAS

ONOMATOPEICO

¡Brist, brist! el fulgor de las estrellas

JUEGO: Relevos

Pueden participar unos cuatro grupos. Cada vez un miembro de cada grupo deberá ir a recoger algún objeto colocado en un punto determinado. Cada jugador deberá adoptar al correr posturas y modalidades diferentes.

El 1.º: corriendo normalmente

El 2.º: hacia atrás

El 3.º: con las piernas atadas, dando saltos

El 4.º: cojeando

El 5.º: con los ojos vendados

CANCION: «Trakatan trakatan»

CUENTO: Olentzaro»

BIGARREN TRIMESTREA

LEHENENGO GAIA: ETXEA

SARRERA: Abestia «Goazen bai etxera»

Goazen bai etxera
ondo jan eta lo egitera
bihar berriz etorriko gara
gaurko jokoak jarraitzera
Itxi dute giltzaz ikastola
gau on bat igaro dezala
ikastola utzi ta banao
Agur t'erdia andereñoa
Ama daukat etxean nere zai
Euri zaparrak jarri nau blai.

MURAL DESKRIBAPENA

Santillana, lam. 4, 8, 19.

GAIA

Etxea, haltzariak, familia, ekintzak.

HIZTEGIA

Alfonbra, aulki, apal, argazki, argi, arasa, ardo, arrain, harraska, haragi, bainu, bainugela, balkoi, baserri, botilla, butano, dutxa, egongela, edalontzi, erratz, eskilara, esponja, esne, fruitu, garbigela, garbitu, gatz, ganbara, gazta, gela, giltza, irudi, irrati, ispilu, ikuili, jaboi, jan jantoki, katilu, komun, kristal, kurtina, goilare, lanpara, lapiko, leiho, liburutegi, logela, mahai, maindre, manta, ohe, mailu, metro, pala, zerra.

MORFOSINTAXIA

NOREN, ZENBAT (Gu, Zuek, Haik)

SEGUNDO TRIMESTRE

PRIMER TEMA: LA CASA

INTRODUCCION: Canción «Goazen bai etxera»

DESCRIPCION DEL MURAL

Láminas 4, 8, 19 de Santillana.

La casa, los muebles, la familia, actos y relaciones.

VOCABULARIO

Alfombra, silla, balda, foto, luz, tocador, vino, pescado, lavadero, carne, bañera, cuarto de baño, balcón, caserío, botella, butano, ducha, sala de estar, vaso, escoba, escalera, esponja, leche, sala de limpieza, limpiar, sal, camarote, queso, cuarto, llave, imagen, radio, espejo, establo, jabón, comer, comedor, tazón, water, cristal, cortina, cuchara, lámpara, olla, ventana, biblioteca, dormitorio, mesa, sábana, manta, cama, martillo, metro, sierra.

MORFOSINTAXIS

DE QUIEN, CUANTO (Nosotros, vosotros, ellos)

– **Noren**

Noren alfonbra da hori?
Alfonbra hori amarena da
Noren aulkia da hori?
Aulki hori aitonaarena da
Noren argazkia da hau?
Argazki hau zurea da

– **Zenbat**

Etxean zenbat logela dituzu?
Etxean bi logela ditut
Zenbat edalontzi dituzu?
Bost edalontzi ditut
Zenbat botila dituzu?
Sei botila ditut
Zenbat katilu dituzu?
Hainbat katilu ditut

– **Gu, Zuek, Haik**

Gu etxean asko gara
Gu sei neba-arreba gara
Gu txikiak gara
Gu langileak gara

Zenbat neba-arreba zarete?
Zuek sei neba-arreba zarete
Zuek txikiak zarete
Zuek langileak zarete

Haik sei neba-arreba dira
Haik txikiak dira
Haik langileak dira

Guk baserria dugu
Guk ganbara dugu
Guk liburutegia dugu

Zuek baserria duzue
Zuek ganbara duzue
Zuek liburutegia duzue

Haik baserria dute
Haik ganbara dute
Haik borda dute
Haik liburutegia dute

ONOMATOPEIKOA

Kras, kras! sagarra jaten.

ONOMATOPEICO

Kras, kras! al comer una manzana.

JOKOA: Marrazki edo zanbaki-jo-koa

Ipin jostalariak lerro bitan elkarren aurrez-aurre, eta ipin berauen bizkarrean papel bat zerbaki edo marrazki batekin. Deia egitean, jostalari bakoitzak, berak nahi duen moduan, abiatu behar lagunen marrazkia edo zerbakia ikustera, baina bakoitzak daramana inori ikusten utzi gabe.

JUEGO: El juego de las figuras o números

Los jugadores se colocan en dos hileras enfrentados. A cada jugador se le coloca en el dorso una hoja con un dibujo o un número. Al iniciar el juego cada uno de los miembros de cada par enfrentado intentará por todos los medios posibles ver el número o dibujo de su compañero, pero de tal forma que el otro no pueda ver el suyo propio.

ABESTIA: «Haur bat zen»

Jaio zenean
denok zoraturik
galde egin genion amari
—zein izen ipiniko diogu haurrari?

Irune ala Iker
zalantzan ginen
mutila ala neska ote zen
—nola behar diogu iger?

Negar egin duenean
hibaiko kanpaiak entzun ditugu
a zer aboza!
—neska da, zein handia den gure poza

CANCION: «Haur bat zen»**IPUINA: «Hamelingo txistularia»****CUENTO: «Hamelingo txistularia»****BIGARREN GAIA: HIRIA****SEGUNDO TEMA: LA CIUDAD****SARRERA: Abestia «Kurkumixa»****INTRODUCCION: Canción «Kurkumixa»**

Txiki, txiki, txiki, txakitxun
txiki, txiki, txiki, txakitxun
Txurigorri hiledun
kurkumix bat dugu lagun
beti txiki beti polit kurkur kurkukumix
ikastolako denak lagunak dituzu
Nora dijoaz nora, gelako haurtxoak?
Zelaira

MURAL DESKRIBAPENA

Santillana zenb. 1, 13, 17.

DESCRIPCION DEL MURAL

Láminas 1, 13, 17 de Santillana.

GAIA

Hiria-ibilgailuak-kalea

La ciudad, los medios de locomoción, la calle.

HIZTEGIA

Etxe, kale, bide, parke, erloju, denda, espaloi, aulki, eliza, dorre, zuhaitz, garaje, lantoki, semaforo, zebra bide, kamioi, anbulantzia, moto, autobus, mikrobús, auto, iturri, gasolindegia, klinika, ospitalea, ikastola, zinetoki, kafetegi, tren, trenbidea, hegazkin.

MORFOSINTAXIA

(NIK DIDUT) ZUK DITUZU) (HARK DITU)

GU, GAUDE, ZAUDETE, DAUDE,
ZUEK, GOAZ, ZOAZTE, DOAZ,
HAIK GATOZ, ZATOZTE, DOAZ

HONEK, HORREK, HARK / / HONI,
HORRI, HARI

Nik etxeak ikusi ditut
Nik kaleak ikusi ditut
Nik dendak ikusi ditut

Zuk zuhaitzak ikusi dituzu
Zuk garajeak ikusi dituzu
Zuk motoak ikusi dituzu

Hark hegazkinak ekarri ditu
Hark trenak ekarri ditu
Hark autoak ikusi ditu

-Gu, Zuek, Haik – Gaude, Zaudete, Daude

Gu bidean gaude
Gu espaloian gaude
Gu aulkian gaude

Zuek parkean zaudete
Zuek mikrobusean zaudete
Zuek lantokian zaudete

Haik zinetokian daude
Haik dendan daude
Haik kalean daude

-Gu, Zuek, Haik – Goaz, Zoazte, Doaz

Gu motoan gatoz – goaz
Gu etxera gatoz – goaz
Gu ikastolara gatoz – goaz

Zuek motoan zatozte – zoazte
Zuek trenean zatozte – zoazte
Zuek autobusean zatozte – zoazte

VOCABULARIO

Casa, calle, camino, parque, reloj, tienda, espolón, silla, iglesia, torre, árbol, garaje, fábrica, semáforo, paso de cebra, camión, ambulancia, moto, autobús, microbús, automóvil, fuente, gasolina, clínica, hospital, ikastola, escuela, cinema, cafetería, tren, ferrocarril, avión.

MORFOSINTAXIS

NOSOTROS, ESTAMOS, ESTAIS,
VOSOTROS ESTAN
ELLOS VAMOS, VAIS, VAN
VENIMOS, VENIS,
VIENEN

ESTE, ESE, AQUEL// A ESTE, A ESE,
A AQUEL

Haik etxetik datoz – doaz
Haik iturritik datoz – doaz
Haik dendatik datoz – doaz

–Honek, Horrek, Hark – Honi, Horri, Hari

Honek moto honi gasolina bota dio
Honek zuhaitz honi hostoa kendu dio
Honek auto honi hautsa kendu dio

Horrek moto horri gasolina bota dio
Horrek zuhaitz horri hostoa kendu dio
Horrek auto horri hautsa kendu dio

Hark moto hari gasolina bota dio
Hark zuhaitz hari hostoa kendu dio
Hark auto hari hautsa kendu dio

ONOMATOPEIKOA

luuuuu! anbulantziaren ziztua.

ONOMATOPEICO

luuuuu! la sirena de la ambulancia.

EGUNEROKO EXPRESIOAK

JOKOA: Erdiko gauza har

Jar zaitetze biribilean, binaka bata bestearen aurrean. Aurrekoek hankak zabalik. Nik ezkerrera edo eskuinera esatean, atzekoak biribilean (zirkuluaren) inguruan ibili behar dute, esandako aldera. Eta kidea dagoen tokira heltzean, honen hanka bitartetik igaro eta erdian dagoen gauza (harria, makila, zapia...) hartu behar dute.

EXPRESIONES COTIDIANAS

JUEGO: Cojer el objeto del centro

Poneos en círculo, de dos en dos, uno detrás de otro. Cuando yo diga «a la izquierda» o «a la derecha» los del círculo externo deberán de moverse hacia el lado indicado. Al llegar de nuevo a la altura del compañero correspondiente deberá de pasar a través de sus piernas y coger el objeto que está en el centro.

ABESTIA

Hau duk hau duk umorea
kontx-latzeko, kontxolatzeko euskaldun jendea,
Kalean gora, kalean behera
kalean gora zezena
kalean gora, kalean behera
kalean gora zezena.

CANCION

IPUINA: Txokolatzeko etxea»

CUENTO: «Txokolatzeko etxea»

HIRUGARREN GAIA: UDABERRIA

SARRERA: Abestia «Loretxo»

Loretxo, txurixto
loretxo, gorritxo
arros krabelintxo
loretxin loretxo
loretxin loretxun
txiki eta usaidun
polita zara zu
loretxin nahi nuke
zurekin nahi nuke
lore lore loretxin
zurekin loretxin
nahi nuke bizi

MURAL DESKRIBAPENA

Santillana 14, 20.

GAIA

Udaberria. Animaliak eta landareak.

HIZTEGIA

Eguzki, ur, lore, hosto, landare, idibihotz, eguzki, lore, krabelina, arantza, kala, kamamila, larrosa, lorontzi, hosto, perretxiko, usain, zain, zuztar, tximeleta, kirkil, asto, behi, mando, txerri, txakur, oilo, oillar, txita, ahate, txori, uso, eta abar.

MORFOSINTAXIA

Ni larrosa hartzera noa
Ni ura hartzera noa
Ni perretxikoak biltzera noa
Zu txakurra ikustera joan zara
Zu loreak hartzera joan zara
Zu larrosa hartzera joan zara
Gu neska mutilak gara
Gu txakurra ikustera joan gara
Gu lorea hartzera joan gara

-Honentzat, Horrentzat, Harentzat

Txita honentzat garia ekarri dute
Krabelin honentzat lorontzia eman dute
Txori honentzat ura ekarri dute
Txito horrentzat garia ekarri zuten
Krabelin horrentzat lorontzia eman zuten
Txori horrentzat ura ekarri zuten

TERCER TEMA: LA PRIMAVERA

INTRODUCCION: Canción «Loretxo»

DESCRIPCION DEL MURAL

Láminas 14, 20 de Santillana.

La primavera. Los animales y las flores.

VOCABULARIO

Sol, agua, flor, hoja, planta, sol, flor, clavel, espino, calle, manzanilla, rosa, florero, hoja, seta, olor, esperar, raíz, mariposa, grillo, burro, vaca, mulo, cerdo, perro, gallina, gallo, pollito, pato, pájaro, paloma,...

MORFOSINTAXIS

Txito harentzat urontziak ekarri dituzte
Txori harentzat hostoak ekarri dituzte
Neska harentzat soinekoak ekarri dituzte

Lore honen hostoak politak dira
Txori honen hegoak luzeak dira
Asto honen hankak gogorrek dira

Lore horren hostoak politak dira
Txori horren hegoak luzeak dira
Asto horren hankak gogorrek dira

Lore haren hostoak politak dira
Txori haren hegoak luzeak dira
Asto haren hankak gogorrek dira

ONOMATOPEIKOA

Ttipi, ttpa! pausoak

JOKOA: Zoologikoa

Haur bakoitzak beste bat hartu behar du laguntzat. Bikote bakoitzak pizti-oihu berezi bat hautatzen du. Bikote bakoitzetik haur bat hartu eta gelaren bestaldera darama, han begiak estaltzeko.

Seinalea ematean, lehenengo tokian gelditu diren haurrak oihuka hasten dira, nor bere oihuz. Begiak estalirik dituztenek beren laguna aurkitu behar dute, entzunez gidaturik.

Bikote bik oihu berdina baldin baleza, hala ere lehenengo laguna topatu behar du.

Aurrenik elkartzen den bikotea irabazle.

ABESTIA: «Tximeleta mendian»

Tximeleta mendian
lore baten gainean
Hegoak geldi zeuzkan
gaixoturik zegoan
Tximeleta bakarrik
tximeleta tristerik
nork nahi luke sendotu
tximeletatxo hori?

IPIUNA: «Lehoia eta xagua»
«Bremengo musikariak»

ONOMATOPEICO

¡Ttipi, ttpa! ruído de pasos

JUEGO: El zoológico

Cada participante escoge un compañero. Cada pareja elige un determinado grito de animal. Por otra parte un miembro de cada pareja se coloca en un rincón de la clase con los ojos tapados.

Al dar la señal, los otros miembros empiezan a emitir los gritos correspondientes. Los niños que van con los ojos vendados, deberán buscar a sus compañeros guiándose por los gritos.

Se puede dar el caso de que haya más de una pareja que haya escogido el mismo tipo de grito.

La primera pareja que logre encontrarse es la ganadora.

CANCION: «Tximeleta mendian»

CUENTO: «Lehoia eta xagua»
«Bremengo musikariak»

HIRUGARREN TRIMESTREA

LEHENENGO GAIA: OGIBIDEAK

SARRERA: «Tik, tiki, tak»

Atzo goizean
ikusi nuen gizon bat mendian
Hantxe zebilen
indarrez-indar haizkolaria
tik, tiki, tak
tik, tiki, tak
ari zen mendian
tik, tiki, tak
tik, tiki, tak
haizkolaria
tik, tiki, tak
tik, tiki, tak

MURAL DESKRIBAPENA

Santillana zenb. 8, 18, 21, 23.

GAIA: OGIBIDEAK

Andereño, txofer, gozosaltzaile, osagile, telefonista.

HIZTEGIA

Telefono, telegrama, kamioi, txofer, bolante, frenu, karga, gurpil, gozo-saltzaile, karamelo, txupatxus, txikle, pika-pika, pastel, erregaliz, globo, osagile, xiringa, injekzio, horratz, aspirina, merkromina, pastilla, guata, alkohol, andereño, ipuin, abesti, joko, lan, oporrak, jai, laz-tandu, haserre, handi, mehe, lodi.

TERCER TRIMESTRE

PRIMER TEMA: LAS PROFESIONES

INTRODUCCION: «Tik, tiki, tak»

DESCRIPCION DEL MURAL

Láminas 8, 18, 21, 23 de Santillana.

Profesora, chofer, vendedor de caramelos, médico, telefonista.

VOCABULARIO

Teléfono, telegrama, camión, chofer, volante, freno, carga, rueda, vendedor de caramelos, caramelo, chupachus, chicle, pica-pica, pastel, regaliz, globo, médico, jeringa, inyección, aguja, aspirina, merkromina, pastilla, guata, alcohol, andereño, cuento, canción, juego, trabajo, vacación, fiesta, acariciar, enfado, grande, fino, grueso.

MORFOSINTAXIA

–Non, Hau

Non dago telefono hau..?
Non ipini du telefono hau..?
Non ikusi duzu telefono hau..?

–Nora, Hori

Nora doa telegrama hori ..?
Nora bidali duzu telegrama hori ..?
Nora ekarri du telegrama hori ..?

–Nondik, Hura

Nondik dator kamioi hura?
Nondik doa txofer hura?
Nondik ekarri du karga hura?

–Hauk

Bolante hauk ongi erabiltzen ditugu
Frenu hauk gaizki dabilta
Gurpil hauk zulatuak daude

–Horik

Karamelu horik gozoak dira
Txikle horik mingotsak dira
Globo horik handiak dira

–Haik

Erregaliz haik beltzak eta gorriak dira
Pika-pika haik astiro jaten dira
Pastela haik ojaldezkoak dira

–Honek

Sendagile honek injekzioa ipini du
Xiringa honek orratz lodia du
Merkromina honek botilla polita du

–Horrek

Andereño horrek ipuina daki
Andereño horiek ipuinak dakizkite

–Hark

Mutiko hark pipa erosi du
Mutiko haiek pipak erosi dituzte

EGUNEROKO EXPRESIOAK

JOKOA: Feria

Lagun bereko taldetan bana bitez haurrak. Talde bakoitza ferriako sail

EXPRESIONES COTIDIANAS

JUEGO: La Feria

Los niños se dividen en grupos iguales. Cada grupo representará

bat da. «Harategia» «Arrandegia» «Txapeltegia» «Jantzitegia». Jokua hastean, begiraleak ferian egin ibilaldi bat eta erosle bat aurkitzen du. Gauza bat aipatzean, gauza hori dagokien taldekoek «Bai, hori» esan behar dute. Ongi asmatzen ez duen taldeak puntua galtzen du. Eta azkenean, puntu gehien galdu duenak «lan» edo «prenda» bat egin beharko du.

ABESTIA: «Egur bat egur bi»

Egur bat, egur bi
Haroztegian nabil
zerrak zirrin zirrin zar
mailuak tikitauka
Egur zatiak negarrez
Haroztegian nabil
iltze bat, iltze bi
josi ditut lau aulki
lanean egin zazu
jolastu nahi baduzu
Hogeitabat, hogeitabi
haroztegian nabil.

IPUINA: «Esnasaltzailea»
«Manu zapataria»

BIGARREN GAIA: DENDAK

SARRERA: Abestia «Amonaren kutxan»

Nere amonaren kutxan
behin galtza haundi batzuek
ikusi bide nituen

Nere aitonarenak ote
galdetu nion buruari
Bainan inork ez zion erantzun
nere galdera larriari
Aitonari begiratzean
ipurdi hestuak zituela
Ta nere buru haustetan
harenak ezin zitezkeela izan

MURAL DESKRIBAPENA

Santillana 14, 15.

una sección de la feria: «Carnicería», «Pescadería», «Sombrerería», «Vestuario».

Al empezar el juego, el que dirige el mismo se da una vuelta por la feria y encuentra un comprador. Al nombrar un objeto la sección que lo posea dirá en voz alta: «Sí, lo tenemos». El grupo que se equivoque perderá un punto. Al final el grupo que haya perdido más puntos tendrá que realizar alguna acción o trabajo.

CANCION: «Egur bat egur bi»

CUENTO: «Esnasaltzailea»
«Manu zapataria»

SEGUNDO TEMA: LAS TIENDAS

INTRODUCCION: Canción «Amonaren kutxan»

DESCRIPCION DEL MURAL

Santillana láminas 14, 15.

GAIA: DENDAK-JANTZIAK

Las tiendas, los vestidos.

HIZTEGIA

Denda, dendari, erosle, mahai, kaxa, papel, diru, ate, eskaparate, horma, tela, soineko, praka, gorbata, zapata, galtzerdi, sombrero, jertse, beroki, gabardina, zira, botin, alkondara, bufanda, aterki.

VOCABULARIO

Tienda, tendero, comprador, caja, papel, dinero, puerta, escaparate, pared, tela, vestidura, pantalón, corbata, zapato, media, sombrero, jersey, abrigo, gabardina, impermeable, botín, camisa, bufanda, paraguas.

MORFOSINTAXIA

MORFOSINTAXIS

–Hemen, Hor, Han

Hemen etxe azpian denda dago
Hemen barruan dendariak daude
Hemen aurrean erosleak daude
Hor atzean mahaia dago
Hor gainean kaxa dago
Hor goian papera dago
Hor erdian atea dago
Han arasa gainean zapata dago
Han zintzilika gabardina dago
Han eskaparatean soinekoa dago

–Norekin

Norekin joan zara dendara?
Norekin erosi duzu alkondara?
Norekin egon da dendaria?

–Norentzat

Norentzat ekarri duzu bufanda?
Norentzat eman dizu zapia?
Norentzat eraman duzu gabardina?

–Nola

Nola hitz egin dizu dendariak?
Nola ekarri duzu etxera?
Nola bota duzu zapata?

–Nolakoa

Nolakoa da zure berokia?
Nolako botinak ekarri dituzu?
Nolako jertsea erosi duzu?

–Zergatik

Zergatik eman didazu bufanda?
Zergatik eraman duzu zira?
Zergatik utzi diozu aterkia?

NIK Soinekoa ekarri
Eskutik heldu
Burua garbitu

DIZUT

ZUK Soinekoa ekarri
Eskutik heldu
Burua garbitu

DIDAZU

ONOMATOPEIKOA

Rast! oihala ebakitzen.

EGUNEROKO EXPRESIOAK

JOKOA: Sagarra jatea

Airean ipini soka, alanbre edo makil luze bat zeharka. Handik zintzilik, jostalarientzat sagar bana, haurrak lurretik hozkatzeko alturan. Sagarra osorik jan behar dute, eskuak atzean dituztelarik, txortena utzi artean.

ABESTIA:

a, a, a,
ardo gorri naparra
edari ederra da
edan ahal baldin bada
a, a, a,
ardo gorri naparra
e, e, e,
ni ardoaren alde
edan ardura gabe
baldin bada debalde
e, e, e,
ni ardoaren alde
i, i, i,
ardoak gaitu bizi
noizik behin ondu busti
edan gabe ez utzi
i, i, i,
ardoak gaitu bizi
o, o, o,
hau biontzako dago
edan dezagun oro
zuk orain ta nik gero
o, o, o,
hau biontzako dago
u, u, u,
ardoak gaitu galdu
gehiegi edan dugu

ONOMATOPEICO

¡Rast! al rasgar una tela.

EXPRESIONES COTIDIANAS

JUEGO: Comiendo la manzana

Se tiende una cuerda o un alambre o un palo a determinada altura. Se penden de ella una serie de manzanas de forma que los jugadores puedan acceder a ellas con la boca. Cada jugador deberá comer una manzana entera excepto el núcleo claro, con las manos atrás.

CANCION:

lurra musutu dugu
u, u, u,
ardoak gaitu galdu

IPUINA: «Esne-saltzailea»

CUENTO: «Esne-saltzailea»

HIRUGARREN GAIA: ITSASOA

TERCER TEMA: EL MAR

SARRERA: Abestia «Oi ama»

INTRODUCCION: Canción «Oi ama»

Oi ama, amatxo
paper zuriz eidazu txalupa
txalupa bat
txalupa bi
txalupa bost, hamaika
Oi nire txalupa, txalupa polita
handi eta ttiki
kaian daude erreska

Oi ama ...

Aurrean branka
Atzean txopa
ta erdi erdian
masta bat zorrotza

Oi ama ...

MURAL DESKRIBAPENA

Santillana, lam. 28.

DESCRIPCION DEL MURAL

Lámina n.º 28 de Santillana.

GAIA: ITSASOA ETA JOLASAK

El mar y los juegos.

HIZTEGIA

Ama, antxoa, harkaitz, arrain, arra-
nuntzi arrandegi, arrantza, arran-
tzale, arraun, atun, makailo, batel,
bixigu, estropada, egeri, jai, kaina-
bera, karramarro, legatz, olatu,
hondar, hondartza, sardina, sare,
txalupa, txipiori.

VOCABULARIO

Madre, anchoa, roca, pez, barco de
pesca, pescadería, pesca, pescador,
remo, atún, bacalao, lancha pe-
queña, besugo, regata, nadar, mue-
lle, caña, cangrejo, merluza, ola,
arena, playa, sardina, red, lancha,
chipirón.

MORFOSINTAXIA

Nik itsasora eraman zaitut
Nik itsasontzian ekarri zaitut
Nik txalupan erabili zaitut

MORFOSINTAXIS

ZUK	Itsasora eraman Itsasora ekarri Txalupan erabili	NAUZU
HARK	Itsasora eraman Itsasuntzian ekarri Txalupan erabili	NAU
HONEK	Legatza ipini Antxoak ekarri Bixigua erosi	DIT
NORK	Txalupari bultz egin Honi eskua eman Hari agur esan	DIO
GUK	Itsasora eraman Jolastera ekarri Arrantzara eraman	ZAITUGU
NIK	Arrandegira eraman Estropadara ekarri Hondartzara eraman	ZAITUZTET
ZUEK	Itsasora eraman Itsasora ekarri Txalupan erabili	NAUZUE
NIK	Sarea Txalupa Arraina	DAUKAT
HORREK	Legatza ipini Antxoa ekarri Bixigua erosi	DIZU
NIK	Txalupa eman Sardina erosi Karamarroa erakutsi	DIOT
ZUK	Itsasora eraman Jolastera ekarri Arrantzara eraman	GAITUZU

ONOMATOPEIKOA

EGUNEROKO EXPRESIOAK

JOKOA: Bolak zulo barrua

Egin zirkulu bat lurrean, erdian zulo bat duelarik. Zirkuluz kanpotik, denak batera, pilota bota behar dute

ONOMATOPEICO

EXPRESIONES COTIDIANAS

JUEGO: La bola al agujero

Trazar un círculo en el suelo con un agujero en el medio. Desde el extremo del círculo los jugadores, to-

zulora. Punto bana sartzen dutenei (eduki pilota pila bat, edo zenbatu zuloan sartzen dituztenak).

ABESTIA: «Bilintx balantx»

Bilintx-balantx
txalupa ur gainean
bilintx-balantx
itsas zabalean

Ostegun goiz batean
hondartzara joan gera
ikastola itxi eta
marrazki lanera

Hondartzan kata beltza
marraztu du Maitenak
bizirik dagoela
dirudi benetan.

IPUINA: «Uraxima arrantzalea»

dos a la vez lanzarán la pelota tratando de meterla en el agujero. A los que logren introducirla se les asignará un punto.

CANCION: «Bilintx balantx»

CUENTO «Uraxima arrantzalea»

MORFOSINTAXIAZKO ERANSKINA

ANEXO SOBRE MORFOSINTAXIS

MORFOSINTAXIAZKO ERANSKINA

ANEXO SOBRE MORFOSINTAXIS

OHARRA: Programakuntzan zehar eskaintzen diren egitura minimoez gainera, irakasleak bere irizpidearen arabera, berriak sar ditzan eta ikuspegi orokorrago bat izan dezan, gehigarri gisa ematen dugu egitura zerranda hau. Argi gera bedi ez duela asmo agortzaile-rik eta orientapen soilak dela.

NOTA: Además de las estructuras mínimas que se ofrecen en el programa anterior y con el objeto de que el profesor pueda, siguiendo un criterio personal, introducir otras nuevas y disponer de una visión más amplia sobre las estructuras, damos a continuación una lista más extensa a modo de orientación general y sin ánimo de ser exhaustivos.

– Zer da hau?
Nor da hau?

Zertzu dira hauk? (hoik, haik)
Nortzu dira hauk? (hoik, haik)

– Hau Jon al da?
Neska hau Miren al da?
Mahaia haltzaria al da?

Jon hura da
Miren ez da neska hau
Larrosa bat ez da zuhaitza

– Nola duzu izena? Zer izen duxu?
Nola du izena hark? Zer izen du har?
Nola dute izena haik? Zer izen dute haik?

Miren dut izena
Aulkia du izena
Sardina dute izena

– ¿Qué es esto?
¿Quién es este?

¿Qué cosas son éstas? (ésas, aquéllas)
¿Quiénes son éstos? (esos, aquellos)

– ¿Es este Juan?
¿Esta chica es Miren?
¿La mesa es un mueble?

Aquel es Jon
Esta chica no es Miren
Una rosa no es un árbol

– ¿Cómo te llamas? ¿Qué nombre tienes?
¿Cómo se llama aquél?
¿Cómo se llaman aquellos?

Me llamo Miren
Se llama mesa
Se llaman sardinas

Mikel al duzu izena? Nork du izena Mikel?		¿Te llamas Mikel? ¿Quién se llama Mikel?
Nik es dut Mikel izena Nik ez dut izena Mikel		Yo no me llamo Mikel
– Norena da liburua Norena da pilota hau?		– ¿De quien es el libro? ¿De quien es esta pelota?
Liburua Iñakirena da Pilota dau Jonena da		El libro es de Iñaki Esta pelota es de Juan
Honena, horrena, harena al da li- buru hau?		¿Es de éste (de ése, de aquél) este libro?
Ez, liburu hau ez da	Honena Horrena Harena	No este libro no es de éste ése aquél
Honenak, horrenak, harenak al dira liburu hau, hoik, haik?		Estos (esos, aquellos) libros son de éste (de ése, de aquél)
Liburu hau	nirea zurea berea da gurea zuena haiena	Este libro es mío tuyo suyo nuestro vuestro de ellos
Liburu hau al da zurea? Zurea al da liburu hau?		¿Es este libro el tuyo? ¿Este libro es tuyo?
– Zerezkoa da mahai hau? Zurezkoa Zurezkoak dira botila hauk? Kris- talezkoak		– De qué está hecha esta mesa? De madera. ¿De qué están hechas estas bote- llas? De cristal.
Zurezkoa al da mahai hau? Kристalezkoak al dira botila hauk?		¿Es de madera esta mesa? ¿Son de cristal estas botellas?
– Nolakoa da burdina? Astuna da burdina Nolakoak dira gereziak? Gozoak dira gereziak	Oso gozoak Nahiko gozoak Gozo samarrak	¿Cómo es el hierro? El hierro es pesado. ¿Cómo son las guindas? Las guindas son dulces. Muy dulces Suficientemente dulces Bastante dulces
Jon, Mikel bezain handia al da? Mikel ez da Jon bezain handia Mikel, Jon baino handiago da.		¿Jon es tan grande como Mikel? Mikel no es tan grande como Jon Mikel es mayor que Jon
– Nola dago Jon?	Ongi Gaizki Zutik	– ¿Cómo está Jon? Bien Mal De pie

Jon, Mikel bezain bizkor dabil
Mikel ez dabil Jon bezain bizkor
Mikel, Iñaki baino bizkorrago dabil
Iker dabil bizkorren

– Zopa oso beroa dago
Harrizko etxea hau da
Jonen liburua dago hemen
Mikel, nire laguna, dabil hemen

– Zer dago mahaian?
" " barruan?
" " gainean?
" " aurrean?
" " atzean?
" " alboan?
" " azpian?

Non dago liburua?
Non daude liburuak?
Ba al dago libururik mahaian?
Ez dago libururik mahaian

– Nor dago gelan?
Miren dago gelan.

Miren gelan al dago?
Ez, Miren ez dago gelan
Mikel eta Miren ez daude gelan

– Zertan ari da iheltsaria?
Etxea egiten ari da

Nork egin du etxea?
Iheltsariak egin du etxea

– Nor ikusten du Jonek?
Nor agurtzen du Mirenek?
Nor ezagutzen du Mirenek?
Nor deitzen du Mirenek?
Nor aurkitzen du Mirenek?

Iñor ezagutzen al duzu?
Iñor agurtzen al duzu?

Ez du iñor ezagutzen
Ez du iñor agurtzen
Ez du iñor ikusten
Ez du iñor deitzen
Ez du iñor aurkitzen

Guk Jon agurtzen dugu
Zuek Miren ezagutzen duzue
Haiek irakaslea ikusten dute

Jon, anda tan rápido como Mikel.
Mikel no anda tan rápido como
Jon.
Mikel anda más rápido que Iñaki.
Iker es el más rápido.

– La sopa está muy caliente
La casa de piedras es ésta
El libro de Jon está aquí
Mikel, mi amigo, anda aquí

– ¿Qué hay en la mesa?
" " en el interior?
" " encima?
" " delante?
" " detrás?
" " al lado?
" " debajo?

¿Dónde está el libro?
¿Dónde están los libros?
¿Hay algún libro en la mesa?
¿No hay ningún libro en la mesa?

– ¿Quién está en el cuarto?
Miren está en el cuarto.

¿Miren está en el cuarto?
No, Miren no está en el cuarto
Mikel y Miren no están en el
cuarto.

– ¿Qué está haciendo el albañil?
El albañil está haciendo una casa.

¿Quién ha hecho la casa?
El albañil ha hecho la casa.

– ¿A quién ve Jon?
¿A quién le saluda Miren?
¿A quién le conoce Miren?
¿A quién le llama Miren?
¿A quién le encuentra Miren?

¿Conoces a alguien?
¿Saludas a alguien?

No conoce a nadie
No saluda a nadie
No ve a nadie
No llama a nadie
No encuentra a nadie

Nosotros le saludamos a Jon
Vosotros le conocéis a Miren
Ellos le ven al profesor

Guk irakaslea ikusten al dugu? Zuek irakaslea ikusten al duzue? Haiek irakaslea ikusten al dute?			¿Vemos nosotros al profesor? ¿Véis vosotros al profesor? ¿Ven ellos al profesor?
Ez dugu ezagutzen Jon Ez duzue agurtzen Miren Ez dute ikusten irakaslea			No conocemos a Jon No saludamos a Miren No ven al profesor
Nor ikusten du Jonek? Lagunak ikusten ditu Jonek			¿A quién ve Jon? Jon ve a los amigos
– Zenbat kromo dauzka Jonek? Zenbat haurrek dituzte kromoak?			– ¿Cuántos cromos tiene Jon? ¿Cuántos niños tienen cromos?
Jonek Mikelek adina (deste) kromo dauzka Iñaki Jonek baino kromo gutxiago dauzka Iñaki ez dauzka Mikelek adina (beste) kromo Ikerrek dauzka kromo gehien			Jon tiene tantos cromos como Mikel. Iñaki tiene menos cromos que Jon Iñaki no tiene tantos cromos como Mikel. Iker es el que más cromos tiene.
– Jonek gola sartu du Jonek baloia jo eta gola sartu du Jonek baloia jo du eta gola sartu du			– Jon ha metido un gol Jon ha chutado y metido el gol
– Mikelek Miren ikusi du Jonek ere Miren ikusi du Mikelek eta Jonek Miren ikusi dute Mikelek Miren ikusi du, baina Jonek ez			– Mikel ha visto a Miren. Jon también ha visto a Miren. Mikel y Jon han visto a Miren. Mikel ha visto a Miren, pero no Jon.
– Zer nahi duzu, gazta ala txokolatea? Jonek arraultzeak eta azenarioak erosi ditu Jonek ez du ez arraultzerik ez azenariorik erosi			– ¿Qué quieres, queso o chocolate? Jon ha comprado huevos y zanahorias. Jon no ha comprado ni huevos ni zanahorias.
– Jonek lapitza eman dio Mireni Joni lapitza galdu zaio			– Jon le ha dado el lápiz a Miren A Jon se le ha perdido el lápiz
– Non? etzean Hemen Hor Han			– ¿Dónde? en casa Aquí Ahí Allá
Hona Nora? Kalera Horra Hara			¿A dónde? A la calle Aquí Ahí Allí
Hemendik Nondik? Kaletik Hortik Handik			- ¿De dónde? De la calle De aquí De ahí De allí

Norantz?	Kalerantz	Honantz Horrantz Harantz	¿Hacia dónde?	Hacia la calle Hacia aquí Hacia ahí Hacia allí
Noraino?	Kaleraino	Honaino Horraino Haraino	Hasta dónde?	Hasta la calle Hasta aquí Hasta ahí Hasta allí
Norengan?	Aitarengan		¿En quién?	En el padre
Norengana?	Aitarengana		¿A dónde?	A donde el padre
Norengandik?	Aitarengandik		¿De quién?	Del padre
Norengantz?	Aitarengantz		¿Hacia quién?	Hacia el padre
Norenganaino?	Aitarenganaino		¿Hasta dónde?	Hasta el padre
– Noiz, ze ordutan?			– ¿Cuándo, a qué hora?	
	gaur			Hoy
	bihar			Mañana
	etzi			Pasado mañana
	hamabietan			A las doce
	ordubatean			A la una
	hiru t'erdietan			A las tres y media
– Nola idazten duzu? Bizkor, astiro, ongi, gaizki			– ¿Cómo escribes?	Rápido, lento, bien, mal.
– Norekin? Aitarekin batera dabil?			– ¿Con quién? ¿Anda juntamente con el padre?	
Nortaz/zertaz? Aitaz hitzegin du. Makilaz jo du begian			– ¿Con quién/con qué? Ha hablado con el padre. Le ha pegado con un palo en el ojo.	
– Zergatik nahi duzu hori? Polita delako Polita da eta Polita bait da			– ¿Por qué quieres eso? Porque es bonito.	
– Zertarako da hori? Idazteko, jateko, jolasteko, gauzak gordetzeko, eskuak garbitzeko.			– ¿Para qué es eso? Para escribir, para comer, para jugar, para guardar las cosas, para limpiar las manos.	
– Hor dagoen mutikoa nere anaia da. Eskuan daukazun liburua polita da. Hor datorrena andereñoa da			El chico que está ahí es mi hermano. El libro que tienes en la mano es bonito. La que viene ahí es la profesora.	

**EUSKARAREN PROGRAMAKUNTZA
3, 4 eta 5 URTETAKO HAUR
EUSKALDUNENTZA**

**PROGRAMACION DEL EUSKARA
PARA LOS NIÑOS VASCOPARLANTES
DE 3, 4 y 5 AÑOS**

HIZKUNTZA ETA ESKOLAURREA

I. ULERMENA

1. Interesguneetako hiztegia osatzen duten hitz bakoitzaren esanahia ulertu eta hitz hoiek zuzen erabiltzen ikasi.

Ariketak:

–gaia lantzeko erabiltzen diren filmi-
netan, muraletan eta bestelakoetan
ikusten dituzten gauzen izenak esan.

–Hoietako gauza bakoitza non ego-
ten den, zertarako erabiltzen den eta
nork erabiltzen duen esan: armairu
barruan, mahai gainean edo azpian,
eltzetxo barruan, ohearen alboan,
t.a.

–Gauza bakoitza nolakoa den adie-
razi: handia ala txikia, gozoa ala
mingotsa, biguna ala gogorra, t.a.

–Gauza bakoitzarekin zer gerta dai-
tekeen adierazi: basoa erortzen bada
puskatu, euria ari duenean busti,
hoztuez gero gaixotu, labanaz ogia
ebaki, guraizez papera ebaki edo
moztu, t.a.

2. Esaldi errazez agintzen zaiona
bete arazi.

Garai bakoitzean lantzen den gaiare-
kin zer ikusia dutenak, edo ikasto-
lako egunero ihardunarekin lotura
duten aginduak izan behar lukete.

–Gelako zenbait gauza bakoitza bere
lekuan jarri

–Gelako zenbait gauza erabilarazi

–Alboko gelako andereñoarengana
joan eta enkarguren bat egin

–Era berean, sikomotrizitateko zen-
bait ariketa eginerazi:

- Albokoari eskua eman
- Gorritz margotutako eskua jaso,
edo urdinez margotutakoa

- Gauza bat poliki-poliki bota, beste bat ahal den indar handienaz!
- aurreran nahiz atzean daukarnari pilota pasa!
- t.a.

3. Egindakoaren berri ematen ikasi, nahiz eta esaldi errazak erabili hortarako

–igandean nondik ibili den eta zer ikusi duen.

–ikastolan aurreko egunean zer egin zuten eta nondik ibili ziren (mendian edo).

–gaixotutakoan zer gertatu zaion, ea osagilearengana joan zen, ala bera etxera etorri zitzaion.

–t.a.

4. Entzundako zenbait kontakizunen guna esaldi errazez emateko gauza izan

–ipuin erraz baten jokabide-katea emateko gauza izan

–irudi batetan ikusten duen gertakizunaren berri eman

–abesti baten gaia hitzez emateko gauza izan

–lau-bost irudiz eskaintzen zaion gertakizuna hitzez emateko gauza izan

–t.a.

II. FONOLOGIA

1. Adíneko hizkeran erabiltzen diren hotsak bereizten hasi behar litzateke.

–x = xxxxxx! ixilik egoteko!

–m = mmmmm! behiak egiten du!

–z = zzzzz! eulia edo erlea aidean!

–tr = trinnnn! tinbrea!

–a = a a a^a a a a = astoa aharantzaka

–t.a.

–egokiak dira hontarako zenbait abesti onomatopeiko ere:

e.b.: aldapeko sagarraren...
txiruliruli-txiruliruli...

2. Hots berezi batzutan oinarritu-tako hitzen esannahi ezberdinaz konturatu behar du haurrak:

hotsa / hotza
pala / pala
eulia / euria
tirua / dirua
ardo / artoa
poztu / puztu
etsi / etzi
atso / atzo
bero / gero
hasi / hazi
gela / jela
zira / jira
arbia / ardia
t.a.

-hitz horietako bakoitzari dagokion irudia eskaini, eta esaten zaion hitzari dagokiona aukeratuaz

-erantzunean horrelako hitzak erabilera-ziko dizkion galderak eginaz.

-ipuinetan eta kontakizunetan horrelako hitzak erabiliaz eta erabil eraziaz.

-t.a.

3. Berdin hasi eta ezberdin bukatzen diren hitzak bilaraziz

-su - a
su - gea
su - kaldea t.a.

-zu - loa
zu - bia
zu - ria
zu - zena t.a.

-go - goa
go - zoa
go - rria
go - saria t.a.

-kami - ona
kami - oa
kami - seta t.a.

-ar - gia
ar - bia
ar - dia
ar - toa
ar - doa t.a.

-era berean, ezberdin hasi eta berdin bukatzen direnak bilatu araziaz.

-la - guna
e - guna
bi - guna t.a.

-hau - zoa
zo - zoa
go - zoa t.a.

-zu - zena
ze - zena
gi - zena
i - zena t.a.

-ba - la
pa - la
ka - la
je - la
ge - la t.a

-ho - tza
ga - tza
hi - tza
la - tza

-era berean, hots bat ez beste guz-
tiak berdinak dituztenak bilaraziz.

-eu - l - ia
eu - r - ia t.a.

-ar - g - ia
ar - b - ia
ar - d - ia t.a.

-ha - b - i
ha - s - i
ha - z - i t.a.

-ik - u - si
ik - a - si t.a.

4. Hitzak beren osagaien arabera
eten: silabaz-silaba lehenik, fone-
maz-fonema geroago.

-a - ma
ge - la
pi - lo - ta
pa - la
zu - ze - na
la - gu - na
bi - gu - na t.a.

-zenbait abestiz ere balia daiteke
hortarako:

al-da-pe-ko sa-ga-rra-ren
a-da-rra-ren pun-tan
pun-ta-ren pun-tan t.a.

-Geroago:

a - m - a
a - n - a - i - a
p - a - l - a
u - m - e - a
ha - u - rr - a t.a.

honelatsuko ariketak egiteko, jakina,
hizkera garbia erabili behar du an-
dereñoak, eta hitz bakoitzaren hots
guztiak luzatuz egin behar da ariketa
hauek lantzea.

5. Hitz luzeak laburretatik bereiztea lortu behar du haurrak.

–lo - telebista
bai - lapitza
ez - tximeleta
gaur - bainugela
sua - txintzarria
ura - jolastokia
pipa - Olentzaro t.a.

Laburrena luzenetik bereiztea litza-teke lehen pausoa, ezberdintasun hori gero eta txikiagoa izatera joaz.

6. Hots hauk ardura bereziz landu behar lirateke:

d - t
b - p
g - k - j
s - z - x
ts - tz - tx

–Fonema horietan bakarrik bereizten diren hitzak kontrajarriz:

dirua - tirua
artoa - ardoa
pala - bala - lapa
bizarra - pizarra
boza - poza
hasi - hazi
zoro - soro
atzo - atso
gela - jela
zerra - xerra t.a.

DEKLINABIDEA

1. Nominatibo/ergatiboaren erabilkerak ondo finkaturik geratu behar du eskolaurreran

«**Ni** etorri naiz»
«**Nik** ekarri dut»

–entzundako esaldiak errepikaraziz

–ikasitako abestien gaiei buruz egindako galderei erantzunez

–entzundako ipuinen gaiei buruz egindako galderei erantzun eraziaz. Erantzunak hitz bat bakarrez osatutakoak izan daitezke:

Nor joan da Txanogorritxorengana?

–Otsoa!

Nork ekarri dio bazkaria amonari?

–Txanogorritxok!

t.a.

2. Destinatiboa

(Datiboaren ordeaz ere erabili beharko da lehen epe batetan)

«Amarentzat ekarri ditut enkarguak»

–kasu hau erabilaraziko dioten galderak eginaz behartu daiteke haurra berori erabiltzera.

–Gela barruan erabiliko diren kontakizunetan eta ipuinetan kasu hau maiz-maiz erabiliz eta gero haurrei berdina kontaraziaz.

3. Posesiboa
«Aitaren autoa da hori»
–aurrekoak bezala eta galde - erantzunen bidez.
4. Instrumentala
Arreta handiz landu beharrekoa, gazteleraren interferentzia handia nabarmentzen bait da kasu honen erabilkeran.
«Zerraz ebakitzen da egurra»
–aurrekoak bezala
–galdera ugari «Zertaz?» erabiliz
5. Soziatiboa
Instrumentaletik zuzen bereizi beharrekoa
«Aitarekin ibili naiz»
«Amarekin etorri naiz»
–aurrekoak bezala
6. Inesiboa
«Ikastolan galdu dut zorroa»
(«Aitagan dago baimena ematea»
Era hau OHO'ko mailatarako utz daiteke)
«Non izan zara?»
«Non utzi duzu?»
«Non jaso zaitu?»
–aurrekoak bezala
7. Delimitatiboa
«Etxeko sukaldean erori da haurra»
–aurrekoak bezala
«Nongo sukaldean?»
8. Ablatiboa
«Etxetik nator»
(«Amarengandik ateraino», era hau OHO'ko mailatarako utzi daiteke)
–aurrekoak bezala
«Nora zoaz?»
10. Mugazko alatiboa
«Etxeraino joan naiz»
(Aitarenganaño: era hau ere OHO'ko mailatarako utz daiteke)
–aurrekoak bezala
«Noraino iritsi nahi duzu?»
11. Datiboa: Kasu hau erabiltzeak aditzaren aldaketa bat eskatzen du, NORI era erabilerazten bait du. Dena dela, 5 urtetarako sarri erabili behar luke haurrak. (Ikus aditzaren erabilkera).
–aurrekoak bezala
«Nori eman diozu goxokia?»
12. Joerazko alatiboa
«Etxerantz noa»
(Gutxi erabiltzen denez, OHO-ko mailatarako utz daiteke).
–aurrekoak bezala
«Norantz joan nahi duzu?»
13. OHARRA: deklinabidearen kasu hauk era mugatu eta mugagaben erabili behar dira

ADITZA

Halako berezitasun aparta du euskal aditzak: era bakoitzak nor subjektu den nor/zer objektu den eta norikakoa ere adieraz bait lezake.

Aberastasun honek, ordea, zailtasun berezi bat sortzen du gure haurrentzat egungo giroan. Gaztelararen aditzak ez du horrelako berezitasunik, eta gaztelera giroa nagusitzen zaigunez Euskal Herriko zeinbait tokitan, errazago egiten zaie giro hortako hurrei gaztelararen aditza, eta euskaraz dihardutenetan gaztelararen interferentzia gehiegi sumatu ohi da.

Hori kontutan harturik, bereziki landu behar den alorra dugu hau hizkuntz heziketan.

ADITZA

3 - 4 urteko adin bitartean

Landu beharko liratekeen erak

NOR

Naiz	nintzen
zara	zinen
da	zen
gara	ginen
zarete	zineten
dira	ziren

–Kanta bidez: ezagunak diren abesti ugari erabil daiteke aditza lantzeko. Aldi bakoitzean, ordea, zein aditz-era landu nahi den kontutan harturik, era horiek lantzeko egokienak diren abestiak hartu eta aukeratu behar lirateke.

NOR - NORI

zait
zaizu
zaio
zaigu
zaizue
zaie

–Ipuinak: landu nahi diren aditzerak sarri-sarri erabili behar lirateke aldi bakoitzeko ipuinetan.

Gero, ipuinari buruzko galderak egiteko orduan, aditz-era berezi eta zehatz batzu erabiltzera behartzeko eran egin behar lirateke galderak.

NOR - NORK

dut	didut
duzu	dituzu
du	dituzue
dugu	ditugu
duzue	dituzue
dute	dituzte

Era hontan entzundako ipuinak kontatu arazteak ere zenbait aditz-era ezabiltzera behartuko luke haurra.

–Zenbait doinu erraz harturik, irakasleak berak presta ditzake hizkuntz irakaskuntzarako letra labur egokiak. Hortarako silabak neurtzen eta rimak ipintzen jakitea aski da.

nau	naute
zaitu	zaituzte
du	dute
gaitu	gaituzte
zaituzte	zaituzte
ditu	dituzte

–Galde-erantzunen jokoa asko landu beharko litzateke. Hitz soil batez ez, baizik eta esaldi oso batez erantzutera bultzatu behar litzateke haurra hasera-haseratik.

NOR - NORI - NORK

dizut dizkizut
diot dizkiot
dizuet dizkizuet
diet dizkiet

didazu dizkidazu
diozu dizkiozu
diguzu dizkiguzu
diezu dizkiezu

dit dizkit
dizu dizkizu
dio dizkio
digu dizkigu
dizue dizkizue
die dizkie

dizugu dizkizugu
diogu dizkiogu
dizuegu dizkizuegu
diegu dizkiegu

didazue dizkidazue
diozue dizkiozue
diguzue dizkiguzue
diezue dizkiezue

didate dizkidate
dizute dizkizute
diote dizkiote
digute dizkigute
dizuete dizkizuete
diete dizkiete

Era sintetikoak

Ibili
nabil
zabilta
dabil
gabilta
zabiltzate
dabiltza

Egon
nago
zaude
dago
gaude
zaudete
daude

Etorri
nator
zator
dator
gatoz
zatozte
datoz

Joan
noa
zoaz
doa
goaz
zoazte
doaz

–«Egin-esan» jolasa: Irakasleak zenbait ekintza burutzen ditu eta egin ahala hitzez deskribatzen ditu. (Mahaiaren aurrean nago, kanpora nora, atea ireki dut, atea hertsu dut, harbelera noa...) Iraganean ekintza bakoitza egin ondoren, presente puntualan «ari naiz» eta etorkizuean egin daiteke:

–atea hertsu dut
–atea hertsen ari naiz
–atea hertsiko dut

Gero haur taldeak, nahiz bakarrak, deskribatu behar ditu irakaslearen ekintzak.

Gero ikasleek egin eta esan behar dute.

–«Zer falta da?» jokua. Ormirudi bat eskaini ondoren, bertan ageri pertsona, animalia nahiz gauzen zatiren bat estaliko zaie paper zati batez. Zer falta zaien esan behar du ikasleak. «Gizonari belarria falta zaiou». «Zaio/zaizkio, zaie-zaizkie» aditz erak lan-tzen dira.

a. Irakasleak pertsona, animalia nahiz gauzaren baten silueta soila marrazten du harbelean. Gero, haurrek esan ahala, zatiak eransten zaizkio marrazkiari.

b. Gero irudi horri buruzko esakueak esanarazten zaizkie eta kopiarazten: zer, zertarako, nolakoa, zenbait, e.a.

Eduki

daukat
daukazu
dauka
daukagu
daukazue
daukate

Eraman

daramat
daramazu
darama
daramagu
daramazue
daramate

Jakin

dakit
dakizu
daki
dakigu
dakizue
dakite

Ekarri

dakart
dakarzu
dakar
dakargu
dakarzue
dakarte

4 - 5 urteko adin bitartean landu

behar lirateken erak

NOR

naiz	nintzen
zara	zinen
da	zen
gara	ginen
zarete	zineten
dira	ziren

NOR - NORI

zait	zaizkit
zaizu	zaizkizu
zaio	zaizkio
zaigu	zaizkigu
zaizue	zaizkizue
zaie	zaizkie

NOR - NORK

dut	ditut
duzu	dituzu
du	ditu
dugu	ditugu
duzue	dituzue
dute	dituzte
nau	naute
zaitu	zaituzte
du	dituzte
gaitu	gaituzte
zaituzte	zaituztete
ditu	dituzte
nauzu	nauzue
duzu	duzue
gaituzu	gaituzue
dituzu	dituzue

zaitut	zaitugu
dut	dugu
zaituztet	zaituztegu
ditut	ditugu
nuen	nituen
zenuen	zenituen
zuen	zinituen
genuen	genituen
zenuten	zenituzten
zuten	zinituzten

NOR - NORI - NORK

dizut	dizkizut
diot	dizkiot
dizuet	dizkizuet
diet	dizkiet
didazu	dizkidazu
diozu	dizkiozu
diguzu	dizkiguzu
diezu	dizkiezu
dit	dizkit
dizu	dizkizu
dio	dizkio
digu	dizkigu
dizue	dizkizue
die	dizkie
dizugu	dizkizugu
dioгу	dizkiogu
dizuegu	dizkizuegu
diegu	dizkiegu
didazue	dizkidazue
diozue	dizkiozue

diguzue
diezue

didate
dizute
diote
digute
dizuete
diete

nion
zenion
zion
genion
zenioten
zioten

nien
zenien
zien
genien
zenieten
zieten

zidan
zizun
zion
zigun
zizuen
zien

zidaten
zizuten
zioten
ziguten
zizueten
zieten

Era sintetikoak

Ibili
nabil
zabiltza
dabil

dizkiguzue
dizkiezue

dizkidate
dizkizute
dizkiote
dizkigute
dizkizuete
dizkiete

nizkion
zenizkion
zizkion
genizkion
zenizkioten
zizkioten

nizkien
zenizkien
zizkien
genizkien
zenizkieten
zizkieten

zizkidan
zizkizun
zizkion
zizkigun
zizkizuen
zizkien

zizkidaten
zizkizuten
zizkioten
zizkiguten
zizkizueten
zizkieten

Egon
nago
zaude
dago

gabiltza
zabiltzate
dabiltza

Etorri
nator
zatoz
dator
gatoz
zatozte
datoz

Eduki
daukat
daukazu
dauka
daukagu
daukazue
daukate

Jakin
dakit
dakizu
daki
dakigu
dakizue
dakite

Eraman
daramat
daramazu
darama
daramagu
daramazue
daramate

Ekarri
dakart
dakarzu
dakar
dakargu
dakarzue
dakarte

gaude
zaudete
daude

Joan
noa
zoaz
doa
goaz
zoazte
doaz

dauzkat
daukazu
dauzka
daukagu
daukazue
dauzcate

dakizkit
dakizkizu
dakizki
dakizkigu
dakizkizue
dakizkite

daramatzat
daramatzazu
daramatza
daramatzagu
daramatzazue
daramatzate

dakartzat
dakartzazu
dakartza
dakartzagu
dakartzazue
dakartzate

5 - 6 urteko adin bitartean landu

beharko lirateken erak

NOR

naiz	nintzen
zara	zinen
da	zen
gara	ginen
zarete	zineten
dira	ziren

NOR - NORI

zait	zaizkit
zaizu	zaizkizu
zaio	zaizkio
zaigu	zaizkigu
zaizue	zaizkizue
zaie	zaizkie

zitzaidan	zitzaizkidan
zitzaizun	zitzaizkizun
zitzaion	zitzaizkion
zitzaigun	zitzaizkigun
zitzaizuen	zitzaizkizuen
zitzaien	zitzaizkien

NOR - NORK

zaitut	zaitugu
dut	dugu
zaituztet	zaituztegu
ditut	ditugu

nauzu	nauzue
duzu	duzue
gaituzu	gaituzue
dituzu	dituzue

nau	naute
zaitu	zaituzte

du
gaitu
zaituzte
ditu

nuen
zenuen
zuen
genuen
zenuten
zuten

ninduen
zintuen
zuen
gintuen
zintuzten
zituen

zintudan
nuen
zintuztedan
nituen
zintugun
genuen
zintuztegun
genituen

NOR - NORI - NORK

dizut	dizkizut
diot	dizkiot
dizuet	dikizuet
diet	dizkiet

didazu	dizkidazu
diozu	dizkiozu
diguzu	dizkiguzu
diezu	dizkiezu

dute
gaituzte
zaituztete
dituzte

nituen
zenituen
zituen
genituen
zenituzten
zituzten

ninduten
zintuten
zuten
gintuzten
zintuzteten
zituzten

ninduzun
zenuen
gintuzun
zenituen
ninduzunen
zenuten
gintuzunen
zenituzten

dit	dizkit	zeniguten	zenizkiguten
dizu	dizkizu	zenieten	zenizkieten
dío	dizkio		
digu	dizkigu		
dizue	dizkizue		
die	dizkie		
		Era sintetikoak	
dizugu	dizkizugu	Ibili	
diogu	dizkiogu	nabil	nenbilen
dizuegu	dizkizuegu	zabiltza	zenbiltzan
diegu	dizkiegu	dabil	zebilen
		gabiltza	genbiltzan
didazue	dizkidazue	zabiltzate	zenbiltzaten
diozue	dizkiozue	dabiltza	zebiltzan
diguzue	dizkiguzue		
diezue	dizkiezue	Egon	
		nago	nengoen
didate	dizkidate	zaude	zeunden
dizute	dizkizute	dago	zegoen
diote	dizkiote	gaude	geunden
digute	dizkigute	zaudete	zeundeten
dizuete	dizkizuete	daude	zeuden
diete	dizkiete		
zidan	zizkidan	Etorri	
zizun	zizkizun	nator	nentorren
zion	zizkion	zatoz	zentozen
zigun	zizkigun	dator	zettorren
zizuen	zizkizuen	gatoz	gentozen
zien	zizkien	zatozte	zentozten
		datoz	zetozen
nizun	nizkizun	Joan	
nion	nizkion	noa	nindoan
nizuen	nizkizuen	zoaz	zindoazen
nien	nizkien	doa	zihoan
zidaten	zizkidaten	goaz	gindoazen
zizuten	zizkizuten	zoazte	zindoazten
zioten	zizkioten	doaz	zihoazen
ziguten	zizkiguten		
zizueten	zizkizueten	Eduki	
zieten	zizkieten	daukat	dauzkat
		daukazu	dauzkazu
zenidan	zenizkidan	dauka	dauzka
zenion	zenizkion	daukagu	dauzkagu
zenigun	zenizkigun	daukazue	dauzkazue
zenien	zenizkien	daukate	dauzkate
genizun	genizkizun	neukan	neuzkan
genion	genizkion	zeneukan	zeneuzkan
genizuen	genizkizuen	zeukan	zeuzkan
genien	genizkien	geneukan	geneuzkan
		zeneukaten	zeneuzkaten
zenidaten	zenizkidaten	zeukaten	zeuzkaten
zenioten	zenizkioten		

Jakin

dakit
dakizu
daki
dakigu
dakizue
dakite

dakizkit
dakizkizu
dakizki
dakizkigu
dakizkizue
dakizkite

nekien
zenekien
zekien
genekien
zenekiten
zekiten

nekizkien
zenekizkien
zekizkien
genekizkien
zenekizkiten
zekizkiten

Eraman

daramat
daramazu
darama
daramagu
daramazue
daramate

daramatzat
daramatzazu
daramatza
daramatzagu
daramatzazue
daramatzate

neraman
zeneraman
zeraman
generaman
zeneramaten
zeramaten

neramatzan
zeneramatzan
zeramatzan
generamatzan
zeneramatzaten
zeramatzaten

Ekarri

dakart
dakarzu
dakar
dakargu
dakarzue
dakarte

dakartzat
dakartzazu
dakartza
dakartzagu
dakartzazue
dakartzate

nekarren
zenekarren
zekarren
genekarren
zenakarten
zekarten

nekartzan
zenekartzan
zekartzan
genekartzan
zenekartzaten
zekartzaten

ESALDI - EGITURAK

Hiztegiak baino sakonago errotzen dute hizkuntza bat beronen egiturek. Egitura hauek baldintzatzen dute neurri handi batetan adimenaren lana eta jokabidea.

Hizkuntzegiturak zuzen menperatzen ez dituenak ezin ideiak eta asmoak zehatz adierazi, ez eta besteren ideiak eta asmoak zuzen eta zehatz jaso ere. Hizkuntzegiturak zuzen erabiltzea baino tresna hobegorik ez dago adimen-gogoeta lantzeko.

6-7 urtetarako erabiltzen omen ditu haur batek bere amahizkuntzaren egitura gehienak. Adin hortarako, esan nahi da, landu beharrak ditugula gure euskararen egitura oinharritzkoenak eta gehienak.

1. 3-4 urtetako adin bitartean

- alditasun egitura (tenporalak)
- zertarakotasun egiturak (finalak)
- zergatikotasun egiturak (kausalak)
- nolakotasun egiturak (modalak)

Alditasuna lantzerakoan ezin gintezke adberbio hutsetara mugatu: atzo, gaur, bihar, etzi, gero, t.a. Egitura aberatsago eta zehatzagoak erabili beharra dago:

sendatutakoan ...
ama datorrenean ...
lanak burututakoan ...

Zergatikotasuna adierazterakoan kontu honekin:

–Ipuinak, kontakizunak, interesgaiak, t.a. azaltzerakoan kontutan hartu behar da zein hizkuntzegitura landu nahi den, eta beroiek sarri-sarri erabiltzen saiatu behar du andereño/irakasleak.

–Entzundakoa konta dezatela eskatu behar zaie ikasleei.

Era hontara kontura daiteke andereño/irakaslea helburuak zein neurritan lortu dituen edo zein neurritan lortzeke geratu diren.

–Galde - erantzunen jokuak ere asko lagun dezake egiturak-lantze hontan:

«Noiz emango didazu?»
«Zergatik ez gara kaiara joaten?»
«Zertarako ekarri didazu lora hori?»
«Nola egin duzu marrazki hori?»
«Zertarako botatzen zaie ura landareei?»
t.a.

–Funtsegiturak lantzeko oso egokiak izan daitezke zenbait agindu:

- zergatik ez zinen ikastolara etorri?

EZ ... zergatik gaixo nengo!

BAI ... gaixorik nengoelako!
gaixorik nengoenta!
gaixorik bait nengo!

Inguruko gaztelaniaren interferentzia handia nabarmentzen da egitura hau erabiltzerakoan.

Nolatasuna: deklinabidea aipatzera-koan instrumentalaz esandakoa beritu behar da hemen:

EZ ... Zerekin? Begiekin ikusten dugu! Mailuarekin, t.a.

BAI ... Zertaz? Nola? Begiez ikusten dugu! Mailuez, zerraz, t.a.

–Adin hontatik hasi behar da «Ari izan» egitura erabiltzen ere.

«Zertan ari zarete? –Margotzen ari gara

–Kontutan hartzekoak dira beste egitura hauek ere:

- Baitaere
EZ ...baita ere ama!
BAI ...baita ama ere!

- Asko + aditza:

EZ ...ekarri du asko! daki asko!

BAI...asko ekarri du, asko daki!

–«Nahi izan» ezezka

EZ ...ez nahi dugu!
BAI ...ez dugu nahi!

«Hertsu begi hori!»
«Luza beste beso hori!»
«Lau salto eman!»
«Jo txistua!»
t.a.

–«Ikusi-makusi» jokua
«Zer ikusi?

«Nolakoa da?

«Non dago?

«Zertarako da?

«Noiz erabiltzen dugu?

t.a.

–Andereñoak/irakasleak hasitako esaldiak osatu:

«Zergatik ez zen etorri Andoni kaira?»

Gaixorik

«Zertarako joan zara sendagilearengana?»

Ea osasun onean nagoen ikusi

.....

t.a.

–Hitz soilak emanez gero, osa dezatela zenbait esaldi:

«egosi - esnea - edan»

«itzali - ura - sua»

t.a.

–Galdegaiaren arazoa:

Nahiko oker erabili ohi dute gure haurrek egitura hau. Izan, ordea, garrantzi handia du egitura honek euskaraz!

Ttipi-ttipitandik egitura hau zuzen erabil dezaten arreta bereziz landu behar litzateke.

Galdegaiaren arazoaz ikus Xabier Mendigurenek dioena: «Euskararen didaktikazko notak» 36-39 horrialdeak.

2. 4-5 urteko adin bitartean

Aurreko urtean landutakoaz gainera, –Erlatibozko egiturak: amak emandako goxokia kendu dit Jokinek, t.a. –esan, entzun, adierazi, pentsatu, t.a. aditzekin erabili ohi dugun egitura:

«aita etorriko dela esan du amak»

«ipuinak dio, Puff elefantearen etxea puskatu egin zela»

«zu ere etorriko zinela pentsatu nuen»

–Baldintza errazak:

«nirekin etortzen bazara, bai, emango dizut pilota berria»

«Lanak burutzen bazituen, goxokiak emango zizkiola agindu zion» t.a.

3. 5-6 urteko adin bitartean

Aurreko beste bi urtetan landutakoaz gainera beste hauk:

–Baldintzapenezko egiturak:

«bai, lapitz berria erosiko nizuke zaharra puskatuko bazenu», t.a.

–Potentziala era errazetan:

«Neronek egin dezaket hori», t.a.

–Subjuntibokera errazak:

«Jan dezan eman diot sagarra»

«Ixilik egon dadila esan diot»

HIZTEGIA

Ondorengo horrietan ematen den hiztegia gaiez banatuta dago. Eta eskolaurreko adinei egokitua.

Hor ematen diren interesguneak ez dira nahitaez eman beharrekoak. Zenbait tokitan, bertako ingurune geografiko-sozio-ekonomikoa kontutan harturik beste batzu aukeratu beharko lirатеke, umearen ingurua lantzetik hasi behar bait da beti. Hori dela eta, tokian tokiko hiztegiak osatu beharko lirатеke, haurren adinari egokituz.

Haseratik zaindu behar den zera garrantzizkoenetako bat, ahozkatze garbi bat lortzea da. Ahal delarik, ikastola barruan hasera-haseratik, ahozkatze landu bat entzun behar du haurrak andereño/irakaslearen hizkuntzan, tokian tokiko lokalismoak bazterturik. Idazten hasteko unerako garrantzi handia du honek.

Ez dago, ordea, lokalismoak direla eta haurrari errita egiterik, ez bait li-

tzateke arrazoizkoa horrela jokatzea. Nolabaiteko konstatapen bat jaso behar du, ordea, haurrak zuzen ahozkatzen duenean: «ongi! oso ederki!» ta antzekoak ahozkatze garbi hori ohitura bilakatu artean.

Joku hauetaz eta beste askotaz bali daiteke andereño/irakaslea hiztegia lantzerakoan:

1. «Bilaketa»: Kaxa batetan gauzak sartzen dira. Gauza hauen izenak ezagunak izan behar dute. Gero izena esaten da, eta taldeka nahiz bakarka kaxan gauza hori aurkitu eta zer den esan behar du jokalaria. Gero bertan utziko du. Puntutara joka daiteke.

2. Ormirudi baten deskribapena: aurrez landu den edo hiztegi ezagunez osaturiko eskema bat deskribatzen du ikasleak, taldeka nahiz bakarka. Puntutara joka daiteke.

Minutu batez erakutsi ondoren, buruz esatera ere joka daiteke: «esan zer ikusi duzuen!»

3. «Zer falta da?» Ormirudi bat eskaini ondoren, bertan ageri diren pertsona, animalia nahiz gauzen zatiren bat estaliko zaie paper zati batez. Zer falta zaien esan beharko dute haurrek. «Gizonari **belarri** bat falta zaio» t.a. erantzun beharko dute.

4. «Irudi jolasa». Hiru fase ditu:

–seina irudi eman haur bakoitzari; eta galdera bakarrez asmatzeko moduan:

txakurra, aulkia, eskua, lorea . . .

Gauza ala animalia da?

Landarea ala sointzia? t.a.

–Beste seinak irudi eman (arraina, giltza, telefonoa, ogia, t.a.).

Animalia dela esan bada, beste galdera bat egin daiteke: lehorrean ala uretan bizi da edo daiteke? (arraina uretan).

–Beste seina irudi eman (igela, erlo-
jua, mendia, liburua, t.a.).

Galdera: **Putzuan ala itsasoan?**

5. Harbel jokoa:

a. Irakasleak pertsona, animalia
nahiz gauzaren baten silueta soila
marrazten du harbelean.

Gero hurrek esan ahala, zatiak
eranstean zaizkio marrazkiari.

b. Gero irudi eta irudizatiei buruzko

esakuneak esanarazten zaizkie hau-
rrei.

6. Hitz senidea ez dena kendu.

Elkarrekin zerikusiren bat duten
gauzen artean, senidetasunik ez
duen bat sartzen da. Zein den asmatu
behar du haurrak, bere eta beste
gauzen izenak esanaz.

Ad. Liburua - harria - papera - horria

HIZTEGIA

VOCABULARIO

I K A S T O L A (La Escuela)

3 - 4	4 - 5	5 - 6			
Aulki	silla	gela	cuarto	rotuladore	rotuladora
arasa	pupitre	kaxa	caja	blok	block
harbel	pizarra	guraize	tijeras	goma	goma
mahai	mesa	txotx	palillo	iheltse	yeso
zakarrontzi	papelera	buztin	arcilla	ixipu	estopa
leiho	ventana	kanika	canica	orri	hoja
apal	balda	marra	trazo	zorrozkaile	sacapuntas
jostailu	juego	marrazki	dibujo	ezten	lezna,
lapitz	lapiz	kola	cola		aguijón
margo-	color	paper	papel	solfeo	solfeo
margotu	colorear	diska	disco	diskugailu	tocadisco
plastilina	plastilina	giñol	guiñol	joku	juego
ipuin	cuento	lagun	compañero	baloi	balón
liburu	libro	sari	premio	pilota	pelota
zorro	costal,	erantsi	añadir,	kristal	kristal
	cartera		pegar	lur	tierra
andereño	andereño	puskatu	romper	orma	pared
zakar	basura	ebaki	cortar		
hauts	polvo	jolastu	jugar		
egunkari	diario	jolastoki	patio de		
		soka	juego		
		ixo	cuerda		
			silencio		

Abestiak (Canciones)

I, i, i, ikastolan ikasi
 Bat, bi, hiru, lau
 Astoa ikusi nuen betaurrekoekin
 Paristik natorren artista
 Ala kinkirrinera
 Andereño guzion laguna
 Goazen bai etxera

Ipuinak (Narraciones)

Ikastolara eraman zuten xapaburua

E T X E A (La Casa)

3 - 4	4 - 5	5 - 6			
Ate	puerta	atarri	portal,	dutxa	ducha
eskilara	escalera		atrio	esponja	esponja

igo	subir	balkoi	balcón	jaboi	jabón
jaitsi	bajar	terrazza	terrazza	ganbara	desván
gela	cuarto	labana	cuchillo	ikulu	cuadra
logela	dormitorio	labe	horno	zerritegi	
jangela	comedor	pospolo	fósforo	zimaaur	abono
egongela	sala de estar	plantxa	plancha	garaje	garaje
leiho	ventana	hautsontzi	cenicero	kupel	tonel
sarrera	entrada	bonbila	bombilla	alanbre	alambre
teilatu	tejado	kandela	candela	saski	cesta
pareta-	pared	eltze	puchero	otarre	cesto,
orma		lapiko	olla		canastilla
tximinia	chimenea	hotzkailu	frigorífico	zahato	bota de vino
sua	fuego	giltza	llave	argazki	foto
ke	humo	erratz	escoba	antena	antena
adreilu	ladrillo	zintzarri	cencerro	diskugailu	tocadiscos
harri	pedra	bastoi	bastón	harraska	fregadera
pasilu	pasillo	telebista	televisión	aska	pesebre,
sukalde	cocina	telefono	teléfono		abrevadero
mahai	mesa	diska	disco	burduntzali	cazo
aulki	silla	lorontzi	florero	zartagin	sartén
ontzi	recipiente	zaku	sako	butano	butano
armairu-	armario			ikatz	carbón
arasa				lorategi	jardín
apala	balda			lorontzi	florero
iturri	fuelle			txarro	jarro
ohe	cama			kurtina	cortina
manta	manta			maindire	sábana
lo egin	dormir			zakarrontzi	cubo de
amets egin	soñar				basura
seaska	cuna			pakete	paquete
komun	water			alfonbra	alfombra
bainu	baño				
ispilu	espejo				
bizi	vivir				

Ipuinak (Narraciones)

Hiru txerrikumeak
Txokolatzeko etxea

Abestiak (Canciones)

Hain urrin etxe poxpola
A, a, a, maite, maite dut ama!

F A M I L I A (La Familia)

Aita	padre	izen	nombre	guraso	padre o
ama	madre	abizen	apellido		madre
aitona	abuelo	gizon	hombre	senar	esposo
amona	abuela	andre	mujer	emazte	esposa
anaia	hermano/	jaiotza	nacimiento	neskame	criada
	hombre	jaio	nacer	poz	alegría,
neba	hermano/	eskontza	casamiento		contento
	mujer	ezkondu	casar	poztu	alegrarse,
arriba	hermana/	hil	morir		regocijarse
	hombre	hileta	entierro	asarre	enfado
ahizpa	hermana/			asarretu	enfadarse
	mujer			nahigabe	disgusto

izeba tío
 osaba tía
 haur niño
 ume crío/a
 biberoi biberón
 txupete chupete
 nigar egin llorar
 musu eman besar
 mutil chico
 neska chica
 lehengusu primo
 lagun compañero

nahigabetu apesadum-
 brarse
 zigor castigo
 látigo
 zigortu castigar

Abestiak (canciones)

Anai Xanti
 Martintxo
 Nere aitak amari gona gorria ekarri
 Aitonak ekarri du zerri bat ostuta
 Mutiko baten galderak
 Kiri kiriken

Ipuinak (Narraciones)

Amona xaharra
 Hiru anaiak
 Sagu txuria
 Edurne zuri eta 7 nanotxoak

E G U R A L D I A (El tiempo)

Eguzki sol
 uda verano
 berotu calentar
 erre quemar
 izerdi sudor
 argia eman iluminar
 txapel boina
 bero caliente
 elur nieve
 negu invierno
 hotz frío
 hoztu enfriar
 elurrezko
 panpina muñeco
 de nieve
 eski esquí
 eskiatu esquiar
 euri lluvia
 (asko, gutxi) (mucho,
 poco)
 euri
 zaparrada chaparrón
 euri ttantta gota de
 agua
 busti mojar
 lehortu secar
 putzu pozo
 laino niebla
 aterki paraguas

hodei nube
 jela hielo
 izotz escarcha
 helada
 kazkabar granizo
 trumoi trueno
 tximist relámpago
 zirimirí llovizna

ihintz rocío
 lurrun vapor, vaho
 ostadar arco iris
 hegohaize viento sur
 euritsu lluvioso
 lainotsu nublado
 argitsu claro
 eguzkitsu soleado

Ipuinak (Narraciones)

Amonatxo errukiorra
 Haizea eta eguzkiaren apostua
 Neskati baten lagun zen ho-
 deiaren ipuina

Abestiak (Canciones)

Euria goi eta behe
 Uso txuria zara zu
 Elurra teiatuan
 Haizea dabil
 Plisti - plauast

botak	botas
gomazkoak	de goma
larruzkoak	de cuero
katiuskak	katiuskas
zira	impermeable
anoraka	anorak
abrigu	abrigo
beroki	abrigo
kapusai	capisayo
txano	caperuza

O L E N T Z A R O – G A B O N A K (Olentzaro – Las Navidades)

3 - 4

4 - 5

5 - 6

Olentzaro	(1)	Eguberri	Navidad	Errege	Rey
ikatz	carbón	Gabon	Nochebuena	Meltxor	Melchor
pipa	pipa	aingeru	ángel	Gaspar	Gaspar
ardo	vino	turroi	turrón	Baltasar	Baltasar
botila	botella	gaztaina	castaña	jaiotza	nacimiento
bixigu	besugo	tanbolin	tamboril	opari	ofrenda
Amabirjina	Virgen María	erre-egosi	asar-cocer	hilargi	luna
San Jose	San José	zahato	bota	izar	estrella
Haurtxoa	Niño Jesús	txabola	cabaña	goroldio	musgo
seaska	cuna			erreka	riachuelo
borda	cabaña			zubi	punte
estalpe	cobijo			bake	paz
asto	burro			urte zahar	año viejo
idi	buey			urte berri	año nuevo
artzain	pastor				
arkume	oveja				
hotz	frío				
arraultze	huevo				
opor	vacación				
jostailu	juego				
jolastu	juglar				
zuhaitz	árbol				

(1) Personaje alegórico vasco de la Navidad

Ipuinak (Narraciones)

Olentzarorena
Jesusen jaiotza

Abestiak (Canciones)

Olentzaro buru handia
Olentzaro begi gorri
Hator, hator mutil etxera
Oilarra kanta-kantari
Ai, hau gauaren zoragarria
Gabon gaua, zeru gaua
Trakatan-traktan, hiru errege

J A Z K I A K (Los vestidos)

3 - 4	4 - 5	5 - 6			
alkondara	camisa	txaketa	chaqueta	gabargina	gabardina
abrigu	abrigo	niki	niki	mantu	manto
jertse	jersey	leotardo	leotardo	kanguru	kanguro
kamiseta	camiseta	soineko	vestidura	anorak	anorak
pijama	pijama	gerriko	cinto	tirante	tirante
galtza-praka	pantalón	bufanda	bufanda	azpildura	ovillo
goná	falda	eraztun	anillo	kremailera	cremallera
mantal	delantal	goilare	collar	botoi	botón
galtzontzillo	calzoncillo	domina	medalla	botoizulo	ojal
kulero	culero	kate	cadena	titare	dedal
galtzerdi	media	erloju	reloj	hari	hilo
bota	bota	ordulari		orratz	alfiler
oinetako	calzado			jostorratz	aguja
katiuska	katiuska			abarka	abarca
zapata	zapato			sandalia	sandalia
zapatila	zapatilla				
txano	caperuza				
txapel	boina				
kapusai	capisayo				
guante	guante				
trintxera	trinchera				

Abestiak (Canciones)

Ai zer mutil xuhurra den Martintxo
 gurea
 Nere aitak amari gona gorria ekarri
 Aitona eta amona joan ziren basora
 hasarretu ziren
 Aitonak amonari mantaletik tira
 Amonak aitonari galtzetatik tira

Ipuinak (Narraciones)

Katu botaduna!
 Labezomorrotxo!

G O R P U T Z A (El cuerpo)

3 - 4	4 - 5	5 - 6			
buru	cabeza	masaíla	carrillo	bekain	ceja
aurpegi	cara	betaurreko	gafas	betile	pestaña
ile	pelo	bizar	barba	betazal	párpado
orraztu	peinar	bibote	bigote	makar	legaña
orrazi	peine	ezpain	labio	ahosabai	paladar
kopeta	frente	eztula	tos	bular-titi	pecho-teta
begi	ojo	hagin	muela	bihotz	corazón
ikusi	ver	eztarri	garganta	birika	pulmón
negar-	llanto-	arnas hartu	respirar	sabel	vientre
malko	lágrima	bota	echar	urdail	estómago
sudur	nariz	katarro	catarro	gibel	higado
sudurzulo	agujero de	kokots	barbilla	golko	seno
	la nariz	bizkar	espalda	ukalondo	codo
usaindu	olfatear	bizkarhezur	columna	eskumutur	muñeca
usaina	olor		vertebral	ukabil	puño

3 – 4		4 – 5		5 – 6	
aho	boca	titi	teta	zango	pierna
abestu	cantar	zakila	verga, pene	orpo	talón
abesti	canción	izter	muslo	txorkatila	tobillo
hitzegin	hablar	ipurzulo	ano	sorbalda	hombro
jan	comer	putz	soplo, bufa	soin	busto
hortz	diente	puzkar	pedo	soinadar	extremidad
mihi	lengua	belaun	rodilla	giarrak	músculo
irrintzi	relincho	oin	pie	zauri	llaga, herida
deitu	llamar	oinetako	calzado	gaitz	mal
dehadar		gaixo	enfermo		
egin	llamar a	gaixotu	enfermar		
	voces	sukar	calentura		
belarri	oreja	zotin	hipo, sollozo		
belarritako	pendiente	azkura	comezón		
entzun	escuchar				
hots	sonido				
soinu	sonido				
zarata	ruido				
lepo	cueillo				
kate	cadena				
urre	oro				
zilar	plata				
beso	brazo				
esku-hartu	tomarse de				
	la mano				
behatz-	dedo – garra				
hatzamar					
hatzazala	uña				
gerri	cintura				
gerriko	cinto				
tripa	tripa				
ipurdi	culo, trasero				
kaka	mierda				

Abestiak (Canciones)

Astotxoa, gure astotxoa
 Xoxoak galdu du mokoa
 Astoa ikusi nuen betaurrekoekin
 Ikusi nuenean
 Egun da Santi Mamiña
 Lehengotxu hori, behatz punta hori

Ipuinak (narraciones)

Jon zikin
 Tartalo
 Besorik gabeko neskatila
 Urrezko ileak

Esaera – jokuak (Dichos – juegos)

Hatzamarrekin: honek arraultza ekarri zuen, t.a.
 Eragiozu eskutxoari, t.a.

J A N A R I – E D A R I A K (Comidas – Bebidas)

3 – 4	4 – 5	5 – 6			
Esne	leche	oilasko	pollo	letxua	lechuga
Egarri	sed	xerra	filete	uhaza	
gose	hambre	xerrada		tomate	tomate
gosari	almuerzo	baba	haba	tipula	cebolla
bazkari	comida	babarrun	alubia	aza	berza
askari	merienda	baina	vaina	porru	puerro
afari	cena	makarro	macarrón	azelga	acelga
katilu	tazón	kroketa	croqueta	baratzuri	ajo
goilare	cuchara	gatz	sal	salda	caldo
sardexka	tenedor	ozpin	vinagre	okela	carne
plater	plato	ensalada	ensalada	txuleta	chuleta
baso	vaso	mahats	uva	solomo	lomo de
botila	botella	piku	higo		cerdo
jan	comer	mandarina	mandarina	txorizo	chorizo
janari	comida	kafesne	café con	txistor	chorizo
pure	puré		leche		delgado
arroza	arroz	txurro	churro	antxoa	anchoa
ogi	pan	azukre	azucar	bixigu	besugo
arraultze	huevo	galleta	galleta	legatz	merluza
arrain	pescado	gaseosa	gaseosa	txitxarro	chicharro
sardina	sardina	pastela	pastel	makailo	bacalao
haragi	carne	izoztu	helar	txipiroi	chipirón
olio	aceite			amuarrain	trucha
patata	patata frita			maionesa	maionesa
frijitu				marmelada	marmelada
tortilla	tortilla			flan	flan
gazta	queso			gurin-	mantequilla
fruta	fruta			mantequilla	
aran	ciruela			arrozene	arroz con
gerezi	cereza				leche
laranja	naranja			ezi	miel
limoi	limón			mami	cuajada
marrubi	fresa			erroskila	rosquilla
meloi	melón			sagardo	sidra
platano	plátano			garagardo	cerveza
sagar	manzana				
edan	beber				
edari	bebida				
ur	agua				

Abestiak (Canciones)

Aldapeko sagarraren
 Ardoa edanda mozkortzen naiz
 Baratzeko pikuak hiru txorten ditu
 Mirentxu gaixotzen da
 Joxemielen batela
 Maritxu nora zoaz
 Mutil, txiki, txiki, txikia zara zu
 A, a, a, ardo gorri naparra
 Mahatsaren orpotik dator mama goxoa.

Ipuinak (Narraciones)

Ba ziren bi txerri, lodia eta mehea
 Igel harroputza

Azeria eta belea
 Astoa eta otsoa
 Erpurutxo

Asmakiloak (Adivinanzas)

Lapikoan sartu eta egosten dena,
 jaten dugunean ikusten ez dena? (Gatza)

Esaldiak (Dichos)

Maritxu berritsu, zer duzu negarrez?
 Platera hautsita ipurdiko minez!

Alegiak (Fábulas)

Azeria eta mahatsak

A B E R E A K (Los animales)

3 - 4		4 - 5		5 - 6	
ardi	oveja	euli	mosca	txekor	novillo
arkume-bee	cordero	kuku	cuco	idi	buey
	joven	barraskilo	caracol	zezen	toro
ahuntz	cabra	musker	lagarto	katamotz	lince
ahuntzume-		arratoi	ratón	katagorri	ardilla
bee	cabrito/a	aker	macho	erbi	liebre
txerri	cerdo		cabrío	tribu	tribu
txerrikume	lechón	lepaluze	jirafa	suge	serpiente
kurrin		atzapar	garra	zizare	lombriz
behi-muuu	vaca	hatzazal	uña	sator	topo
asto	burro	belarri	oreja	sugandil	lagartija
aharrantza	rebuzno	begi	ojo	bare	limaco
zaldi	caballo	bizkar	espalda	kilker	grillo
irrintzi	relincho	buru	cabeza	ipurtargi	luciérnaga
trakatan-		buztan	rabo	txinurri	hormiga
trakatan		isats	cola	zorri	piojo
txakur	perro	hegal	ala	arkakoso	pulga
zaunka	ladrido	larru	piel	bale	ballena
txakukurme	cachorro	ile	pelo	marrazo	tiburón
uau-uau	de perro	luma	pluma	olagarro	pulpo
katu-miau	gato	zango	pata	apoharmatu	tortuga
koneju		moko	pico	karramarro	cangrejo
untxi	conejo	mutur	morro	bele	cuervo
azeri	zorro	sudur	nariz	hontz	buho
otso	lobo			arrano	águila
xagu	ratón			txantxan-	petirrojo
lehoi	león			gorri	
tximu	mono			kanario	canario
elefante	elefante			lorito	lorito
oilar	gallo			kabia	nido
kukurruku				armiarma	telaraña

oilo	
kakaraka	gallina
txita	
piopio	pollito
ahate	pato
uso	paloma
txori	pájaro
kalola	jaula
tximeleta	mariposa
marigorringo	mariquita
xomorro	bicho
mozolo	mochuelo
mamu	espantajo, fantasma

Abestiak (Canciones)

Paradisuko atean
 Gure katua
 Astotxoa, gure astotxoa
 Txerrikumeak, txerrikumeak gara gu
 Ehiztari bat koneju bila dabil
 Arre-Arre mandako
 Astoaren kakalea, arre mando
 Pintto, Pintto gure txakurra da
 Txantxangorri, txori txiki
 Zaldibiko plazan
 Joan nintzen sutondora
 Xagu txiki, xagu maite
 Ni ez naiz xomorroa
 Hiru txito izan eta bat galdu
 Martintxo, Martintxo
 Oilotxo bat

Ipuinak (Narraciones)

Hiru txerrikumeak
 Txano gorritxo
 Puff elefantea
 Bremengo abereak
 Ahate itsusia
 Martxelina oilotxoa
 Zazpi ahuntxumeak
 Lehoia eta xagua
 Otsoa eta ahuntxumeak
 Sagu txikia
 Sagutxo zuhurra
 Azeri gezurtia eta oilar azkarra
 Urrezko arraultzak egiten zituen oiloa
 Tortoka Tula
 Azeri lapurra

Olerkiak (Poesías)

Amonamantalgorri
 Baziren bi txerri, ttip eta ttup

Asto zahar bat badugu, Moro du izena
Akerraren adarraren makurraren makurra
Kukurruku, zer diozu?

B A S O A (Bosque)

3 - 4		4 - 5		5 - 6	
Belar	hierba	bitxilore	margarita	goroldio	musgo
osto	hoja	arrosa	rosa	ontto	hongog
lore	flor	kamamila	manzanilla	perretxiku	seta
marrubi	fresa	fruta-igali	fruta	xixa	seta
zuhaitz	árbol	gaztain	castaña	ard(ag)ai	yesca
adar	rama	intzaur	nuez	garo	helecho
aegur	leña	ur	agua	meta	montón de
makil	palo	horbel	hoja caída	pinu	hierba
txotx	palillo	ote	argoma	pago	pino
iturri	fuelle	ihartu	fenecer	gorosti	haya
		erreka	arroyo	lizar	acebo
		lokatz	fango	urki	fresno
				huntz	abadul
				mihura	hiedra
				ezkur	muérdago
				enbor	bellota
				azal	tronco
				zain	piel
				kimu	nervio
				hazi	brote
				sasi	simiente
				lar	zarza
				masusta	maleza
				arantz	zarzamora
					espino

Abestiak (Canciones)

Mendian entzuten da kukuaren kanta
Oihane baztarretik
Tximeleta mendian
Anbotoko ttonttorreko
Zuhaitzak eta pinua
Basoan piztitxoak
Ametsa
Udaberria
Sagutxo ona eta igel gaiztoa

Ipuinak (Narraciones)

Basajauna
Txanogorritxo
Zuhaitz batzuk zergatik ez dituzte orriak galtzen?

Alegiak (Fábulas)

Aizkora eta kirtena

O P O R R A K: MENDIA, HONDARTZA (Las Vacaciones: El Monte, La Playa)

3 - 4		4 - 5		5 - 6	
mendi	monte	aldapa	cuesta	harkaitz	roca
harri	piedra	igo	subir	gailur	cima

erreka	arroyo	nekatu	cansar	eguzkilora	girasol, car-
zuhaitz	árbol	zaldi	caballo		do de gran
belar	hierba	behi	vaca		tamaño
bide	camino	motxila	mochila	arantz	espino
lur	tierra	makila	palo	amildegi	precipicio
txori	pájaro	borda	cabaña	oihartzun	eco
ardi	oveja	kai	muelle	hartzulo	cueva
arkume	cordero	zeru	cielo	leize	sima
artzai	pastor	kaio	gaviota	malda	ladera
gazta	queso	kosta	costa	langa	traviesa
txakur	perro	bainujantzi	traje de	kamamila	manzanilla
baserri	caserío		baño	izerdi	sudor
txabola	choza	toaila	toalla	iturri	fuelle
tontor	altozano	flotadore	flotador	ibar	valle
punta	punta	murgildu	zambullir	pirautxo	pequeña
joan	ir	putzu	pozo		piragua
ibili	andar	uda	verano	koltxoneta	colchoneta
itsasoa	mar			puztu	inflar
hondartz	playa			hustu	vaciado
hondar	arena			gatzelu	castillo
ur	agua			zulo	agujero
gazi	salado			kabina	cabina
igeritegia	piscina			eguzkia	
oiatu	ola			hartu	tomar el sol
txalupa	lancha			beztu	ponerse
arrain	pez				moreno
pala	pala			erre	quemar
pertz	caldero-			krema	crema
	cubo			toldo	toldo
jolas	juego			arrantzale	pescador
jolastu	jugar			arraunlari	remero
igeri				arraun	remo
egin	nadar			bale	ballena
ibili	andar			kainabera	caña
				amu	anzuelo
				arroka	roca
				txirla	almeja
				irla	isla
				itsasargi	faro
				marinel	marinero

Abestiak (Canciones)

Mendizaleak aurrera
 Ikusi mendizaleak
 Euskaldun makila
 Anbotoko tontorreko
 Tximeleta mendian
 Mendian entzuten da kukuaren kanta
 Oihane baztarretik kukua kantari
 Maitetxo itsasoa dago
 Txalupa bat kulunkan
 Boba, boga, marinela
 Ixil-ixilik dago
 Ai ama, amatxo
 Txindokitik Aralar
 Bilintx-balantx

Ipuinak (Narraciones)

Uraxima
 Basajauna
 Balearen arrantza
 San Martin Txiki
 Tartalo
 Nekaneren gorabeherak

O G I B I D E A K (Las profesiones)

3 - 4	4 - 5	5 - 6			
andereño	profesora de ikastola	apaiz monja	cura monja	jostun:	sastre
irakasle	profesor/a	artzai	pastor	orratz hari	aguja, alfiler
mediku	médico	arrantzale	pescador	ditare	dedal
sendagile:		futbolista	futbolista	guraize	tijera
operazio	operación	tabernari	tabernero	gudari	soldado
injekzio	inyección	zapatari	zapatero	zurgin:	carpintero
botika	botica	bonbero	bombero	ohol	tabla
jarabe	jarabe	lantoki	fábrica	iitze	clavo
tiritas	tiritas			mailu	martillo
baserritar	casero			zerra	sierra
polizia	policía			pelukero:	peluquero
dendari	tendero			goraize	tijera
txofer	chófer			orraiz	peine
atezain	portero			ruo	ruo
sukaldari	cocinero			mekanikari	mecánico
okin	panadero			astronauta	astronauta
gaixozain	enfermero			ehiztari:	cazador
langile	trabajador			eskopeta	escopeta
				bala	bala
				pistoi	pistón
				tiro	tiro
				saltzaile	vendedor
				erosle	comprador
				abeslari	cantante
				dantzari	danzante
				pilotari	pelotari
				bakero	vaquero
				baserritar:	casero
				haizkora	hacha
				haitzur	azada
				sarde	horca
				sega	guadaña
				gurdi	carro de
					bueyes
				traktore	tractor
				igitai	hoz
				igeltsari:	albañil
				andamio	andamio
				kasko	casco

Abestiak (Canciones)

Egur bat, egur bi
 Zapatari txikia
 Ni naiz kapitan pilotu
 Baserritarrak gara gu
 Zerbitzuak
 Tik tiki tak
 Artzaiarena
 Sagutxo jakintsua

Ipuinak (Narraciones)

Esne saltzailea
 Sugea eta baserritarra
 Suhiltzailea
 Kalegarbitzailea eta astoa
 Peru artzaina
 Manu zapataria
 Oilo gorria
 Pinotxo

JOAN - ETORRIAK (Los transportes)

3 - 4	4 - 5	5 - 6			
auto	automóvil	barku	barco	taxi	taxi
bizikleta	bicicleta	txalupa	lancha	txartela	ticket

3 – 4

pintxazo pinchazo
 triziklo triciclo
 kamioi camión
 tren tren
 abioi avión
 hegazkin
 autobus autobús
 bide camino

4 – 5

ambulantzia ambulancia
 gurdi carreta
 kurpil rueda
 semaforo semáforo
 azkar rápido
 poliki despacio
 geldi quieto
 gelditu pararse
 korrika corriendo
 saltaka
 zapaldu pisar

5 – 6

makinista maquinista
 bagoi vagón
 estazio estación
 mareatu marear(se)
 ok egin vomitar
 gurpil: rueda
 gomazko de goma
 burdinazko de hierro
 trenbide rail
 tunel túnel
 zubi puente
 aireportu aeropuerto
 pilotu piloto
 abaila velocidad
 zipa escopeta
 aurreratu adelantarse
 harrapatu alcanzar

Abestiak (Canciones)

Ni naiz kapitan pilotu
 Paristik natorren artista
 Behin batean ihes ikastolatik nintzela
 Ene txiki, ene maite
 Bidaia luze bat

Ipuinak (Narraciones)

Treanean joan eta galtzak galdu

JOLASAK (Los juegos)

3 – 4

baloi balón
 ostiko patada
 gol gol
 pilota pelota
 pala pala
 frontoi frontón
 pilotaleku frontón
 kanika canica
 indio indio
 bakero vaquero
 gezi flecha
 ezpata espada
 pailazo payaso
 panpin muñeca
 ipuin cuento
 Pinotxo Pinocho
 puzzle puzzle
 giñol guiñol
 jolas juego
 jolastu jugar
 sorgin bruja

4 – 5

boxeoa boxeo
 dantza-egin bailar
 dantzari danzante
 komeria comedia
 kometa cometa
 pelicula película
 (filme)
 etsai enemigo
 dunbala timbal
 flauta flauta
 bibolin violín
 pandero pandero
 piano piano
 tekla tecla
 txalaparta txalaparta (1)
 turuta trompeta

5 – 6

kirol deporte
 sokatira sokatira (2)
 zakukarrera carrera de
 sacos
 ziba peonza
 aulkidantzza danza de
 sillar
 adar cuerno
 sasofoi saxofón
 txirula flauta vasca

(1) Instrumento musical vasco arcaico
 (2) Deporte popular vasco

deabru	diablo
bizikleta	bicicleta
karrera	carrera
globo	globo
zibulu	columpio
txirrista	desliz
soka	cuerda
danbor	tambor
kitarra	guitarra
txindata	platillos
txistua	chistu

Abestiak (Canciones)

Paristik natorren artista
Bart non ote nintzen ni
Kixki ta Mixki ta Kaxkamelon

Ipuinak (Narraciones)

Lau lagun indartsu
Arrigarritzko ibilaldiak

HERRIA – IRIA – KALEA (El pueblo – La ciudad – La calle)

3 - 4

4 - 5

5 - 6

etxe	casa	enparantza	plaza	estazio	estación
kale	calle	frontoi	frontón	ostatu	hospedería
bide	camino	pilotaleku	frontón	auzo	barrio
espaloi	espolón	futbolzelai	campo de	udaletxe	ayunta- miento
semaforo	semáforo		fútbol		alcalde
erreka	arroyo	ikastola	ikastola	alkate	bandera
zubi	puente	eskola	escuela	bandera	bandera
hibai	río	dorre	torre	ikurrina	vasca
farol	farol	botika	botica		reloj
auto	automóvil	hospitale	hospital	erloju	
autobusa	autobús	klinika	clínica	ordulari	
polizi	policía	okindegi	panadería	arkupe	parte de la
tren	tren	gozotegi	pastelería		plaza cubier- ta por arcos
plaza	plaza	eskaparate	escaparate		policía
parke	parque	baserri	caserío	hertzain	multa
eliza	iglesia	bulego	oficina	multa	tienda
kanpai	campana	ofizina		denda	zapatería
gurutze	cruz	fabrika	fábrica	zapategi	carnicería
meza	misa	lantegi		harategi	pescadería
mediku	médico	zinea	cine	arrandegi	balanza
sendagile		iturri	fuelle	balantza	tintorería
denda	tienda			tindategi	kiosko
taberna	taberna			kiosko	
zirko	circo			merkatu- azoka	mercado
feria	feria			banku	banco
mendi	monte			buzoi	buzón
zuhaitz	árbol			postari	cartero
				errota	molino
				baratze	huerto
				soro	campo- heredad
					prado
				zelai	atajo
				bidetxur	bosque
				baso	

Ipuinak (Narraciones)

Hamelingo
Txitularia
Txakur gorri
Ttiki bat

Abestiak (Canciones)

Baserritarrak gara gu
Errota zahar maitea
Axia-maxia, pirolin pan
Asma zak, asma zak
Erosketan

Txantxibiri-txantxibiri
Behin joan nintzen
azokara
Gure herritik zehar
Hiri handi batetan
Hibaian, Azokan

ADJETIBOAK (Adjetivos)

alai
handi
apain
axolakabe
azkar
beltz
berdin
berri
berritsu
bigun
bihurri
bizi
bizkor

dotore
eder
heldu
epel

ergel

erraz
hestu
gaixo
garratz
garbi
gazi
geza

gizen
gogor
gordin
gorri
gozo
ilun
indartsu
itsu
itsusi
kamuts
lasai
lodi
luze
mehe
mikatz
motel
motz
mutu
nigarti

alegre
grande
elegante
indiferente
rápido
negro
igual
nuevo
parlanchín
blando
retorcido
vivo
hábil,
rápido
elegante
hermoso
maduro
tibio,
templado
fatuó
imbécil
fácil
estrecho
enfermo
agrio
limpio
salado
soso,
insípido
gordo
duro
crudo
rojo
dulce
oscuro
fuerte
ciego
feo
romo
tranquilo
grueso
largo
estrecho
amargo
flojo
corto
mudo
llorón

oker
on
hori
horlegi
hotz
polit
ttiiki
trakets

trebe
tuntun
txukun
ximel
zozo

txar
zahar
zabal
zail
zatar
zimur

zital
zoriontsu
zorrotz

ADVERBIOAK (Adverbios)

azkar
poliki
asko
gutxi
gehiegi
gutxiegi
bakarrik
bikain
ongi-ederki
gaizki
etzanda
eserita
zutik
zuzen
zeharka
oker
pozik
triste

torcido,
picaro
bueno
amarillo
verde
frio
bonito
pequeño
torpe,
grosero
hábil
mujer
insustancial
limpio
arrugado
tonto,
bobo
malo
viejo
ancho
difícil
andrago
arruga
terco
bellaco
feliz
agudo

lasai-
patxadan
larri
nahi
eskas
ixilik
bullaka
zarataka
zintzilik

ADITZAK (Verbos)

ahaztu
abestu
agindu
aldatu
apaindu
argitu
hartu
harrapatu
ase izan
askatu
astindu
atera
aukeratu
aurkitu
batu
banatu
bazkaldu
begiratu
berritu
bete
bigundu
bilatu
bildurtu
bukatu-
amaitu
bultza
busti
edan
egin
egon
entzun
erabili
erakutsi
eraman
erantsi

tranquilo
preocupado
angustiado
querer
escaso
en silencio
vociferando
colgado

olvidar
cantar
mandar
ordenar
cambiar
adornar
iluminar
tomar
coger
hartar
librar
sacudir
sacar
elegir
encontrar
recoger
repartir
comer
mirar
renovar
llenar
ablandar
buscar
atemorizar
terminar
empujar
mojar
beber
hacer
estar
oír
manejar
mostrar
llevar
añadir

erantzi	desnudar	ireki	abrir	marraztu	dibujar
erori	caer	itxi	cerrar	min hartu	hacerse
erosi	comprar	itxoin	esperar		daño
hertsi	cerrar	hitzegin	hablar	moztu	cortar
esan	decir	ixildu	silenciar	mugatu	delimitar
eskatu	pedir	jan	comer	nahastu	mezclar
eman	dar	jantzi	vestir	neurtu	medir
etorri	venir	jaso	levantar	nigar egin	llorar
gaixotu	enfermar	jarraitu	seguir	odoldu	ensangrenar
galdu	perder	jeiki	ponerse en		pie
garbitu	limpiar		pie	ordaindu	pagar
gelditu	quedar	jo	pegar	osatu	completar
gizendu	engordar	joan	ir	hoztu	enfriar
gorde	guardar	jolastu	jugar	pixatu	pesar
gosaldu	desayunar	josi	coser	puskatu	romper
gorde	esconder	kobratu	costrar	sartu	meter
gozatu	gozar	konpondu	arreglar	txertatu	injertar
ibili	andar	korrika egin	correr	txikitu	hacer añicos
idatzi	escribir	lan egin	trabajar	ukitu	tocar
irakurri	leer	lo egin	dormir	ulertu	comprender
ikaratu	atemorizar	lotu	anudar	uxatu	ahuyentar
ikusi	ver	lehertu	explotar		cuidar,
ilundu	oscurecer	makurtu	agachar	zaindu	vigilar
ipini	poner	margotu	colorear,	zuzendu	rectificar
irabazi	ganar		pintar	zulatu	agujerear

MATEMATIKARAZKO AURREHIZTEGIA (PREVOCABULARIO MATEMATICO)

alderatu	comparar	bata eta	lo uno y	ebaki	cortar
hain	tan	bestea	lo otro	eduki	contenido
alde	lado	batera	al mismo	egi	verdad
hamar	diez		tiempo	eite	forma
hamargarren	décimo		a la vez	eguardi	mediodía
han	allá	batu	unir	egun	día
handi	grande	batuketa	suma	elementu	elemento
handiago	más grande	behe	parte baja	elkartu	reunir
asko	mucho	behean	abajo	hemen	aquí
aspaldi	hace tiempo	beheko	inferior	herenegun	antes de ayer
ariketa	ejercicio	bederatzi	nueve	eratu	organizar
atera	sacar	bederatziga-	noveno	erreskada	alineación
atze	parte	rren		erdi	medio
	posterior	bera	el mismo	hertsi	cerrado
atzo	ayer	berandu	tarde	esparru	ámbito
aukeratu	escoger	berdin	igual	eskuin	derecha
aurpegi	cara	beste	otro	ez	no
aurten	este año	bete	lleno	ezker	izquierda
aurreko	delantero	bezain	tanto, como	etzi	pasado
hautsi	romper	bi	dos		mañana
azal	superficie	bihar	mañana	fitxa	ficha
azken	último	bigarren	segundo	gainean	encima
aztertu	examinar	bide	camino	garaiz	a tiempo
azpi	parte	bildu	recoger	gau	noche
	inferior	biribil	redondo	gaur	hoy
azpimultzo	subconjunto	bloke	bloque	gehiago	más
banatu	distribuir	bost	cinco	gero	después
barne	interior	bostgarren	quinto	gertu	dispuesto
bat	uno	desberdin	diferente	gezi	flecha

goi	parte superior	kopuru	cantidad	ordenatu	ordenar
goian	encima	korda	cuerda	hori	amarillo
goiz	temprano	lau	cuatro	horri	hoja
gonbaratu	comparar	laugarren	cuarto	pixu	pisos
alderatu	comparar	lauki	cuadrilátero	sei	seis
gutxi	menos	lauki zuzen	rectángulo	seigarren	sexto
ia	casi	lehen	antes	segitu	seguir
ihaz	año pasado	lehenengo	primero	talde	grupo
iduri	semejanza	leku	sitio	txiki	pequeño
ikur	símbolo	lerro	línea	txikiago	más pequeño
inular	atardecer	litro	litro	toki	lugar
ireki	abrir	lodi	grueso	trukatu	cambiar
irekia	abierto	lodiera	grosor	ukitu	tocar
hiru	tres	luze	largo	urbil	cerca
hirugarren	tercero	luzera	largura	urruti	lejos
itxi	cerrar	marra	trazo	urte	año
itxidura	cercado	marratu	trazar	hustu	vaciar
izendatu	nombrar	muga	límite	txanda	turno
jarrera	postura	multzo	conjunto	zabal	ancho
jokalari	jugador	neurri	medida	zabalera	anchura
jokatu	jugador	neurtu	medir	zati	trozo, división
joku	juego	non	dónde	zaitu	dividir
kanpo	fuera	nondik	de dónde	zazpi	siete
kate	cadena	nora	a dónde	zazpigarren	séptimo
karratu	cuadrado	norakoa	dirección	zenbaki	número
ken	quitar	hor	ahí	zenbakitu	enumerar
kenketa	resta	orain	ahora	zortzi	ocho
kontatu	contar	oker	torcido	zortzigarren	octavo
		hondar	resto	zuzen	recto

Ondoren eskaintzen diren gai banaketa, hiztegia eta ipuin-abesti-zerrendak nahiko probisionalak dira. Lan asko egin beharko da oraindik erabateko programaketa oso bat burutu ahal izateko. Hemen eskaintzen den hau behin-behingo besterik ez da.

Andereño/irakasle bakoitzaren lana izanen da hutsuneak osatzea eta tokian-tokiko gehigarriak eranstea, bai eta hemen agertu daitezken gehiegikeriak baztertzea ere.

Asmoari jarraiki, lan hau osatzeko pausoak ematen hasiak dira hortik zehar. Okerrak zuzenduz gainera, hizkuntz material berria bilatu nahi da.

Adjektibo, adberbio, aditz eta matematika hiztegi zerrendak jarri ditugu eraskin bezala lanaren bukaeran. Eskolaurrean zehar landu behar liratekeen zerrendak dira, gero OHO-ko lehen mailetan inolako eragozpenik sor ez dadin.

Muga hauen barrutian ulertu behar da lan hau, eta ez erabat bukatutzat eta osatutzat jo.

MORFOSINTAXIAZKO ERANSKINA

OHARRA: Programakuntzan zehar eskaintzen diren egitura minimoez gainera, irakasleak bere irizpidearen arabera, berriak sar ditzan eta ikuspegi orokorrago bat izan dezan, gehigarri gisa ematen dugu egitura zerrenda hau. Argi gera bedi ez duela asmo agortzailerik eta orientapen soila dela.

–Zer da hau?
Nor da hau?

Zertzu dira hauk? (hoik, haik)
Nortzu dira hauk? (hoik, haik)

–Hau Jon al da?
Neska hau Miren al da?
Mahaia haltzaria al da?

Jon hura da
Miren ez da neska hau
Larrosa bat ez da zuhaitza

–Nola duzu izena? Zer izen duzu?
Nola du izena hark? Zer izen du hark?
Nola dute izena haiek? Zer izen dute haiek

Miren dut izena
Aulkia du izena
Sardina dute izena

Mikel al duzu izena?
Nork du izena Mikel?
Nik ez dut Mikel izena
Nik ez dut izena Mikel.

–Norena da liburua?
Norena da pilota hau?

Liburua Iñakirena da
Pilota hau Jonena da.

Honena, horrena, harena al da liburu hau?

Ez, liburu hau ez da honena
 horrena
 harena

Honenak, horrenak, harenak al dira liburu hauk, hoik, haik?

 nirea
 zurea
Liburu hau berea da
 gurea
 zuen
 haiena

Liburu hau al da zurea?

Zurea al da liburu hau?

–Zerezkoa da mahai hau? Zurezkoa.
Zerezkoak dira botila hauk? Kristalezkoak.

Zurezkoa al da mahai hau?
Kristalezkoak al dira botila hauk?

–Nolakoa da burdina? Astuna da burdina.
Nolakoak dira gereziak? Gozoak dira gereziak.
 Oso gozoak.
 Nahiko gozoak.
 Gozo samarrak.

Jon, Mikel bezain handia al da?
Mikel ez da Jon bezain handia.
Mikel, Jon baino handiagoa da.

–Nola dago Jon? Ongi.
 Gaizki.
 Zutik.

Jon, Mikel bezain bizkor dabil
Mikel ez dabil Jon bezain bizkor
Mikel, lñaki baino bizkorrago dabil
Iker dabil bizkorren.

–Zopa oso beroa dago.
Harrizko etxea hau da.
Jonen liburua dago hemen.
Mikel, nire laguna, dabil hemen.

–Zer dago mahaian?
» » barruan?
» » gainean?
» » aurrean?
» » atzean?
» » alboan?
» » azpian?

Non dago liburua?
Non daude liburuak?
Ba al dago libururik mahaian?
Ez dago libururik mahaian.

–Nor dago gelan?

Miren dago gelan.

Miren gelan al dago?

Ez, Miren ez dago gelan.

Mikel eta Miren ez daude gelan.

–Zertan ari da iheltsaria?

Etxea egiten ari da.

Nork egin du etxea?

Iheltsariak egin du etxea.

–Nor ikusten du Jonek?

Nor agurtzen du Mirenek?

» ezagutzen du »

» deitzen du »

» aurkitzen du »

Inor ezagutzen al duzu?

Inor agurtzen al duzu?

Ez du iñor ezagutzen

» » agurtzen

» » ikusten

» » deitzen

» » aurkitzen

Guk Jon agurtzen dugu

Zuek Miren ezagutzen duzue

Haiek irakaslea ikusten dute

Guk irakaslea ikusten al dugu?

Zuek irakaslea ikusten al duzue?

Haiek irakaslea ikusten al dute?

Ez dugu ezagutzen Jon

Ez duzue agurtzen Miren

Ez dute ikusten irakaslea

Nor ikusten du Jonek?

Lagunak ikusten ditu Jonek

–Zenbat kromo dauzka Jonek?

Zenbat haurrek dituzte kromoak?

Jonek Mikelek adina (beste) kromo dauzka

Iñakik Jonek baino kromo gutxiago dauzka

Iñakik ez dauzka Mikelek adina (beste) kromo

Ikerrek dauzka kromo gehien

–Jonek gola sartu du

Jonek baloia jo eta gola sartu du

Jonek baloia jo du eta gola sartu du

–Milelek Miren ikusi du

Jonek ere Miren ikusi du

Mikelek eta Jonek Miren ikusi dute
Mikelek Miren ikusi du, baina Jonek ez

–Zer nahi duzu, gazta ala txokolatea?
Jonek arraultzeak eta azenarioak erosi ditu
Jonek ez du ez arraultzerik ez azenariorik erosi

–Jonek lapitza eman dio Mireni
Joni lapitza galdu zaio

–Non? etxean Hemen
Hor
Han

Nora? Kalera Hona
Horra
Hara

Nondik? Kaletik Hemendik
hortik
handik

Norantz? Kalerantz Honantz
horrantz
harantz

Noraino? Kaleraino Honaino
horraino
haraino

Norengan? Aitarengan
Norengana? Aitarengana
Norengandik? Aitarengandik
Norengantz? Aitarengantz
Norenganaino? Aitarenganaino

–Noiz, ze ordutan? gaur
bihar
etzi
hamabietan
ordubatean
hiru t'erdietan

–Nola idazten duzu? Bizkor, astiro, ongi, gaizki.

–Norekin? Aitarekin batera dabil?

Nortaz/zertaz? Aitaz hitzegin du
Makilaz jo du begian

–Zergatik nahi duzu hori? polita delako
polita da eta
polita baita

-Zertarako da hori?

Idazteko, jateko, jolasteko, gauzak gordetzeko, eskuak garbitzeko.

-Hor dagoen mutikoa nere anaia da

Eskuan daukazu liburua polita da

Hor datorrena andereñoa da

SERVICIO DE PUBLICACIONES DEL MINISTERIO DE EDUCACION Y CIENCIA